

"Oso pelikuleroa naiz, ideia eta produktu berriak asmatzen beti"

Euskal

Herriko

Bertsozale

Elkartea



BERTSOLARI TXAPELKETA NAGUSIA 200

www.bertsozale.com

Laguntzailea:



ARGIA

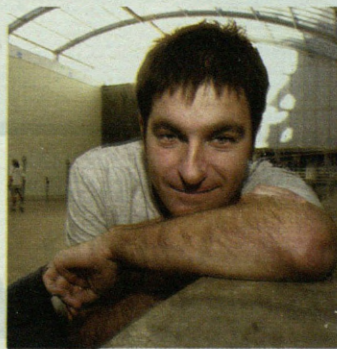
Diseinua: antza S.A.L.



■ **ABK eta Zuzen:**
"Baikortasuna nahi dugu,
mamuak uxatu, eta borrokan
gozatu" 9



■ **Grupo Correo eta ABCren bat-**
egitea: Talde berriak burtsara eta
atzerira egingo du jauzi 12



■ **Anjel Alkain: "Oso**
pelikuleroa naiz, ideia
eta proiektu berriak
asmatzen beti" 29



■ **Berri Txarrak: "Une**
batean eskua dena
ukabil bihurtu
daiteke" 38

ORRIZ ORRI

Gora Pro Nobis. *Asisko Urmeneta* 4
Oihartzunak 5

POLITIKA

Euskal Politikaren Termometroa 6
Elkarriketa: Patxi Azparren eta Zuzen ekintza
taldeko kide bat. *Xabier Letona* 9

EKONOMIA

Grupo Correo - ABCTalde berriak burtsara eta
atzerira egingo du jauzi. *Daniel Udalaiz* 12

EUSKARA

Gela bat alokatuko nuke Iruñeko alde zaharrean.
Nagore Irazustabarrena 16

GIZARTEA

Hizkuntzak salbatuko ez dituen urtea.
Urtzi Urrutikoetxea 18
Euskal Herri osoa Iparraldekoentzat.
Mikel Asurmendi 27
Elkarriketa: Anjel Alkain.
Estitxu Eizagirre / Ixiar Eizagirre 29

KULTURA

Euskal Kulturaren Ezpalak 36
Elkarriketa: Berri Txarrak.
Xabier Sagardia 38
Pertsona arruntek ere bizi interesgarria dutelako.
Lore Agirrezabal 41
Orain Dela 30 Urte
Pilar Iparragirre 43

ASTIA HARTUTA

Argitalpenak 46
Agenda 49
Bizia 50
Ihesi 51
Denborapasak 55

IRITZIAK

Politika: *Xabier Gurrutxaga* 8
Kultura: *Ismael Manterola* 35
Azkena: *Emilio Lopez Adan* 58



Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak
diruz lagundutako aldizkaria



Gipuzkoako Foru Aldundia

Kultura, Euskara, Gazteria eta
Kirol Departamentua

Argitarapen honen ediziorik laguntzaile:



kutxa

zuri esker
gracias a ti

gizarte ekintza
obra social

Adina ere
EUROTAN
eman dezaket?



Aeserko

JABEA: KOMUNIKAZIO BIZIAGOA, S.A.L.
 LEHENDAKARIA: Joxe Mari Irazusta
 ZUZENDARIA: Pello Zubiria.
 Kontseilu Editorialeko Arduraduna:
 Baleren Bakaikoa.
 Erredakzioa: Katixa Garate, Nagore
 Irazustabarrena, Onintza Irureta, Izaskun
 Jauregi, Xabier Letona.
 Maketazioa: Berdaitz Goia.
 Administrazioa: Marijo Aierza.
 Harpidetzak: Olatz Korta, Edurne
 Urruzmendi.
 Hedapena: Ixabel Bereziartua.
 Publizitatea: Iñigo Txintxurreta, Aloña
 Soraluze, Bego Zuza.
 Argazkiak: Alberto Elozegi.

HELBIIDEAK
 GIPUZKOA: Zirkuitu ibilbidea, 15. 20160
 Lasarte-Oria. Tel.: 943 37 15 45. Faxak:
 943 37 34 03 (erredakzioa)/943 36 10 48
 (komertziala).
 IPARRALDEA: Xalbardin baita.
 64122 Urruña. Tel.: 559 47 60 00.
 Faxa: 559 47 60 01.
 NAFARROA: Gazteluko Plaza 44,
 3. eskuina. 31001 Iruñea.
 Tel.: 948 22 22 85.
 POSTA ELEKTRONIKOA:
 Erredakzioa: kazeta@argia.com
 Komertziala: komertzial@argia.com
 WEB ORRIALDEA
 www.argia.com
 LEGE GORDAILUA: NA 80-1963.
 ISSN: 0213-909X.
 BATZORDE PAREKIDEA: 72562 E.

INPRIMATEGIA: Antza, S.A.L.
 INFORMATIKA: A.S.P. Koop. Elk.

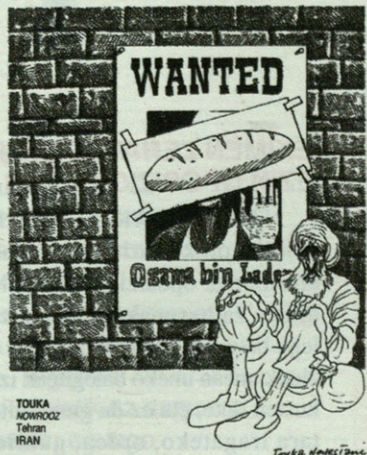
Harpidetza sariak:

Hego Euskal Herria .16.400 pta./98,57 euro
 Ipar Euskal Herria .780 lib./118,92 euro
 Espainia .16.400 pta./98,57 euro
 Beste atzerriak .21.100 pta./126,81 euro
 Airez .33.000 pta./198,33 euro



KOMUNIKAZIO BIZIAGOA, S.A.L.
 Ametzagailua Taldeko partaidea da

Touka, Iraneko "Nowrooz" egunkarian



-Kartelean: Osama Bin Ladenen bila gabiltza.

Evans, Zeelanda Berriko "New Zealand Herald" egunkarian



-Hondoan: Gerraren lehen biktima.
 -Hildakoaren arropan: Egia.

Hiruko Txikian

GURE MUNDUAK

Elkarren ondoan gabiltzan arren, bizi ditugun munduak oso bestelakoak ditugu. Bakoitzak urratu bideak, hastapenean elkarrengandik hurbilak urruntzen joan dira gure artekoa bereiziz. Ez dugu informazio bera xerkatzen, ez dugu jakituri bera metatzen. Ez ditugu begiak eremu berera zuzentzen, ez dugu belarriz hots bera entzuten. Hala ere, elkarren ondoan gabilta etxe berekoak baikin. Urterokoa dugu inguruko gazteren baten eztai antxuleren bat, bere garaian gure buruari duintasunaren ahalkezu onartu ez geniona orain xuritu beharra zerga ordainduz. Edo eztaien pareko

haurren jaunartzea. Eta gure ezadostasuna kalapita, ingurua mindu ez dadin komedia zozooan parte hartzera biltzen gara, gu ere euren errepideak bestelakotu egin izan bagintu bezala. Eta etekintsuagoa zaigu bidesaria ordaintzea gure bidetik iragaiten jarraitzea baino. Bake egite honetan, lasakeriak bizi gaitu. Eta ezinegonak eritu. Mingarriena, gure besteak gure bidea bisita dezaten gonbidatuz geroz, mapa-kartarik ez dagoenez planoa ere egin behar diegula da. Eta hala ere argibideak eman behar zaizkie inor desbidera ez dadin.

◆ JOXE MARI OSTOLAZA

TERMO

TXANPONA

NEGOZIAZIO KOLEKTIBOA

Espainiako Gobernua, patronala, CCOO eta UGT egiten ari diren lan erreformaren negoziazioa amaitzeaz da. PPren Gobernuak negoziazio kolektiboaren araudia aldatu bide nahi du eta horretarako probintzia eta autonomia esparruko hitzarmena deuseztatzea aztertzen ari da, estatuko eta enpresako hitzarmenak soilik utziz. Ekonomi eta lan subiranotasun gabeko Hego Euskal Herriak Estatuak eta bere patronal eta sindikatuak diotenari men egin beharko lioke. Beraz, zentzuzkoa da sindikatu abertzaleek larrialdi deia aldarrikatu izana mehatxuak gehiengo sindikalari eragin baitiezaioke. Gehiengoa ELA, LAB eta zenbait sindikatu txikiren esku dago eta lan erreforma gauzatuz gero, galdu egingo lukete. Hala, %50etik gorako gehiengo sindikal abertzaleak ezin go lituzke enpresa esparrutik harantzagoko hitzarmen kolektiboak subiranotasun osoz negoziatu. Sindikatu abertzaleentzako probokazioa da. LABek greba orokorra egitea proposatu du eta ELAk desobediencia zibilera deia egin du. Edonola, erantzuna eraginkorra izan dadin, bateratua beharko du izan

◆ DANIEL UDALAITZ

EKIMEN ZEHATZETATIK HARAT, EZIN OPOSIZIO BATERATUA EGIN

NAFARROAKO Legebiltzarrean egoera politiko orokorrari buruz egindako eztabaidak, oposizioak oposizio politika bateratua egiteko dituen zailtasunak agerian utzi du. Onartutako lege batzuek eta beste zenbait ekimenek, oposizioak unean uneko bategiteak izan ditzakeela erakusten dute, eta ez da gutxi; alternantzia kontutara iragateko, ordea, gutxiegi. Aurrekontu orokorrak egiteko UPN, CDN eta PSNren artean sortzen diren akordioek, oraindik orain banaketa handia sortzen dute oposizioan. Horrez gain, PSNk euskararen eremu esanguratsuan, UPNri egiten uzten dio, berbaz bestelakoa adierazten badu ere. Ez dirudi samurra gero eta jarrera absolutistagoa erakusten duen UPNri alternantzia eraikitze hori.



■ Miguel Sanz lehendakaria hilaren 4an egindako osoko bilkuraren eztabaidan.

AB ALDERDI JADA ETA GAUZA UGARI ARGITZEKE

ALDERDI politiko bihurtzea erabaki ondoren, Abertzaleen Batasunak alderdi izatera iragan behar du. Bere baitako joera politiko desberdinen izaera eta jarduna ildo baten inguruan egituratzea izango du erronka nagusietako bat; beste bat, orain arte ABk bere baitan izandako sektore des-



berdinen ahotsari forma nola eman. Horrez gain, Batasunako militanteek zer egiten duten ikusi beharko da, baina badirudi aurrera begira ezker abertzaleko bi indar politiko izango direla Iparraldean, Abertzaleen Batasuna eta Batasuna. ABren baitan orain arte aritutako alderdiei dagokienez, 1985ean sortutako Ezkerreko Mugimendu Abertzalea (EMA) alderdiak, desagitea erabaki zuen ABren biltzarra egin baino zenbait aste lehenago egindako Biltzarrean. 1993an Euskal Batasunarekin (EB) aurkeztu zen Frantziako Legebiltzarreko hauteskundeetara. EMA -EBrekin batera- Ipar Euskal Herriko ezker abertzalearen alderdi erreferente izan da azken hamazazpi urteotan. Euskal Batasunak etorkizunari begira hartuko duen jarrerari buruz ez da erabakirik ezagutzen oraingoz.

B A H E A

- Enrique Villar, Espainiako Gobernu ordezkaria EAEn balizko herri kontsultari buruz: "Ibarretzek antzeko hitzak erabiliz esan zuen moduan 'ez naiz uzurtuko edo ez dut zalan-tzarik izango erreferenduma deitzeko', nik ere diot, nire gobernuak agintzen badit ez naizela uzurtuko hura eragozteko, legez kanpokoa baita".
- Fernando Barrena, Batasunako buruzagia Aralarri buruz: "Ezker abertzalearen eta bere erreferente politikoa den Batasuna ahultzea du helburu Aralarrek eta ezker abertzaleari



AZNAR ETA EAJ: TENTSIOA GORA

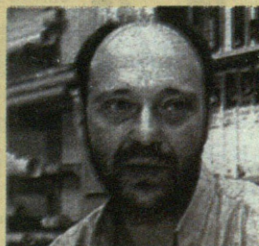
ASPALDITIK datorren kontua da, baina azken asteotan PP eta EAJren arteko tentsioak gora egin du. Alderdi egunean Juan Jose Ibarretxe lehendakariak balizko kontsulta bati buruz esandakoak eta honi emandako erantzunek zabaldu zuten haserraldia. Margarita Uria jeltzalea Espainiako Botere Judizialaren Kontseilu Nagusitik kanpo uzteari erantzun zion Xabier Arzalluzek: jeltzaleek Espainiako Legebiltzarra utz dezaketela, eta pentsatzekoa dela Espainian jarraitzea merezi ote duen. Erantzuna berehalakoan Jose Maria Aznar Espainiako gobernuburuaren aldetik, EAJ hartzen ari den arriskua eta integrismo nazionalista zoroari aipamenak eginez. Bitartean, alde bietatik Kontzertu berria negoziatzen. Hor izan daiteke tentsio igoeraren klabeetako bat.

SEI HILABETEKOA SAIOA

Bi ardatzen inguan abiatu da Elkarrik bideratzen duen sei hilabeteko Bake Konferentzia: gizarte mugimenduak eta alderdiak. Lehenengo ardatzaren arrastoa samur ikusi ahal izango dugu astez aste. Bigarren ardatzaren berri ofizialik ez dugu izango sei hilabetez, egungo gizartearen horren ohikoak diren filtrazioak eta gisakoak ez badira bederen. Bake Konferentziak ez du gatazka konponduko, baina honen konponbidea bideratzeko ahalegin serio bat izango da. Arrisku handiena emaitza txarrekin eragin dezaketen frustrazioa da. Edozein eratan, elkarrizketaren kulturen sakontzea hor geratuko da balore gisa; eta kasurik onenean, joko arauetako buruzko akordio bat erdietsi liteke.

KOORDINAKETAK ETA AAB-EK BAT EGINGO DUTE

EZKER abertzaleko eremu desberdinetan, Iparralde eta Hegoaldeko erakunde desberdinek bat egin izan dute azken hilabeteetan, Euskal Herri osorako erakundeak sortu behar diren irizpideari jarraiki. Oraingoan, Iparraldeko Koordinaketak eta Amnistiaren Aldeko Batzordeek erakunde berri bat sortzeko lanari ekingo diotela iragarri dute. Batze prozesuak 2000. urtean hasi ziren, Jarrai eta Gazteriak-en batzetik geroa Baltasar Garzon epaileak legez kanpo jarri zuen Haika sortu zenean. LABk ere urte berean zabaldu zuen bere jarduna Iparraldera. Senideak-Gureak izan zen urrengo urratsa eta, azkenik, Batasuna Euskal Herri osoan jarduteko sortu da.



■ Angel Elias.

IZPIAK

Angel Elias Ortega izango da Ezker Batuak Eusko Jaurlaritzako Gizarte Gaierako izendatu duen kontseilariorde berria. Omer Bertin Oke Beninen jaioetako inmigrantea (hamar urte daramatza Euskal Herrian) izango da Inmigrazio zuzendaria eta Igor Irigoien abokatua Garapenaren Lankidetzarako zuzendaria.

Pepe Rei kazetariak 'La prensa canalla' liburua kale-ratu berri du eta bertan 33 urtetako bere ibilbide profesionala deskribatzen du. Egungo kazetaritzaz ere hausnarketa egiten du.

Zuzen ekintza taldea Paris-eko La Sante espetxeko harresia garabi baten laguntzaz igaro eta ziegetako leihotara hurbiltzeko ahalegina egin zuen hilaren 6an. Zaindarien tiro mehatxuen aurrea, aldiz, atzera egin zuten. Edozein modutan, garabi gainean aldarrikapen desberdinak egin zituzten banderen bidez.



■ Zuzeneko ekintzaileak garabian.

lehia politikoa egin nahi dion neurrian, ezker abertzaleari kontra egin nahi dio eta ondorioz, ezker abertzaleetik kanpo kokatzen du bere burua».

• Iñaki Anasagasti, diputatu jeltzalea: "Lehendakaria kontsultaz aritu zen, ez erreferendumaz, ez autodeterminazioaz; bera pertsona zuhurra da eta badaki zein den errealitatea; ez du euskal gizartearen nahasiko duen ezer egingo".

• Elkarriko Jonan Fernandez 'Egunkaria'n: "Diskurtsoa eta mezuaren aldetik kointzidentzia bat dugu Ibarretxekin, baina baita Madrazorekin eta Odon Elorzarekin ere".

Erronkak eta oztopoak

Maiatzaren 13ko hauteskundeetako emaitzek ezuste handiak ekarri zituzten euskal politikagintzaren plaza berrira. Batzuentzat espero zirenak baino emaitza hobeagoak egokitu ziren; gau goxoa izan zen abertzale erreformistentzat. Gaua, berriz, guztiz mikatza beren burua konstituziozale eta ez nazionalistatzat jotzen dutenentzat. Mikatzetik harantzago, gaua garratza gertatu zen ezker abertzalearentzat. Izan ere, ETA-EH bikoteak harturiko jipoia monumentalak izan baitzen.

Harrezkero talde bakoitzak egin du gertaturikoari buruz bere gogoeta. Batzuen kasuan hausnarketa eta azterketa ez da beharrezkoa zen mailara jaitsi; aitzitik, esango nuke komenigarria den mailaraino bakarrik iritsi dela. Autokritika forma kontuetara mugatu da, mamiari ukitu handirik egitera ausartu gabe. Jokabide horren bi adibide argigarri Alderdi Popularra eta Euskal Herriarrok taldeak dira. Ez dira ohartzen, edo ohartuta ere norbaitzuek ez diete publikoki adierazten uzten, hauteskunde gauak beraien apustu estrategikoaren porrota erakutsi zuela.

MAYOR Orejaren kasuan abertzaletasuna erakundeetatik kanpo uzteko estrategiak errealtatearen aurka egin du txoke, eta istripu horretatik oso gaizki ateratzen da hautagai popularra. Jakin badaki, nahiz eta ezin esan, horrelako beste aukera bat ez duela berriro eskura izango urte dezentetan. Ziur nago Mayor Orejak badakiela euskal politikagintzan berak goia jo duela, eta beraz oso zaila egingo zaiola bere hautagaitza denboran zehar mantentzea gutxieneko sinesgarritasun batekin. Baina gogoeta horrek ez du eramango Alderdi Popularra euskal politikagintzaren aldaketak premiazkoak direla ikustera.

Hasi berria dugun legegintzaldirako helburu bakar eta nagusi bat dute popularrek: abertzaleen eta sozialisten artean eraiki daitezkeen zubiak lehertzea. Ezker abertzalearen kasuan, emaitzek ETAK eta EHk gorpuzten duten estrategia politiko-militarraren porrot ikaragarria erakutsi digute. Oker dabil Otegi, Ibarretxerengana joan diren bozak direla-eta, hautagai abertzaleari egindako mailegua dela pentsatzen badu. Herriarrok horiek, lehenik eta behin, ETArekiko eta EHko zuzendaritzarekiko haserre azaldu dute. Kokoteraino zeudela ETArek kitenkeriaz eta EHren menpekotasunaz, alegia. Boza horiekiko erantzukizuna ez da noski Ibarretxe-

rena, Otegirena bazik. Berak ordezkatzeko duen talde politikoa da hautesle horiekiko zordun, eta ez mailegu emaile. Zorrak kitatzeko dituenen, orduan egongo da, agian, alde egindako haiekin batzuk berreskuratzeko moduan. Baina egia esan behar bada, maiatzatik hona talde honek esan dituenak entzun ondoren ez dago esperantzarako arrazoi handirik. Batasuna taldearen sorkuntzak zerbait agerian utzi badu, zer hori inboluzio politikoaren konfirmazioa izan da. Ezker abertzalearen menpekotasuna ETArek estrategiarekiko areagotu egin da su-etenetik hona. Ezker abertzalearen baitako pluraltasuna murriztu egin da.



ALBERTO ELOSEGI

Xabier Gurrutxaga
Abokatua

“Alderdi Popularra eta Euskal Herriarrok taldeak ez dira ohartzen, edo ohartuta ere norbaitzuek ez diete publikoki adierazten uzten, hauteskunde gauak beraien apustu estrategikoaren porrota erakutsi zuela”

EZKER abertzaleak tregoa garaian izan zuen protagonismoa guztiz zapuzturik gelditu da eta ekimen politikorik gabe dago lozorroan. Alegia, ETAK eta EHko zuzendaritzak bere ohiko bakardade eta isolamendu politikora eraman dute ezker abertzalea. Gaurko ETA, beraientzat ere, eta batez ere beren egitasmo politikoarentzat arazo bat bilakatu dela onartzen ez duten bitartean ez dago zer eginik. Horrexegatik galdu dute euskal politikagintzan su-etenarekin irabazi zuten balio berezia. Oso gogorra da etorkizunaren giltza izango zarela ustea izatea, eta gero kontrakoa frogaturik ikustea. Hau da, herriarrek ez dutela nahi zuk inongo giltzarik izan dezazun.

Eta garaipena lortu duen abertzaletasunak zer egingo ote du? Ba ote daki zer lortu nahi duen lau urte hauetan, eta norekin kontatzen duen langintza horretan? Lehenik eta behin esan behar dugu aurreko legegintzaldian baino libreago dagoela orain. Baina hori esan ondoren aitortu behar da bere indarrekin bakarrik ezin dituela aurrera ateratzen legegintzaldirako jarri

dituen oinarriko helburuak: baketze prozesua eta normalizazio politikoarena, alegia. Badirudi normalizazio politikoaren bidean sozialistekin jorratu nahi duela oinarriko akordioa. Bakegintzaren arloan berriz, eskarmentu askoren poderioz, badirudi apurka-apurka gogoeta berri bat ari dela jeltzaleen artean nagusitzen: abertzaleen batasunik ezin daitekeela proposatu ezker abertzalearekin ETAK desagertzeko erabakirik agertzen ez duen bitartean. Eta horretarako, jarrera politiko honentzat, ezinbestekoa da ezker abertzalearen baitako krisia areagotzea. Hauek diotenez, azken hauteskundeek zerbait erakutsi badute horixe izan da. Alegia, ezker abertzaleko hautesle gehienak ere ETA arazo bat bilakatu dela jadanik ●

Hilaren 13 eta 14an desobedientzia zibilaren egunak egingo dira Zarautzen. Patxi Azparren Autodeterminazioaren Biltzarrak (ABK) eta Zuzen ekintza taldeko kide bat elkarrizketatu ditugu, desobedientzia zibilaren pentsamoldean apur bat sakondu guran.

“BAIKORTASUNA NAHI DUGU, MAMUAK UXATU, ETA BORROKAN GOZATU”

Lan munduan ELAk desobedientzia zibilaren aipamena egin du berriki lan erreforma dela eta; Carlos Iturgaitzen esanetan, Eusko Jaurlaritza desobedientzia bultzatzen ariko litzateke unibertsitateari buruzko lege bat bultzatuko balu; eta hilaren 13 eta 14an Zarautzen lehenbiziko desobedientzia egunak antolatu dituzte honako taldeek: (Zarautzen Intsumisioa, Burujabetzaren aldeko taldeek, Zuzen -ekintza taldea-, ABK eta Demoak). ABK-ko (Autodeterminazioaren Biltzarrak) Patxi Azparren eta Zuzen ekintza taldeko kide bat elkarrizketatu ditugu desobedientzia zibilaren kontzeptuan apur bat sakontzeko asmotan. Bakioitzak talde bat ordezkatzeko du eta bakioitzak bere iritzia ditu. Patxi Azparren hilabete egon zen espetxean Baltasar Garzon epaileak kudeatzen duen 18/98 sumario ospetsua dela eta. Zuzen taldea, euskal presoak Euskal Herriratzeko sortu zen solidario taldeen oinarria da eta, besteak beste, 2000ko abuztuan Sevillan giraldillen ekintza ospetsua egin zuten.

■ Euskal Herrian han eta hemen desobedien-

tzia zibilaren aipamenak agertzen ari dira, eta gaiari buruzko kontzeptu desberdinak ere badira. Zuek zer ulertzen duzue desobedientzia zibilaz?

PATXI AZPARREN. Desobedientzia zibila tresna bat da eta guk indarkeria ezaren estrategiaren barruan kokatzen dugu. Gurean asko militarismoaren aur-



■ Zuzeneko kidea ezkerrean eta Patxi Azparren.

kako mundutik gatoz eta biolentziarik gabeko estrategian, gure ustez desobedientzia zibila da eraginkorrena, kanpaina zabalak eta sakonak egin daitezkeelako eta jendearen atxikimendua lor daitekeelako.

ZUZEN. Gure ustez ere tresna bat da eta gure filosofia honakoa: gu geu izan behar dugu eta izate nahi horretan beti

□ “Gizarte mugimenduetatik sarritan errealitateari aurre hartzen zaio eta horrela gainerakoak bultzatu” P. AZPARREN

topatzen duzu ohitura bat, lege bat edo zu zeu izatea eragozten dizun zerbait, eta hor agertzen da desobedientzia zibila; enfrentamendua sortu beharrean, guk ozttopoa gainditzeko dugu eta aurrera jarraitzen dugu.

■ Eta nola garatu behar da pentsamolde hori?

ZUZEN. Norberaren barrura begiratzeko. Eseri, hausnartu, eta dituzun helburuen arabera lanean jarri. Orduan, ari zarenean, unerik batean ikusten duzu norbaitek ozttopoa jartzen dizula. Gure ustez saiatu behar da ozttopoa jartzen dizunaren hizkuntzan ez erortzen eta pentsatu den eskema aurrera eramaten.

■ Hori oso zabala da, horren barruan edozer gauza sar liteke eta edozein modutan. Zehaztu liteke gehiago?

ZUZEN. Gure taldean herri honetan ikusten ditugun hiru aldarrikapen nagusien inguruan aritzen gara: euskal presoak Euskal Herrira, autodeterminazio eskubidea eta euskararen normalizazioa.

P. AZPARREN. Autodeterminazio eskubidea gauzatu dadila nahi dugu eta alde horretatik gure jarduerak gizartearen gehiengoaren babesa bilatzen du, desobedientzia zibila eraginkorra izateko gizartearen babesa behar duelako.

■ Eta desobedientzia zeri?

ZUZEN. Autodeterminazioaren gaia, adibidez. Guk ez dugu behar inoren baimenik, gizartearen gehiengoaren eskubide horren

gauzatzearen alde egonez gero eta bakioitzak bere esparruan eta bere neurrian eskubide horren alde pauso bat emateko prest badago, eskubide hori gauzatu egingo da. Hor agertzen da desobedientzia, beraiek ozttopoa jarriko dute eta bere erara erantzutuko dute; hor agertuko da argi bakioitzak nolako den, bai gu eta bai beraiek.



ALBERTO ELOEGI

■ Leku desberdinetatik datoz, baina lan osagarria egin dezaketela deritzote.

■ Nortzuk dira beraiek?

ZUZEN. Eskubide hori oztopatu nahi dutenak. Uneren batean erreferendum bat antola daiteke, gehiago egiteko indarrak ez dagoen artean modu sinbolikoan izan daiteke eta horretarako ahalmena dagoenean modu praktikoan. Pixkanaka joan behar da eta jendeak barneratu egin behar du nahi badugu egin dezakegula. Oso sinplea da, nahi badugu egin dezakegu.

■ Horren sinplea ez da izango, horregatik hamarkada askotako gatazka bizi dugunean eta munduan ere horregatik gatazka asko pizten direnean.

P. AZPARREN. Ideia sinplea zera da: autodeterminazio eskubidea baldin badago eta eskubide hori herriei badagokie, guk horretarako eskubidea dugu. Hori garaizteko lege bat jartzen bada, lege hori beteko da baldin eta guk betetzen badugu; beraz, gure esku dago horri aurre egitea, eta guk erabaki behar dugu eskubide hori aurrera eramatea, ez dugu Estatuaren baimena itxaron beharrik. Alde horretatik da sinplea ideia, latza dena egin beharrekoa da.

ZUZEN. Iruñean erreferendum bat egin berri dute Gazteluko Plazaren auzia dela eta, Quebecen birritan egin dute... Gure ustez datorren bolada horretarako garaia da eta mezu eta praktika hori da zabaldu behar dena.

■ Burujabetzaren aldeko desobedien-

tzialariak, ABK, Zuzenek ere autodeterminazioa du ardatzetako bat... Horrela eragin handiagoa lortzen da edo indarrak barreiatzen dira?

P. AZPARREN. Hasi besterik ez gara egin, azken hilabeteetan berpiztu egin da desobedientzia zibilaren ideia, talde bakoitzak bere ibilbidea du eta elkarrengandik ikasten ari gara. Beraz, leku desberdinetatik gatoz, leku berdintsuetara goaz, desberdin jokatzeko dugu gauza

□ “Desobedientzia sakondu behar da eta Estatuaren errepresioa desobedientzia egile kopuruarekin gainditu” P. AZPARREN

batzutan, baina guztiz osagarriak izan gaitzke.

ZUZEN. Aniztasuna ona da eta gainera praktikak erakusten dizu batzutan biltze ahalegin horietan akatsak egiten direla. Bakoitza dena izanda, bidean elkartuko gara, orain desobedientziaren egunak antolatzeko bildu garen bezala. Tresna da amankomunean duguna eta gero horrekin bakoitzak nahi duen eremua lantzen du eta gainera aniztasun hori bermatzea bera interesgarria da; sarritan, dena bildu nahian, kolore faltan dena grisa bilaka daiteke.

■ Zuzeneko aintzidariak, presoekiko solidariorak, zuen ekintza eta zuen buzo zuriengatik egin zineten ezagun. Gerora buzoaren erabilera gauza

askotarako erabili zen. Egokia iruditzen zitzaizuen?

ZUZEN. Gu hasi ginenean, espirituz hori sinesten genuen, han eta hemen arituko ziren talde txikien filosofian. Gero, bi urteko balantzea egitean zera ikusi genuen, jende askok buzo zuria jantzi eta solidarioen izenean gure ustez solidarioen filosofian ez datozen gauzak egin direla. Desobedientzia zibila arau batzuen barruan kokatzen da eta hor giza eskubideekiko begirune osoz aritu behar da. Guk ezin genion inori esan zer zen solidarioen izenean egin zitekeena eta zer ez, horregatik, besteak beste, Zuzen ekintza taldea sortu zen. Guk giza eskubide batzuk aldarrikatzen ditugu, baina giza eskubideak errespetatuz.

■ Zuen ustez, jarduerari dagokionez, zer dago desobedientzia zibilaren barruan eta zer hortik kanpo?

P. AZPARREN. Guk ez dugu inoren maisu izan nahi. Edozein modutan, fisikak lege batzuk dituen bezala, desobedientziak ere baldintza batzuk bete behar ditu: desobedientzia zibilaren bitartez gure eskubideak eskuratu nahi ditugu, baina inoren eskubideak zapaldu gabe. Ez gara arerio politiko edo sozialaren aurka arituko, baina gure eskubideak oztopo guztien gainetik beteko ditugu.

ZUZEN. Zerbaitetan sinesten duzu eta eskubide batzuen alde ari zara lanean, eta aritze horretan etor daitekeena zureganatzeko prest zaude. Inora goazenean, guk gurea mahaigaineratzen dugu eta kito, ez diogu aurrekoari zer pentsatzen duen galdetzen.

hortik aurrera bakoitzak pentsa dezala eskubide horren inguruan burura datorrena. Guk desobedientziaren eremuan ekintza zuzena praktikatzeko dugu, eta ekintzak eskubideari buruzko aldarrikapena egiteko edo eskubide hori gauzatzeko izaten dira, hasieran sinbolikoki eta gizartea horretarako prest dagoenean, modu praktikoan. Hori bai, ekintzak inori kalterik sortzeko asmorik gabe egiten dira eta sortzen badira, gure akatsa dela onartuz.

■ Patxi, ABKn Espainiako NAN agiriaren entregak egin izan dituzue. Hori modu sinboliko batean gera dadin, edo aurrerago gizartean hedatzeko asmoarekin egiten da?

P. AZPARREN. Gure nahia benetan

eraginkorra izatea da. Kontzientziazio lan bat egin dugu, baina Estatuak gure lanaren aurkako jarrera bat hartzen duenean, desobedientzia beste fase batean sartzen da. Aldi berean, zuk ordezkatu nahi duzun gizarte zatiak ere jarrera bat hartu behar du egoera horrekiko. Beraz, aurrerantzean desobedientzian sakondu behar dugu eta Estatuak hartu duen jarrera errepresiboa, desobedientzia egileen kopuruaren bitartez gainditu.

■ Beraz, Estatu probokatzeaz gain, zuen jarraitzaile edo babesleak ere probokatzen dituzue neurri batean?

P. AZPARREN. Desobedientziak askotan eztabaida azkartu egiten du. Politiko profesionalen martxan haiek noiz konponduko duten zain bagaude jai daukagu. Gizarte mugimenduetatik, sarritan errealitateari aurrea hartzen zaio eta horrela gainerakoak bultzatu.

ZUZEN. Guk hori beste era batean ikusten dugu. Adibide bat jarriko dut, hobeto uler dadin, baina ez nuke nahi sinplifikatzea. Presoak Euskal Herrira aldarrikapena: beraingana goaz, modu sinbolikoan pareta bota nahi dugu eta modu sinbolikoan harresi gainera igotzen gara. Baina hurrengoan, modu praktikoan, kartzelara sartu ginen. Beraz, beste fase batera goaz. Orain, dinamika horretan jende askok partehartzea nahi dugu, gizarteak ulertzea hori lagun talde txiki batek egin badu, gizarteak ere egin dezaakeela. Gizarteak hori ulertzen duenean, helburua ere lortuko da. Intsumituen adibidea hor dago. Desobedientzia zibilaren balorea hor dago, zerbaitetan sinetsi eta zigorra norbereganatzea, orduan estatuek etengabe asmatu behar dute zerbait. Egungo European oso zaila da horren aurka egitea. Zigorra eta manipulazioaren bidez erantzuten dute, manipulazioa guk saihestu behar dugu eta zigorra gureganatu, eta horren aurrean erantzun zaila dute.

■ Askoren ustez, ETak biolentziarekin jarraitzen duen artean, desobedientzia zibilak tarte gutxi du aurrera egiteko. Zuek zer uste duzue?

P. AZPARREN. Batzuetan, hori esaten dutenak ez daude lan egiteko prest. Orain, arazo larria dagoenean eta sufri-mendua eta biolentzia daudenean ez badute lanik egiten, nola egingo dute lan

gero egoera larri horiek konponduta daudenean? Desobedientziak, herri honek bizi dituen arazoak konpontzeko lagungarri izan behar du eta lan egiteko benetako unea orain da. Gatazka zibilizatu nahi dugu.

ZUZEN. Egia da, egoera politikoak gauzak zailtzen ditu. Su-etena zegoenean errazagoa zen eta orain zailagoa. Mezua zabaltzeko ere zailtasun handiagoak ditu-

du eta batzuetan, intsumituen kasuan bezala, gizartea aurretik jartzen da. Horrez gain, borroka molde honekin baikortasuna barreiatu nahi dugu, mamuak uxatu, eta borrokan gozatu. Tuteran, esate batera, autoderminazioaren ekin-tzan primeran pasatu genuen.

■ Beste kontu bat, egiten dena eta horregatik jaso daitekeen zigorraren arteko proportzionaltasuna bilatzearena.

ZUZEN. Gizartean dagoen indarra neurtu behar da, eta azken finean salerosketa batean bezala da, ordaindu behar dena bere neurrian ordaindu behar da.

P. AZPARREN. Konpromezu maila desberdinetako ekintzak, ekimenak eta kanpainak antolatu behar dira. Batzuek arrisku handia hartuko dute beren gain-beti gatazka armatuan dagoena baino gutxiago-, beste batzuek konpromiso txikiagoa hartuko dute eta beste batzuek babesa ematera mugatuko dira, eta azken lerroan gizartearen iritzia dago.

◆ XABIER LETONA

□ “Desobedientzia arau batzuen barruan kokatzen da eta hor giza eskubideekiko begirune osoz aritu behar da” ZUZEN

zu. Baina guk argi dugu, egoera politikoaren osagarri izan gaitezke. Guk gizarte-ari begira lan egiten dugu, argi eta garbi bide zibila hartu dugu; eskubide batzuk urratzen dira, baina guk ez dugu eskubiderik urratuko eta Estatuari exijituko diogu eskubide horiek betetzea, eta gizarte osoa kutsatu nahi dugu zeregin horretan. Ezin da zeregin osoa politikoen esku utzi, gizarteak bultzatu egin behar

ITZULPEN ZERBITZUA

eskura

SERVICIO DE TRADUCCION

EUSKARA - GAZTELANIA
GAZTELANIA - EUSKARA

Bezeroen beharretara egokituz.
Ingelesa, Frantsesa, Alemaniera, Italiara,
Katalana, Portugesa, Galegoa...

1985EAN SORTUA

JOSÉ ARANA, 15 BEHEGAINA • 20001 DONOSTIA
TEL.: 943 29 18 30 • FAXA: 943 27 58 69
eskura@eskura.com • www.eskura.com

Enpresa operazio handi baten barruan kokatu beharra dago Grupo Correo eta ABCren bat-egitea. Aurrera begira, nazioarteko presentzia bilatu nahian burtsan sartu nahi dute, EEBek jasandako atentatuaren osteko nazioarteko krisialdiaren ondorioak gainditutakoan.

TALDE BERRIAK BURTSARA ETA ATZERRIRA EGINGO DU JAUZI



■ Grupo Correo Español eta Prensa Españolaren arteko bat-egitea iragarri dute. 18 egunkari bilduko dira talde berrian, besteak beste, "ABC", "El Correo Español" eta "El Diario Vasco".

Egoitza nagusia Bilbon duen eta, besteak beste, Correo Español eta "Diario Vasco" egunkariak argitaratzen dituen Grupo Correo Español eta egoitza Madrilen izanik "ABC" argitaratzen duen Prensa Españolak beren arteko bat-egitea iragarri dute, batak bestea bere baitan hartuz. Bat-egite hori datorren abenduan emango da aditzera ofizialki, enpresa bakoitzeko batzar nagusiek operazioa

onartu ondoren. Administrazio kontseiluak joan den irailaren 27an bildu ziren bi enpresetako batzar nagusiek abenduan

■ Administrazio kontseilu berrian BBVAko hiru kontseilari daude, horien artean, Emilio Ibarra lehendakaria

onartu beharko dituzten bat-egite akordioak sinatzeko. Operazio honetan Grupo Correo Españoleko 3,75 akzioko Prensa

Españolako akzio bat trukatu da. Horretarako finantza-enpresa espezializatu batek bi enpresa horietaz egin duen balioztapena hartu da kontuan. Balioztapen horren arabera Grupo berriaren balioa 300.000 eta 400.000 milioi pezetaren (12.000 eta 16.000 libera) artekoa litzateke.

Atzerriko lehiakortasuna ziurtatzeko xedez, bat-egitearen helburu nagusietako bat burtsan sartzea da, eta hala adierazi



■ BBVAko lehendakaria, Emilio Ibarra Txurruka.

dute arduradun nagusiek. *"Konpainia berriak balio erantsi handiagoa eta tamaina handiagoa du eta merkatu horietara aterako da ziur, epe laburrean ez bada ere"*, esan du Jose Maria Bergaretxek, oraindik izenik ez duen komunikazio talde berriko lehendakariorde exekutibo eta kontseilari ordezkariak. Zantzu guztien arabera burtsan agertze hori ez da gauzatuko urtebete inguru igaro arte, burtsako merkatuak kolokan jartzen ari den nazioarteko egoera politikoa bere onera etortzearen baldintzapean. Halaber, Bergaretxek iragarri duenez, bat-egitearen beste helburuetako bat beharrezko dimentsio finantzarioa lortzea da, *"enpresa eta kazetaritza espa-*

rruko proiektuari epe luzerako jarraipena ziurtatzeko". Hori izango da burtsan agertzeko oinarria eta beste helburu bat lortzen lagunduko du: *"atzerrian lehia-kortasunez aritzeko gaitasuna eskuratu-ko du, nazioarteratzea estrategia berriaren ardatz nagusi izaki"*.

Komunikazio esparruko enpresa talde berriaren egoitza sozial berria Madrilen kokatuko da eta egoitza fiskala Bilbon. Bat-egite horren ondorioz eratuko den sozietate berria Espainiako Estatuko enpresa handiena izango da komunikazio arloan, eta 2002ko urtarrilean hasiko da jardunean. Grupo Correo Españolek erakunde berriaren %78,95 kontrolatuko du, eta ABC argitaratzaileak, berriz, %21,05. Talde industrial berriko lehendakari izango den Santiago Ibarra dioenez, *"Grupo Correok Madrilén oin bat jartzeko aspal-ditik zuen ilusioa beteko du operazio honen bidez"*.

TALDE BERRIAREN DATUAK.

Bat-egite honetatik sortuko den konpainia berria 135.000 milioi pezetako (811 milioi euro) aktiboekin jaioko da. 2000. urtean 98.789 milioi pezetako fakturazioa izan zuen, eta 14.553 milioi pezetako etekin garbiak lortu zituen (zergak ordaindu ondoren). Taldeka banatuta, 2000. urtean, Grupo Correo Españolek 61.108 milioi pezetako fakturazioa eta 11.542 milioi pezetako etekin garbiak izan zituen. Grupo Prensa Españolaren fakturazioa, aldiz, 30.000 milioi pezetakoa izan zen eta 3.011 milioi pezetako etekin garbiak lortu zituen.

Hedabideen esparruko enpresa-talde berriak biltzen dituen 18 egunkarien (ikus hurrengo orriko taula) artean 860.000 ale baino gehiago banatzen dira

■ Administrazio Kontseilua

Prensa Españolako akziodunek administrazio kontseiluko lekuen herena izango dute, eta gainerako bi herenak Grupo Correo-rentzat izango dira. Kontseiluak ohorezko lehendakari bat izango du, Guillermo Luca de Tena eta ondorengo 18 kideak izango ditu:

Santiago Ibarra Txurruka
Jose Maria Bergaretxe Busquet
Nemesio Fernandez Cuesta
Enrique Ibarra Ibarra
Diego de Alcazar
Santiago Bergaretxe Busquet
Carlos Castellanos Borrego
Alejandro Etxebarria Busquet
Santiago Egidazu
Juan Entrecanales Azkarate
Juan Carlos Guerra Zunzunegi
Catalina Luca de Tena
Soledad Luca de Tena
Victor Urrutia Vallejo
Emilio Ibarra Txurruka
Fernando Ibarra Lopez Doriga
Alvaro Ibarra Zubiria
Helene Lemoine (Atlan Pressen ordezkari)

Ikus daitekeenez Neguriko Ibarra familiak bost kontseilari ditu, besteak beste, gaur egungo BBVAko lehendakari Emilio Ibarra Txurruka, talde berriaren batzorde ordezkari kidea. Beste bi kontseilari ere, Fernando Ibarra Lopez Doriga eta Juan Entrecanales Azkarate, BBVAko administrazio kontseiluko kide dira ●

www.kaixo.com

■ Zazpi negozio unitate

Hedabideen esparruko enpresatalde berriak zazpi negozio unitate ditu:

1 ABC. Prentsa nazionala, "ABC Sevilla", herri eta eskualdeko argitalpenak, "Blanco y Negro", abc.es.

2 ESKUALDEKO PRENTSA MULTIMEDIA. Tesa/"El semanal", "Mujer de Hoy", "El semanal TV", Colpisa, "Inversion", eskualde telebistak (Bilbovisión, Teledonosti, TV Rioja, Canal Costa del Sol, Telefrontera, Teleonuba), herrietako iratiak, toki atariak, egunkariak ("El Correo Español", "El Diario Vasco", "Diario Montañés", "La Verdad", "Ideal", "Hoy", "Sur", "La Rioja", "El Norte de Castilla", "El Comercio", "Las Provincias" (%35), "Huelva Informacion" (%89), "Tribuna de Ciudad Real" eta egunkari honen Gaztela-Mantxako edizioak, "Diario de Soria" (%50), "Diario de Avila" (%25), "El Adelantado de Segovia" (%25).

3 IKUS-ENTZUNEZKOAK. Telecinco (%25), Grupo Arbol (%17),

Grupo Boca (%30), Europroducciones (%30), Cope (%4).

4 IKUS-ENTZUNEZKO DIGITALAK. Radio Digital, NET TV (%25), Onda 6 (%40), Telemadroño (%40).

5 TEKNOLOGI BERRIAK. Todotrabajo.com; Topjobs.es; Abcsalud.com; saren.es; ozú.es; Viapolis.com; Fiera.com; Portales verticales; media trade.com.

6 PARTAIDETZAZKOAK. Distribución, Central de Medios, Auditex, doaneko prentsa.

7 NAZIOARTEKOA. Argentina Cimeco-"La Voz del Interior" (%33), "Diario de los Andes" (Argentina) ●



■ Telecinco talde honetako hedabideak

egoera politikora egokitzen. Hori bai, une honetan bi taldeek Espainiako eskuin soziologikoaren interesen deiari erantzum diote, nahiz eta horien irakurle asko, batez ere El Correo Español eta El Diario Vas-

egunero, Banaketa Egiaztatze Bulegoaren (OJD) datuen arabera. Bulego horrek ematen dituen datu horiek ez dira beti benetakoak, eta, agian, %10-15ean murriztu beharko lirateke, nahiz eta horiek izan edozein erabaki administratibo edo komertzial hartzeko ofizialki kontuan hartzen direnak. Irakurle kopuruari dagokionez, Talde guztiari begira, egunean 3,4 milioi irakurle dituela jotzen da, Hedabideen Azterketa Orokorren datuen arabera (EGM 2001-ren bigarren ekitaldia).

ESPAINIAKO BATASUNAREN ZERBITZARIAK.

Hedabideen esparruko proiektu oro enpresa proiektu bat baino zerbait gehiago da. Aldi berean ideologi proiektua ere bada, eta oso interes jakinen alde jokatzeko du, independente izenez baliatu arren. Eta Grupo Correo Españolek nahiz Grupo ABCek enpresa interesez gainera, interes ideolo-

gikoak dituzte. Eta negoziaketa luzeen ondoren bat-egitera iritsi baldin badira, enpresa interesek eta ideologi interesek

cokoak, euskal abertzaletasunaren eta Espainiako ezkertiarren esparrukoak izan. Eta orain ere interes berberen bidetik jarraitzen dute.

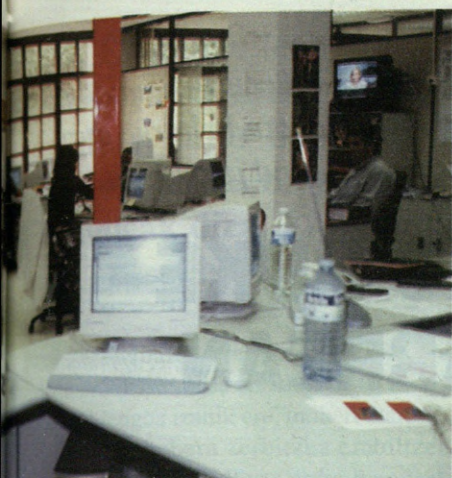
□ Konstituzioarekiko, Espainiako batasunarekiko eta Errege Koroarekiko erabateko leialtasuna agertzen du talde berriak

bat egiten dutelako izan da. Bi talde handi horiek ondo asmatu dute unean uneko

Grupo Correoeko editorialak honela zioen irailaren 19an, operazio hori iragartzeko-



■ Enpresa talde berriak zazpi negozio unitate ditu, horien artean, egunkariak, ikus entzunezkoak eta teknologia berriak.



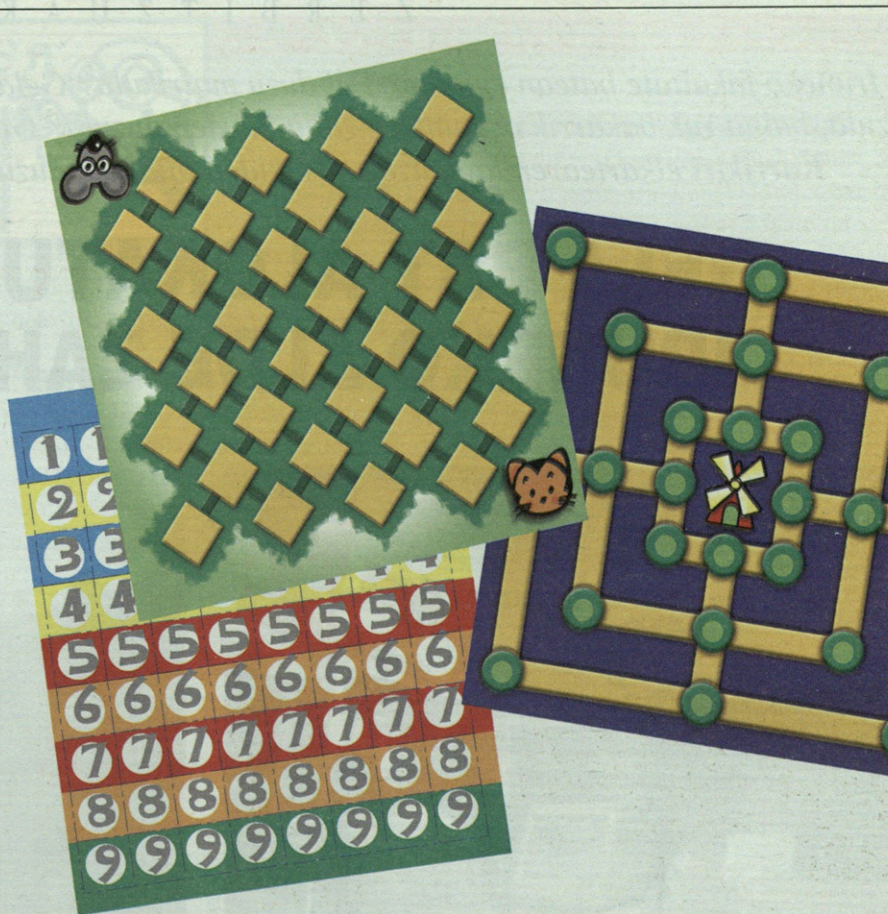
MONIKA DEL VALLE

ruditan, Bilbon duen erredakzioa.

an: "Grupo Correo kazetaritza arloko enpresa baten hazkundearen ondorio da, Ybarra familiak 1910. urtean "El Pueblo Vasco" egunkariarekin hasi zuena, eta, gerora, 'El Correo Español'ekin bat eginez eta beste hainbat egunkari atxikiz, esperientzia handia bereganatu du irakurle eta erkidego ezberdinetara egokitzen. Egunkariak, gainerako hedabideak bezalaxe, batez ere beren xede diren erkidegoen askatasun adierazpenaren kudeatzailerak dira, eta, beraz, ezinbestekoa dute haien izaera eta interesetara egokitzea. Horregatik, orain atxikitzen diren hedabide guztiek beren nortasunarekin jarraituko dute bete-betean, nahiz eta familiaritasun komun bat bereganatuko duten..."

Bi talde horiek bat datoz beren oinarri ideologikoetan. Laburbildurik esateko, Konstituzioarekiko, Espainiako batasunarekiko eta Errege Koroarekiko erabateko leialtasuna agertzen dute. Horrela adierazten du editorial luze horren beste atal batek: "Bat-egitera bultzatzen gintuzten pizgarri ekonomikoak eta zentzuzko argudioak handiak izanik ere, bat-egite hori guztiz ezinezkoa gertatuko zen Prensa Españolaren eta Grupo Correoren artean kideetasun profesional on bat eta oinarriko irizpideekiko batasun sakon bat izan ez balitz. Prentsa funtsezko zerbitzu publiko gisa hartzen dugu, askatasun zibilei atxikirik, eta gure baliabide guztiak ordenamendu konstituzionalaren menara eta haren euskarri eratu dira, autonomien aniztasun handi eta aberatsa Estatuaren batasunarekin uztartzearen gidari eta gure elkarbizitza baketsuaren oinarri diren balio moralen ikur eta gordailu den Koroaren zerbitzari leial..."

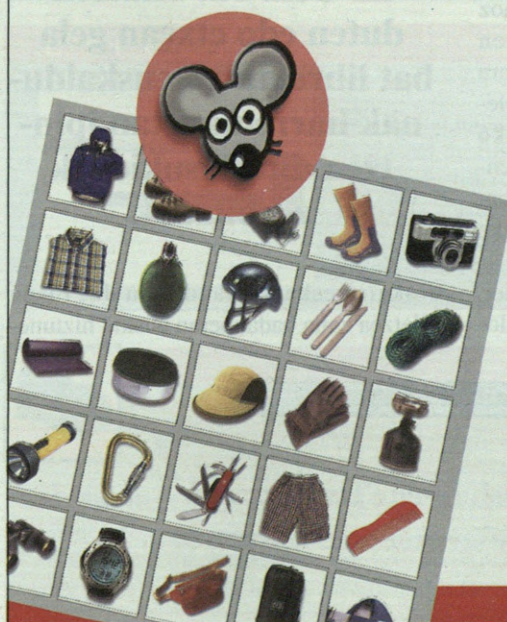
◆ DANIEL UDALAITZ



Jolastu nahi al duzu?

Astero Mini-jokoak bildumako joko bana oparituko dizu ZABALIK astekariak. Osa ezazu zortzi joko desberdinez osatutako bilduma. Den-denak dira oso dibertigarriak!

Jolasteko prest bazaude, osa ezazu Mini-jokoak bilduma, doan da eta...



ZaBaLiK

asteburuetako astekaria

Babeslea:

HIZKUNTZA-ZERBITZU OSOAK

BITEZ 1995

ITZULPEN ATARI ELEANITZA

www.bitez.com

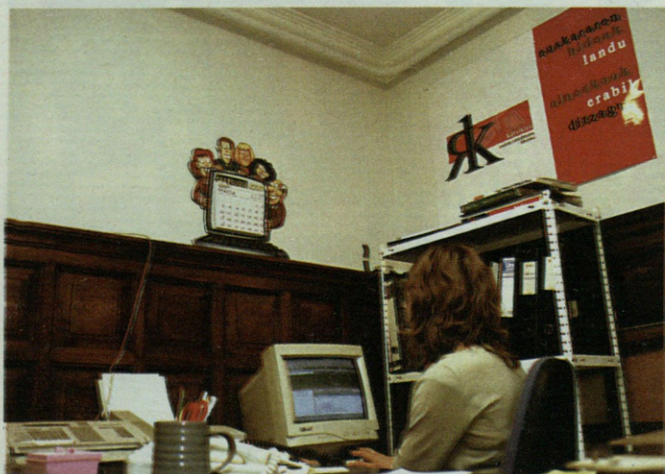
www.logos.it

Loguntzenleak



Iruñeko fakultate batean egin berri al duzu matrikula? Gela bat beharko duzu. Pisua baduzula, baina zuk bakarrik ordaintzea zaila ikusten duzula? Gelaren bat alokatu beharko duzu. Karrikiri elkartearen laguntzaz, pisukidea bilatuko duzu. Eta euskalduna izango da.

GELA BAT ALOKATUKO NUKE IRUÑEKO ALDE ZAHARREAN



■ Isabel Ferreira zerbitzuaren arduraduna Karrikiri elkartearen egoitza.



■ Karrikirin eskaera egiten dutenen artean, gehienek Iruñeko Alde Zaharrean bizi nahiko lukete.

Monika? Isabel naiz, Karrikiriko. Pisua osatu ote duzuen galdetzeko hots egiten dizut...". Isabel Ferreira Karrikiriko idazkaria Pisukideak zerbitzuko erabiltzaile batekin ari da telefonoz hizketan Iruñeko euskara elkartearen egoitza. Monika tuterarra da eta euskara ikasten ari da. Bere pisukidea aldiz Heletakoa da, baina bera ere euskaltegiko ikaslea. Euren etxean badute beste baten-tzako toki eta pisukide euskaldun zaharra topatzeak mesede handia egingo lieke euskaraz hitz egiteko orduan.

Beste hainbat tokitan gertatzen den bezala, Iruñean ere ez dago pisu asko alo-

katzeko. Kontuan izan behar dugu gainera nafar hiriburua bi unibertsitatearen egoitza dela (Opus eta NUP), eta horrek

□ Gela bat bilatzen duten edo etxean gela bat libre duten euskaldunak harremanetan ipintzen ditu Pisukideak zerbitzuak

alokairu eskaera handitzen du. Pisua bilatzea zaila bada, berau euskal hiztune-

kin konpartitzeak zailagoa dirudi.

Edo, hobe esanda, zailagoa zirudien Karrikiri elkarteak duela hiru urte Pisukideak zerbitzua abian jarri zuen arte. Zerbitzu horren xedea euskaldunak bizi diren etxe batean gela alokatu nahi duenari edo gela bat libre izanda euskaldun bati alokatu nahi dionari lana erraztea da, batzuk eta besteak harremanetan ipiniz.

Hastapenetik hona, zerbitzuak gora egin du, eta unibertsitateko ikasturte hasiera izanik, une honetan eskaera ugari dute. Etxean gela bat eskaintzen dutenak gutxiago dira, ordea, eta Isabel Ferreirak gelak eskaini ditzaketen euskaldunei dei berezia egiten die. Gela bila datozen ikasleak Nafarroa iparraldetik datoz batez ere, zonalde euskaldunetik. Baina ez denak. Asier bizkaitarra da, Deustukoa, eta Karrikiriren zerbitzuari esker Monikarekin jarri da harremanetan. Haiengana hurbildu garenean erabakia hartzeaz omen zeuden. Hau argitaratzeko agian bizkaieraz jo eta ke jardungo dute etxeko sukaldean.

Euskara sailaren babeslea:



*Tolosaldeko Euskararen Plan Estrategikoa abian da.
Hartu zure konpromisoa euskararen alde.*

Erabiltzaileen erdia unibertsitarioek osatzen dute, nafar ikasleek batez ere, eta beste erdia langileak dira, EAEkoak gehienak

Zerbitzuaren erabiltzaileak ez dira hala ere ikasleak soilik. Ikasturte hasieran gehiengoak izanik ere, unibertsitarioak gutxi gora behera zerbitzua erabiltzen dutenen %50 dira. Beste erdia langileak omen dira, Isabel Ferreiraren esanetan "Baskongadetatik datozenak batez ere".

BADAKIZU NOLAKO FAMA DUTEN... Inmak adibidez nahiago ditu langileak, "badakizu ikasleek nolako fama duten, dena txikituta uzten dutela...". Iruindar honentzat Pisukideak zerbitzua ez da berria. Duela hiru urte pisu bat alokatu eta berak bakarrik ordaintzea zaila ikusi zenez, gelak alokatzea erabaki zuen. AEKn irakasle 12 urte luzez jarduna da eta Karrikiriren sorreran ere parte hartu zuen. Horregatik, berehala izan zuen zerbitzuaren berri eta azken bi urtetan langileak hartu izan ditu etxean, "gipuzkoarrak gehienak, azken unean irakasle postu bat eskaintzen dietenak-eta".

Pisukideak zerbitzua erabili nahi duenak fitxa bat bete behar du, bere izena, kontaktua eta pisua non duen (eskaintzen kasuan) edo non nahiko lukeen (eskaertan) ipinita. Eskaerei dagokienez, gehienek Alde Zaharrean bizi nahi dutela ipintzen dute, baina Ferreiraren esanetan "hori ez da beti posible". Nongoak diren, ikasle edo langile diren, adina... ere galdetzen zaie. Oro har bakoitzaren ezaugarrietara egokitzen saiatzen dira. Zerbitzuaren arduradunak kontatu digu garai batean eskaintza guztietan neskak eskaintzen zituztela "garbiagoak eta langileagoak omen garelako" eta eskaera orrietan, berri, mutilak besterik ez. "Orduan ez zen ezer egiterik".

Hortaz, Iruñean gela bila dabilenak edo etxean pisukide berri bat behar duenak 948 222589 zenbakira hots egin edo Karrikiriren egoitzara (Xabier Karrika 2 bis behea) jo dezake zuzenean. Pisukideak etxea txukun-txukun izango duenik ez dute bermatzen. Euskalduna izango dela bai

◆ **NAGORE IRAZUSTABARRENA**



Arturoren kaiera

OSASUN ARLOA EUSKALDUNTZEKO

UEMA, ELA, LAB eta OEE (Osakidetza Euskalduntzearen aldeko Erakundea) osasun arloa euskalduntzeko xedea duen sinadura bilketa abiatzekotan dira. Aipatu taldeek esan dutenez, Osakidetza euskalduntzeak izan duen geldialdiari eta Osasunbidean izandako atzerakadari egin nahi diote aurre. Hila-bete honetan ekingo diote sinadurak biltzeari.

"BAI EUSKARARI AKORDIOA" 74 HERRITAN

Dagoeneko "Bai Euskarari Akordioa" 74 herritan martxan da. Euskararen Gizarte Erakundearen Kontseiluak orain arteko saioez balorazio positiboa egin du. Proiektuaren arduradun Zigor Etxeburuak esan duenez oraingo saioak beste herrietara zabaltzeko baliagarriak izango dira. 74 herrietan 2000 gizarte eragile ari dira proiektu honetan lanean.

EUSKARAREN ERABILERAREN IV. NEURKETA

Euskararen kaleko erabilera neurtuko du SEI elkarteak, neurketa hau 1989az geroztik egiten den laugarrena da. Horretarako Udalbiltzak bost milioi pezetako diru laguntza eman dio SEIri. Azterketa hori egiteko 800 behatzaile jarriko ditu SEIk kalean. 260.000 lagun behatuko ditu, milatik gora biztanle dituzten herrietan. Dena den, Iparraldeko eta Nafarroako herri txiki zenbait ere kontuan izango dituzte. Urrian eta azaroan egingo dute behaketa eta urte hasierarako prest egongo da.



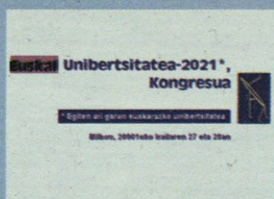
■ Udalbiltzako kideak irudian.

JOXE LACALLE

EUSKARAZKO ETIKETADUN PRODUKTUEN ALDE

Horixe du helburu EHE taldeak Iparraldean abiatu duen kanpainak, euskal ekoizkinek euskarazko etiketak eramatea. EHEk 45 enpresari egin zion kanpainan parte hartzeko eskaintza eta haietako hamabostek eman dute baietza. Ekoizle horiekin eta lor ditzaketen berriekin San Martin egunerako merkatua antolatuko du EHEk.

Urrea



■ "Euskal unibertsitatea, 2021" kongresua egin berri du EIRE Unibertsitateko Euskal Irakasleen Elkarteak, benetazko euskal unibertsitate baterantz abiatzeko asmoz. 115 biltzarkidek hartu dute parte eta hainbat estrategia finkatu dituzte etorkizunerako. Guztia euskal eduki eta egituraz hornitzeko.



■ Pasa den astean Gazte Antzerkiaren XVII.

Erakustaldia egin zen Irunen. Hamaika antzezlan ikusi ahal izan ziren bederatzi talderen eskutik. Jaialdi txukuna da eta gazte taldeei euren lana zabaltzeko aukera ematen die. Baina salatzea da ez dutela euskarazko lanik aukeratu. Ez al da halako talderik Euskal Herrian?

I k a t z a





HIZKUNTZAK SALBATUKO EZ DITUEN URTEA

*Joan den irailaren 26a izen-
datu zuten Hizkuntzen Urte
Europarra moduan. Dena
den, urte osoan gogorarazi
digute Europako Batasuneko
hizkuntza gutxituen gaia.
Urtea amaitu bitartean ere
mintzairaren arteko komunika-
zioak hedabideetan izango
du leku.*

*Ez da erraza Europako hiz-
kuntzen erradiografia egitea.
Zein dira "hizkuntza", zein
dira hizkuntz gutxitu?
Komunikazio bide al dira
hizkuntzok, ala, ondare,
altxor? Nola babestuko dira?
Orriotan galdera hauek eta
gehiago egin dizkiegu, Bojan
Brezigar, Aureli Argemí,
Patxi Juaristi, Gorka Knörr
eta Koldo Gorostiagari.*

Testuak:
Urtzi Urrutikoetxea

Han-hemenka entzun da Hiz-
kuntzen Urte Europarra dela
2001 urtea. Baina zer da
zehazki urte hori? Zer dakar
euskararako? Onurarik bai? Eta Europa-
ko gainontzeko hizkuntza gutxituei? Zein
da euren egoera gurearen aldean? Zein
haizek jotzen du Bruselan?

EBLULEk (Europako Hizkuntza
Gutxituen Bulegoak) 40tik gora hizkun-
tza zenbatu ditu Europar Batasunean
bakarrik eta eztabaida geroz eta biziagoa
da. Euskaldunok bizi osoa eztabaidatzen
dihardugun gaia heldu da Bruselara; ez
zehazki hizkuntza gutxituen haritik,
baina bai hizkuntzen oinarritzko betebe-
harrak eraginda: komunikazioa izaki
mintzairaren zentzua, zelan gauzatu egun
hamaika eta zenbait urtean hogeitik gora
hizkuntza ofizial izango dituen Batasuna,
gurea bezalakoak ahaztuta ere?

Globalizazioak ingelesaren nagusigo-
aren aurkako jarrera sortu du European,
eta horren zipriztinak baliteke hizkuntza
gutxituetara iristea. Baina argi dago Ale-
mania, Frantzia edo Espainiaren xedea
euren estatu-hizkuntzetara mugatzen
dela, eta gainontzeko estatuak ahal beste
egingo dutela eurenak ere behar duen
txokoa izan dezan, bigarren taldean bes-
terik ez bada ere.

Hizkuntza gutxituen inguruan berebi-

ziko eztabaida dago. Bojan Brezigar
Europako Hizkuntza Gutxituen Bulego-
ko presidenteak gaiari aurre egiteko histori-
koki egon diren jarrerak hainbat multzo-
tan bereizi ditu: gutxiengoaren desagerpen
fisikotik (naziak, Stalinekin edo Bosnian
jazoa) hizkuntza bultzatu eta normaltze-
ko neurrietara arte mila jarrera daude
erdibidean: errepresio bortitza eta asimi-
lazio behartua (Frantziako edo Mussolinik);
askatasuna bai, baina eskubiderik ez
(Frantziaren kasua, askatasun indibidua-
laren ustea, baina gero hizkuntza bakarra
da, patois kontzeptua errotuz); ustezko
babesa, zenbait laguntza emanez baina
ondare den neurrian begiratu, hizkun-
tzari erreparatuz hitzune eta euren lurral-
deari beharrez; eta azkenik, erabateko
babesa eta eskubide aitortzea, suedierak
Finlandian bizi duena adibidez.

Urte luzez hizkuntzei bizkar ema-
dieten estatuen baitan jarrera aldaketa
nabarmena igarri dute adituek aspaldion,
Grezia salbu. Estatu helenikoak gutxi-
ngo turkiarrari eskubide gutxi batzuk onar-
tzen dizkio eta gainontzekoei (albania-
rrak, eslaviarrak eta latinoak) ezer ez.
Aurten bertan urte eta erdiko espetze
zigorra ezarri diote aromunioaren (Balka-
netako hizkuntza erromanikoa) bultzat-
zaile bati, "gezurrezko" informazioa
hedatu duelakoan. EBLULEn argitalpe-
nak ziren informaziook.

Frantzia eta Italia zentralisten jarrera
aldaketa nabarmentzen dute gehienek,
oraindik ustezko xedea erakutsitakoa
baino gehiago den arren. Europako hiz-
kuntzen kartaren berrespena etenda
dauka Frantziak adibidez, eta berretsi
dutenengan ere aurpegieraren atzetik
kasu zehatzak hizkuntzen aurkakoak dira
sarri: Nafarroa nabarmen, Espainiak
berretsi baitu, Alemanian ere sorabiarrek
euren eskubideak ez direla betetzen sala-
tzen dabilta Batasunaz geroztik, eta
Erresuma Batuak Eskoziari autonomia
eman arren, badirudi Edinburgoko gober-
nuak galdutzat jotzen duela gaelikoa.

**HIZKUNTZEN URTE EUROPA-
RRA.** Koldo Gorostiaga EHko europar-



■ West Belfasten Irlandako gaelikoa erakusten den eskola.

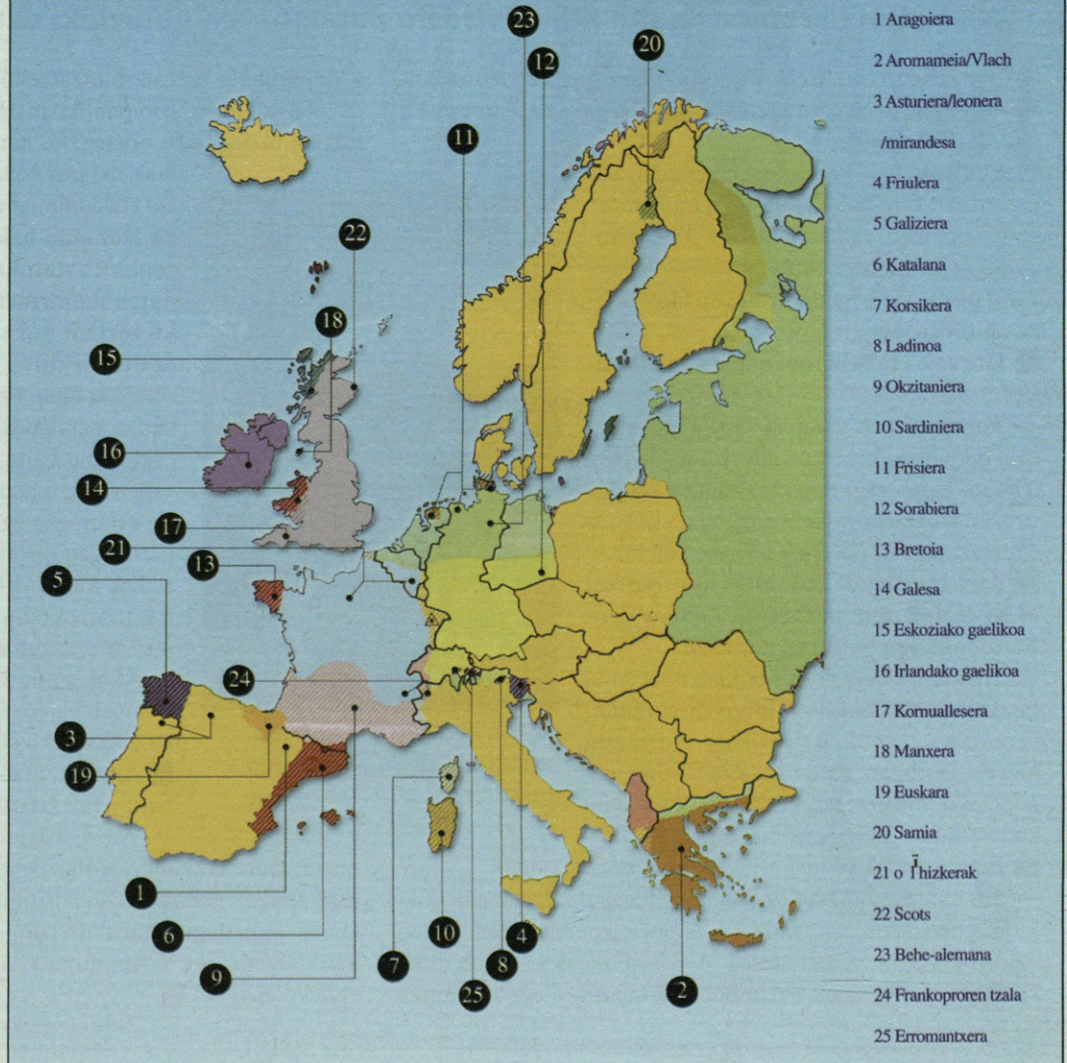
XABIER LETONA

lamentariak eta Gorka Knörr EAKo europarlamentari ohiak argi daukate Hizkuntzen Urteak zerikusi gutxi daukala euskara bezalako hizkuntza gutxituekin. "Ekimena Europako Kontseilutik dator eta aurreikusi zuen hizkuntza gutxituen presentzia, baina Europar Batasuneko erabaki gunetik beto zuzena jarri zuten" dio Gorostiagak, eta azken idatzari ezetza azaltzen du: "Hainbat gauza onargarri zeuden proposamenean, baina hizkuntza gutxituen arrastorik ez. Plenoaren bezperan eztabaida izan genuen, esan ziguten gure emendakinak ez zirela onartuko, talde popularrak eta sozialistak borondate zehatza zeukaten, ez zuten konturatu gabe egin".

Knörrek dioenez programaren izpiritua hizkuntzen ikasketen garrantzia gizartearen kontzientzia sartzeari zena, "eta diru laguntzetan, Batasunaren hizkuntz ofizialak eta 'estatuek erabakitakoak'" zeuden. Ondorioz, "zenbait estatuk gutxituei bizkarra eman die -frantsesak, esaterako- eta beste batzuek bigarren mailan utzi dituzte -espainolak, adibidez. Horixe da Europako Batasunaren arazorik larriena, estatuen batasuna besterik ez baitu islatzen. Parlamentuko presidente Nicole Fontaineek esan zidan finlandierak edo lituanierak, hizkuntz ofizialak izateko aukera zeukatela 'estatu hizkuntzak zirelako', katalanak edo euskarak ez, ordea. Hau da, gaur egun euskararen ofizialtasuna lortu ahal izateko, estatu independentea izatea da aukera bakarra".

EBLULen arabera berrogeitik gora hizkuntza gutxitu daude Europako Batasunaren mugen barruan. Jatorrizkotzat jotzen direnak dira, eta multzo zabala osatzen dute: batetik, gaelikoa, katalana, frisiera, bretoia... dira ezagunenak guretzat, arreta gehien eman ohi diegunak, egoerak euskararen antzeratsuenak direlako sarri; hizkuntza handiak ere gutxi-

Europako Batasuneko hizkuntza gutxituak



tuak dira askotan auzoko estatuetan, horiek eskubideak babestu samar daukate eta ekialdeko estatuetan ohikoak diren gutxiengoak dira; azkenik, dialekto-hizkuntza eztabaida dago sarri. Mintzairez dihardugula, ez dago beti muga zehatzik, inoiz aipatutako esaera ez bada: dialektoak armadarik gabeko hizkuntzak direla, alegia. Hiru taldeoz gain, inor

Globalizazioak ingelesaren nagusigoaren aurkako jarrera sortu du Europan, eta horren zipriztinak baliteke hizkuntza gutxituetara iristea

gutxi erreparatu dion taldea dago, jatorrizkoak ez diren hizkuntzak alegia, etorkinek ekarritakoak baina zenbait leku eta auzunetan zabal mintzatuak: arabiera, turkiera, kurdua, hindia...

Atzean utzi dugun mendeko aurrerapausoek, heriotza ekarri diote hainbat hizkuntzari, eta estatu-hizkuntza eta gutxituen arteko tartea inoiz baino zabalago egin dute. Badirudi gainera, etorkizunerako rola onartuta daudela, eta bizi-ko badira, euren lekuan egin beharko dutela, hizkuntza handiaren garapena amestu barik.

Europatik hizkuntzekiko antzematen zaion jarrera aldagetari horrela erreparatzen dio hainbatek. Garai bateko mespretxu eta errepresioen atzetik zaindu beharreko altxorrek direla, ondarea alegia. Koldo Gorostiagak eutanasia estrategia deitzen dio, "ahalik eta gutxien geldi dai-



■ Bojan Brezigar. Hizkuntza Gutxituen Europako Bulegoko presidentea

"Hiztunen borondatea eta administrazio publikoaren neurriak, uztartu behar dira"

Hizkuntzen Urte Europarrean gauden honetan, zein da hizkuntz eskubideen egoera Europako Batasunean?

Oso garapen interesgarria dago. Nizako gailurrean Europako Batasuneko oinarritzko eskubideen dokumentuaren 22. artikularekin EBko hizkuntza askotarikotasuna aitortzen da. Lehenengo aldia da nazioarteko agiri batean.

■ **Horrek etorkizunean zer ekar dezake?**

Formulazioak garapen zabala ahalbidetzen du. Guztiek ez dute aitortza maila bera izango, baina argi dago hizkuntzoi etorkizunean garatzeko aukera ematen diela, gaur egun ez dagoen Europako berme batekin.

■ **Baina badirudi hizkuntza askorentzat atzeraezina dela prozesua. Zenbat denbora daukagu galdu ez daitezen?**

Hizkuntza batzuk oso txikiak dira. Mila lagun edo gutxiagok mintzo dituztenak, errealista izanda, ez daukate etorkizun luzerik Europan, ez da posible. Baina gai-nontzeko hizkuntzek garatzeko aukera daukate, estatuak bultzatzen badituzte.

■ **Zein neurrik bideratuko lukete biziraupena?**

Hizkuntza mintzatu egiten da; jendeak mintzatu ezik, hizkuntza desagertu egingo da. Ez da posible jendeak hitz egiten ez duen hizkuntza bati eustea. Arlo publikoak bestalde oinarritzko neurri guztiak hartu behar ditu, zeren eta hizkuntza

lurralde jakin batean mintzatzeko arrazoia eskolan, hedabideetan, administrazio publikoan egitea baita. Horiek dira hizkuntza bizirauteko oinarritzko neurriok, baina edozelan ere

biak uztartu behar dira, hiztunen borondatea eta administrazio publikoaren neurriak.

■ **Honaino helduta, zelan ikusten duzu zenbait estatuko kasua, hiztunen borondatea nabarmena izaki? EBk egin dezake zerbait borondate hori errespetatzen ez dutenekin?**

Gaur egun ez dago Hizkuntza Gutxitue tarako gutxieneko standardik, gaia estatuen eskumena baita. Etorkizunean ez dakigu, espero dugu hizkuntza gutxituen babeserako eskumena egotea. Mugimendu interesgarria dago, estatu askok neurri garrantzitsuak hartu dituztelako, lege berriak, nazioarteko agirietako tresnak berretsi dituzte... azken urteotan EBk urrats garrantzitsuak egin ditu, baina ez EBk berak, estatuak baino. EBk zuzenean kontrolatutako gutxieneko standarda beharko genuke.

■ **Aitzitik, atzerapausuak ere ikusi dituzue, ezta? Grezian, Nafarroako kasua...**

Arazo asko daude, dena ez da konpondu noski. Gure erakundeak ebazpenak arazoak daudenean hartzen ditu, ez garapena oso positiboa denean, eta estatu batzutan lan egin dugu. Baina oro har garapen positiboa da. Horregatik arretaz jarraitzen dugu egoera, beti dagoelako atzera egiteko arriskua ●



MARISOL RAMIREZ. GARA

■ **"Arretaz jarraitzen dugu egoera, beti dago atzera egiteko arriskua"**

tezela, eta daudenak ahalik eta ahulen, baina ez inork hil dituelako, prozesu naturala bailitza baizik". Frantziako gobernuaren jarrera aldaketa kokatzen du hor, "neutralak balira legez, Ziburuko kasua bezala, ustez ez daude ez kontra ez alde baina gero eztena dator".

"EBLUL baliabidez oso eskasa da, botere eta diru gutxi dauka, ezagunak dira eta garrantzia alde horretan dago, baina praktikan ezer gutxi" dio Gorostia-gak, kritikoa. "Hizkuntzen alde dauden arren, funtsean eutanasia onartzea da, gure burua hiltzea ahalik eta heriotza gozoenean".

Euskararen lekua eztabaidatzerakoan, hobeto ikusten ditu gailegoa, portugesa-ren ondoan egonik, eta katalana, "danie-raren edo suedieraren pare. Galesa, eskoziara, irlandera larri daude eta bre-toiera egoera horretatik irten ezik urte gutxira eutanasia gauzatu egingo da".

Gorka Knörrek, aurrerapauso gehiago gura litzuke, "Hizkuntz Gutxituen Ituna aurrerapauso txiki bat da, hizkuntz gutxituen babes eta sustapenaren kontzientzia zabaldu baita Europan. Etikoki oso garrantzitsua da, baina formalki ez digu gehiegi laguntzen".

JARRERA BIKOITZA. Europako Batasunak hizkuntzen gaian kontu han-

■ **Hizkuntza oinarritzko eskubidetza hartuta, hiztunen eskubideak zehaztu, betearazi eta egiten ez den kasuetan zigortzeko gaitasuna, egun, utopia da**

diz dihardu. Nizako Itunean adibidez, oso garrantzitsutzat jo den oinarritzko eskubidea sartu zuten, irakurrian ahul samarra ematen duen arren "hizkuntza askotarikotasuna onartzeak".

Hizkuntza oinarritzko eskubidetza hartuta, hiztunen eskubideak zehaztu, betearazi eta egiten ez den kasuetan zigortzeko gaitasuna, egun, utopia hutsa da. Estatuak ekonomikoki subiranotasuna maila batzuk eman dizkiote Batasunari, baina ez dirudi dagokigun esparruan euren eskutik kanpo ezer uzteko prest daudenik. Eta sarri prozesuak zein neurritan doazen ikusita, transmisioa etenda, hizkuntza inon ageri ez dela eta erabateko diglosian, badirudi neurriok inoiz adostuz gero, gehienentzat beranduegi izango dela.

Salbuespena ekialdeko estatuak dira. Txekiari, Hungariari, Estoniari... gutxiengoaren eskubideak zaintzeko ahale-

gin berezia eskatu diete Bruselatik, Bata-sunean sartu gura badute. "Ekialdeko herriei ez litzaieke utziko egiten Nafarroako gobernuaren erreforma hori" dio Knörrek. Hain zuzen ere, Hamabostek etxean egiten ez dutena egiteko eskatzen diete. Hor itxaropena dauka Gorostiagak: "Engaiamendu zehatzak eskatu dizkiete eta laster EBko kide izango dira. Jadanik kide direnen borondate ezak, berrien urrats zehatzekin topo egitean, baliteke berrien giroak zaharrak ere zerbaitera bultzatzera. Baina ordurako askorentzat berandu izango da eta ondoen borroka-

Yá, yá, yá ...



OFICIALIDÁ

Un derechu irrenunciable

Vunta pola Defensa de la Llingua Asturiana

■ Asturiera ez da ofiziala Asturiasen nahiz eta estatutuak babestu.

■ Aureli Argemí. CIEMENeko zuzendaria "Oraindik ondare gisa ulertzen dira"

Hizkuntz gutxituen inguruko politikak zein neurritan egin du hobera Europa mailan azken urteotan?

Kontraesan handia dago. Oraindik hizkuntza serioetan pentsatzen dute eta besteei iraganeko zerbait bailiran... Ezin dituzte hil baina ezta besteen parean pentsatu. Zuhur mintzatuz, nire ustez hobetu da ordea. Orainsu arte asko ezkor ibili da hizkuntzak bultzatzeko, eta kontzientzia hartzen hasi dira. Italiako konstituzioak hizkuntza gutxiengoak babesten ditu, eta orain egin dute legea, 50 urte berandu. Frantzia ere aldaketa nabari da, Korsikari buruz, bretoierazko edo euskarazko irakaskuntzan... Badaude elementu positiboak, baina baita zer gaitardua ere: oraindik ondare gisa ulertzen dira, ez gauza bizi bezala, eta oinarritzak da europar nortasunerako duintasunez errespetua zor zaien zerbait bezala hartzea. Bestalde Oinarritzako Eskubideen 22. Artikulua dago. Gure esku dago horren interpretazioa gure aldekoa izatea.

■ Eskubideak urratzen dituzten estatuak zigortzeko gaitasuna utopikoa da oraindik?

Oso utopikoa. Oraindik parlamentuan hizkuntza minoritario/erregional esaten zaie. Bere horretan gelditzeko mintzaten dira, babestu eta bultzatu barik. Baina Europako karta positiboa da, eta kontzientzia adierazten du. Greziako kasuan frantsesek txarto deritzela ikusi dut, "gehiegi da" diote; orain gutxi berdin zitzairen. Hizkuntzon militanteen esku dago, aberastasun direla eta ez arazo, Europar beti egon den jarrera da, ez EEBBetan legez, hizkuntzak hiltzen.

■ EBN sartu gura duten Ekialdeko estatuei egindako eskakizunak zer dira, kalean uso, etxean otso?

Inkoherentzia da. Errespetua eskatzen da, "egin behar da" esaten da, baina ez da egiten. Estatuok sartzeko beteko dute eskatzen zaiena, baina barruan daudenean ez nago hain ziur besteen gauza bera ez ote duten egingo. Lituania SESBetik independentzia lortzeaz zegoela, denok gara lituaniar esaten genuen, baina gero Lituaniak ez du inoiz lagundu. Herri batek independentzia lortzen duenean ahaztu egiten du zer izan den.

Beste gako bat badago baina: gurea baino txikiagoak diren estatu hizkuntzak sartuko dira EBN. Hor dago gure aukera. Lan hizkuntza gutxi batzuk izango dira, baina gaitardetakoekin zer? Gaia birplanteatzeko sasoia da, batetik hizkuntza handi eta bestetik erregionalez baino europar hizkuntzez mintzatzekoa eta talde horretan gura duten guztiak sartzekoa.

■ Beraz zein da gaurko egoera?

Zentzu positiboaz haratago ikusten dut negatiboa. EBN, Katalunian baita, berreskurapenaren dinamika galdu dugu. Ingelesaren elebitasun ideia arriskutsua da gure hizkuntzentzat, eta Europar politika positiboa dago horretan, ingelesa etorkizuneko hizkuntza izatea eragozten. Gure eredia gutxienez hiru hizkuntza jakitea izan behar da.

■ Guretat baino ez ote da beste hizkuntza handientzat kaltegarria ingelesa?

Berehalakoan onuragarria izan daiteke euskara-gaztelania-ingelesa, gaztelaniaren diglosia apurtzen baitu eta erlatibizatu hizkuntza ahalguztiduna, baina printzipioa berdina da. Eskema bera darabil.

■ Okzitaniera hizkuntzon adibide hartuta, oraindik hitun asko baititu baina transmisioa ia etenda, jo dezagun 20 edo 50 urte barru hizkuntzak zelan egongo diren pentsatzera: bizirik baina kornuallesera bezala, ehunka gutxi batzuk euren elkarteetan mintzatzen...

Okzitanieraren berpizkundea oso zaila da, borondatea oso txikia da, hezkuntza politika badago baina oso txikia da... Dena den, hirietatik kanpo nabilenean oraindik okzitanieraz normaltasunez mintzo dira, ez militantziaz, patois da eurentzat... Baina ezin jakin, begira txekieraren kasua, desagertzeaz zegoen mende hasieran, idazleek ere alemanez idazten zuten eta gaur estatu hizkuntza da. Etorkizuna badago, eta nik konfiantza handia daukat teknologian. Batzuk desagertu edo oso leku murriztean geldituko dira. Batek herria eta hizkuntza identifikatzeko zentzua galtzen duenean, gorde daiteke nonbait latina bezala, baina ez da bizi. Hizkuntza bat ez bada behar bizitzeko, ez dauka etorkizunik. Euskal Herrian bizitzeko ez badut euskararik behar, zertarako nahi dut? ●



■ Patxi Juaristi. EHUKo soziologia irakaslea "Jarrera ezkorregia ere ez da izan behar"

Zertan da munduko hizkuntzen inguruan osatzen ari zareten lana?

Prospekzio lana egin nahi dugu, zein egoeratan dauden hizkuntzak, etorkizunean zelan eta zein erabaki eta neurri hartu beharko lituzketen gobernuek. Mundu mailako inkesta egin dugu eta modu askotan banatu, ahal beste hizkuntzara heltzeko. Liburuetatik baino, hizkuntza elkarteengandik zuzeneko informazioa nahi dugu. Ni nabil hori koordinatzen.

■ Eta erantzuna zelakoa izan da?

Izugarría, mila inguru jaso ditugu. Jendeak esan dezake, bospasei mila hizkuntza badaude, ez duela asko ematen, baina hala ere izugarriko informazioa da mila hizkuntza.

Gaitzena Pazifikoko dago, Papuan, Indonesian... hutsuneak dauden lekuan adituen bidez osatu dugu eta gero batzarrak egin ditugu Bolivian, Burkina Fason, Kaukason eta Australian.

■ Zein ondorio ateratu duzue?

Homogeneizazioa dator. Ez badira neurriak hartzen hizkuntza batek eremu oso bat hartuko du: Errusian errusiera, Latin Amerikan gaztelania... Gerta liteke, besteak desagertu eta bakarria gelditzea. Jarrera bi daude globalizazioa dela-eta: batzuek lehen

esandakoa gertatuko dela diote, besteak aldiz, teknologia berriei hizkuntza txikiak euren lekua izan dezaketela uste dute. Jarrera ezkorregia ere ez da izan behar, egindakoak ez duela balio izan esango dugu-eta. Egia da egoera beltza dela, baina esperientzia

eta eredu positiboak badaude, ondo egindako lanak eta kontzientziak eta baliabideak ziurtatuz aurrera egin dute. Baina jakina, bi mila hiztun duten hizkuntzek isolamenduari esker eutsi diote, globalizazioak oso erraz irents ditzake neurriak hartu ezean.

■ Europara etorrita, euskara ez da txarren dagoena, ezta?

Ez, eta aldaketa dago, hainbeste parlamentu txiki sortu da: Galesen, Eskozian, samiak, Korsikan beharba-

da... horien boterea beste kontu bat da, baina tira. Bestaldean bretoa dago, milioitik gora hiztun zeuden II. Mundu Gerra aurretik eta begira gaur. Hizkuntza batzuk oso ahul daude, baina European oso erraza da, aniztasun gutxien dagoen lekua baita. 40 bat hizkuntza baino ez eta herrialde aberatsak; asko ez arren diru apur bat ematen zaie... hori Asian planteatu ere ez da egiten, dirua hizkuntzei? Eta begira Kaukason edo Indian. 200dik gora hizkuntza, milatik gora dialekto... hor badago arazoa ●



MIKEL MARTINEZ

■ Unescorentzat munduko hizkuntzen gaineko txostena egin du Patxi Juaristi.

zaten direnek bakarrik eutsiko dute". CIE-MEN (Centre International Escarré per les Minorities Ethniques i les Nations) elkarteak zuzendari Aureli Argemí katalana uzkur da horren gainean: "Independentsia lortu duten herriei legez gertatuko dela uste dut, lortze bidean

daudenean elkartasuna denekin, baina behin lortuta, status berri horretan, ahaztu zer izan diren eta nortzuk izan zituzten lagun".

EUSKALDUNOK INTERESIK EZ EUROPAN? Euskaldunok hortaz, ezin

ote dugu itxaropenik izan European? Erantzun ugari daude, baina argi dago eman ezean Europatik hartzeko lar ez dagoela. Lobby lana garrantzitsua dela uste du Aureli Argemik: "Medioetan, irakaskuntzan ez gara existitzen eta gure esku dago, dirua eta publizitatea behar da... Katalaniak hobe egin zezakeen baina zerbait egin du, eta Euskal Herria atentatuengatik ezagutzen dute, baina ez hizkuntza berreskurapenean egindako lan eredu garria, ikastoletan adibidez. Eta ondo dago ezagutzea, txarto egindakoak ere bai". Gizarteak ez eze, gobernuek egin beharreko lana dela uste du Argemik.

Baina kontua da, irakasteko -eta ikasteko- hainbeste izaki, Europako taldeetan gutxi gaudela euskaldunok: EBLULEk bulegoak Bruselan eta Dublinen dauzka, Mercatorren hiru sailak berriz (legeria, irakaskuntza eta hedabideak) Katalunian, Frisian eta Galesen daude. Erakundeotan diharduen lan taldeari begira, tarteka baino ez dira ageri euskaldunak.

Beste aldean, EA adibidez EFA, Europako Aliantza Libreko kide da. Gorka Knörr izan ohi du ordezkari: "Eskozia, Gales, Frisia, Britainia, Alsazia, Tirol, Korsika, Galizia, Katalunia, Sardinia, Sizilia, Mazedonia eta beste zenbait herri daude ordezkaturik eta bakoitzak egoera linguistiko berezia dauka. Herrien Europa eta hizkuntzak dira EFAko alderdi eta ordezkarien artean kausitu daitezken gai eta lotura nagusienak". Baina bat dator euskaldunok Europarekiko lotura gutxi dugun iritziarekin: "Europar sentimendua gehiago sakondu beharko genuke. EAn uste dugu gaia seriozki hartu behar dela eta, horregatik, defendatu dugu europar arazoetarako saila sortzea, eta atzerriko politika egiteko orain arte erabili ditugun moldeak aldatzea, medioak eta dirua jarritz. Independentzia nahi badugu, gaurdanik hasi behar dugu azaltzen eta demostratzen zertarako eta nolakoa nahi dugun".

Batasunak European daukan ordezkariak bestelako arrazoi batzuk ere ikusten ditu: "Nazioartean portaera ahula dauka, baina garai batean, EKBren eskutik gure ekarpena bakarria zen euskararen komunitatetik, Euskal Herritik. Gaur estatuka ageri da, Iparraldean Frantziaren barruan eta Espainian Hegoaldekoak, eta euskaldunontzat bizkaitar bat soilik dago, baina EAEren izenean. Katalanen aldean oso ekimen ahulak ditugu" ●

Europako Batasuneko hizkuntza gutxituen erradiografia egitea ez da matematika kontua. Batzuk ofizialak dira estatu batean, baina albokoan ez, beste batzuk hiztun oso gutxiko zonaldea hartzen dute... herri bakarreko hizkuntzak ere badira. Segidako zerrenda, alabaina, egoeraz jabetzeko oso baliagarria da.

HITZEN KOLOREAK

ERROMANIKOAK.

✓ **Aragoera:** Pirinioetan 30 milak mintzo du. Ez da ofiziala, baina lege aurreproiektua dago. Hautazko ikasgaia, seinale gutxi.

✓ **Aromunioa/Vlach:** Greziako mendietan inguruetan mintzo dute, eta megle-norrumaniera Mazedonian. Ezagupenik ez, 40 mila hiztun (?).

✓ **Asturiera/leonera/mirandesa:** Asturiasen (450 mila), Leon iparrekialdean (Zamora barne, 30 milako estimazioa), eta Portugalgo Terra de Mirandan (15 mila), koofiziala mintzo da. Asturiasgo estatutuak babestu arren ez da ofiziala. Zerbiztu publikoetan, bide seinaleetan (Leonen gutxi), eta hezkuntzan urrats apalak. Telebistan gutxi, badago irrati librea eta "Les Noticias" astekaria. Mirandesez artikulatu batzuk, eta astekari batek leonera albisteak.

✓ **Erromantxea:** Suitzako Grischun-Graubunden kantonamenduko haran batzutan 50 mila lagunek mintzatua (%42). 5 dialektu eta 80ko hamarkadatik rumantsch hizkuntza batua. Ofiziala mintzatzen den eremuan, paperak eta seinaleak erromantxez edo elebitan (alemanez), inoiz gainontzeko lurraldeetan ere. Eskolan lehen urteak erromantxez, gero elebitan. Irrati-telebista dago eta asteen bost aldiz irtetzen den agerkaria, gehi hedabide lokalak eta alemanetan gehigarriak.

✓ **Friulera:** Udine-Pordenonen eta Gorizia eta Veneziako leku batzutan mintzo dute 550 milak (ia %50). Estatuak babestu arren agerpen publiko oso urria. Lehen Hezkuntzan (LH) ikastetxe elebidun batzuk, bigarrenean (BH) hautazko ikasgaia inoiz. TBn programa bat, irratan 40 ordu asteen, zenbait aldizkari.

✓ **Galiziera:** Galizia erkidegoan eta mugakoetan (eztabaida asko) 2,5 milioi hiztun. Lehenean koofiziala da, %94k ulertu eta % 84k daki, erabilera urriagoa.

Seinaleak elebitan. Hezkuntzan hasieran galegoz eta gero ikasgai batzuk beharko lukete, ez da beti betetzen, unibertsitatean apal. telebista-irrati autonomikoa galegoz, besteek zenbait ordu; egunkari batek galegozko bertsioa dauka eta astekaria dago. Mila liburutik gora urtean, eta antzerki eta kultur talde ugari. Leon eta Asturiasen 45 mila hiztun (%50), ez da ofiziala.

✓ **Katalana:** alde handiak estatutik estatura (Andorran ez da gutxitua). Fran-

Hedabide elebidun batzuk.

Espainiako estatuko 4 erkidego:

Catalunyan koofiziala da, administrazioa eta hezkuntza katalanez dira, telebista-irrati autonomikoak, herri hedabide asko, Espainiakoek deskonexioak, emandegi pribatu handiek % 20, zazpi egunkari eta hainbat aldizkari. 4.500 liburu urtean.

Baleareetan koofiziala da, antzera dago administrazioan, hezkuntzan ikasgai gisa soilik. Katalunia eta Valentziako



■ Kataluniatik kanpo ere mintzatzen da katalana, hala nola, Andorran, Sardinian...

tziakoan 66. departamenduan mintzo dute 120 milak (%33), beste horrenbeste ulertzeko gai. Ez da ofiziala. Katalanezko eskoletan 670 ikasle, gehiago elebitan, eta ikasgaia %20 baino gutxiagok dauka. Mugaz bestaldeko irrati-telebistak jaso daitezke, bertako telebistan 10 minutu hamabostero, irratan gehixeago, aldizkari eta argitaletxe bat.

Sardiniako Algheron (L'Alguer) 40 mila biztanleen erdiak daki, Sardiniako estatutuak babesten du arren agerpen urria. BHn eskola orduetatik kanpo.

telebistak ikus daitezke, irratan ordu batzuk, egunkaria eta herri hedabideak daude.

Valentzian valencià deritzo estatutuak. Koofiziala, seinale elebidunak bai, baina lan hizkuntza erabiltzeko ardura gutxi. Hezkuntzan derrigorra behar luke, ez da beti betetzen. telebista-irrati autonomikoan %60-70. Egunkaririk ez, zenbait aldizkari, 400 liburu urtean.

Aragoiko Franja del Ponente onarpen ahula, hizkuntzen lege egitasmoan dago. Tarteka seinale elebidunak, esko-



lan hautazko ikasgaia da. 3 aldizkari.

✓ **Korsikera:** ez da ofiziala, jatorriz kortsikarrak (%70) diren %96k jakin eta 86k erabili arren. Administrazioan tarteka darabilte era informalean. Seinaleak asko ugaltu dira. Hezkuntzan derrigorrezko ikasgai izateko asmoa, gainontze-koetan ahalegin apalak. Unibertsitatean korsikera ikastaroa eta gau-eskolak ere badaude. TBn deskonexioen %30 korsikeraz (ordu 2 astean), irratia bat korsikeraz, publikoak programak eta buletinak. Tarteka artikulua, kazetan gutxi. Liburu batzuk eta antzezlanak.

✓ **Ladinoa:** 30 milak mintzo dute Dolomitetan. Ofizialtasun mugatua 1948tik Trentino-Alto Adigeiko estatutuan, egoera onena Bolzano/Bozen probintzian (alemana koofiziala da), lanpostu batzura derrigorra da. Haur eskolak ladinoz dira, LH hirueleduna da eta BHN ordu bi astean. Trento eta Bellunon ez dago hain zehatz araututa, baina aurrera-pausuak egin dituzte. Irrati elebidun (edo hirueledunek) tarteka programak, eta TBk ere Bozen eta Trentoko haranetan, Bellunoko-etara hedatzeko xedea. Astekaria dago. Urtean 10-14 liburu, antzerkia eta musika errotuta dago, eta Ladinia Tour arrakastatsua da gazteen artean.

✓ **Okzitania:** Frantzia hegoaldeko 31 departamenduez gain, Italiako Alpetako 14 haranetan, Hegoaldeko herri batean eta Kataluniako Aran ibarrean mintzo da. Aranen soilik ofizial (6.000 hiztun), Italian 50 mila, eta Frantzian 13 milioi erdiak ulertu eta % 28k daki. 1.500 ikasle calandretetan, frantsesezkoetan inoiz ikasgaia da, tarteka seinaleak. Aranen hasierako urteetan aranera -gas-koieraren aldagaia - azkenengoetan baino gehiago. Frantziako TBn 40 minutu astean, Kataluniakoak programa bat, irratian minutu batzuk, eta La Setmana astekariak gain, frantses eta italierazko egunkariak inoiz artikulua, egunkari katalan batek gehigarria astero.

✓ **Sardiniera:** Sardinian, L'Alguerren ezik (katalan hiztuna), milioi bat hiz-

tun (eredu baturik ez). Ez da ofiziala, tarteka seinaleak. Haur-eskolatik aurrera ikasgai gisa onartu dute. TBz informazioz ez, irratian tarteka, zenbait aldizkari 3.000 ale. Antzerkia eta musika indartsu daude eta literatur lehiaketak daude.

GERMANIKOAK.

✓ **Frisiera:** mendebal frisia 450 mila hiztun Herbeheretako Fryslân probintzian (%75, elebiduna ofizialki) eta 3.000 Groningenen. Derrigorrezko ikasgaia baina frisia hutsezko eskola gutxi. Administrazioan erabil daiteke baina erantzuna nederlandaraz, seinaleak udalen arabera. TBn ordubete egunero deskonexioan, eta programa bat astero estatu osorako, irratia badago; prentsan ahul, artikulua. Urtean 100 liburu. Antzezlan, museo eta kultur gune ugari dago.

Seeltersk Saterlandeko 10 mila biztanleen %20k mintzo du Alemaniako



■ Okzitania calandreta izeneko eskoletan ikasten dute haurrek.

Cloppenburg barrutian (Behe Saxonia). Bere neurrian osasuntsu: haur-eskoletan eta administrazioarekin ahoz darabilte. Seelter Bund elkarteak.

Ipar frisia Schleswig-Holstein landeko Nordfrieslanden 8.000k mintzo dute (150 milatik). Babestua baina ez ofiziala. Seinale batzuk eta udaletan mintzatzeko inoiz, baina goi alemanez idatzi. Mila ikasle ordu bat edo bi astero ia eskola guztietan. Kielgo unibertsitatean ikas daiteke. Irratian 3 minutu astean, TBn ez, alemanezko egunkariak eta danierazkoak artikuluren bat. Liburu gutxi eta antzezlanen bat. Nordfriisk Institut Bredstedt/Bräist-en.

ESLAVIARRAK.

✓ **Sorabiera:** Brandenburg eta Saxoniako landetan mintzo dute 60 milak (40k goi sorabiera eta 20k behekoa). Gerra ostetik babestuta egon arren, presentzia murriztu egin da Batasunetik. Administrazioan erabil daiteke, sarri bete ez arren. 30 minutu hilean TBn, 26 astean irratian, egunkaria eta astekaria eta Domowina elkarteak urtero 70 liburu: 7 alemanez, 48 goi sorabieraz eta 15 behe-sorabieraz. 5 antzezlan urtean.

ZELTIKOAK.

✓ **Bretoaia:** Bretainia mendebaldean iraun du, Roazhon (Rennes) eta Naoned-en (Nantes) badaude hiztunak. 450 milak ulertu eta 300 milak mintzo dute (estimazioak). Ez da ofiziala, udal batzuen ekimena soilik dago administrazioan eta seinaleetan. Diwan eskoletan bi mila ikasle, antzeko kopurua eskola elebidunetan, ikasgaia 12 milak daukate. Brest eta

Roazhongo unibertsitateak. TB-irratia publikoek 90 minutu eta 30 ordu astero, irratia asoziatiboak daude. Zenbait aldizkari, egunkariak ez (artikuluren bat). 30 liburu urtean eta antzerki taldeak (bat profesionala).

✓ **Galesa:** 500 mila hiztun (%19), erdialde eta iparrean nagusi. Egoera ofizial zehazgabea, baina koofiziala praktikan. Seinaleak elebitan eta paper ofizialak geroz

eta gehiago, administrazioan erabil daiteke. LH galeseraz nagusi erdi eta iparrean, hegoaldeko 80 ikastetxetan ere bai. BHN 50ek elebitan dihardute, ikasgai gisa derrigorra da. Gau-eskolak eta unibertsitatea. Radio Cymruk 100 ordu astean, herri hedabideetan ere tartea. S4C TBk 30 ordu astean, bi astekari eta aldizkari ugari, egunkarietan artikulua. Musika oso komertziala da eta kultur ekintza ugari, National Eisteddfod jaialdia nagusi. 400 liburu urtean.

✓ **Eskoziako gaelikoa:** Eskoziako osoan baina Western Islesetan eta Highlandetako leku batzutan da nagusi, 70 mila hiztun. WIn soilik da ofiziala (High-



JOXE LACALLE

■ Hizkuntzen Europako egunean, irailaren 26an, EHEkoek Iruñean euskararen ofizialtasuna aldarrikatu zuten.

landetan mugatuago), ez da derrigorra lanerako. Seinaleak gaelikoz WIn, eta elebitan beste leku batzutan. Ere mu gaeliko-hiztunean derrigorrezko ikasgaia, inoiz irakaskuntza hizkuntza da, gorantz ikasle kopurua (2.000 gaur egun) Eskozia osoan, Glasgown batez ere. TBn ordu bate astean eta 45 irratian, aldizkari batzuk, artikulatuak egunkarietan. 100 liburu urtero.

✓ **Irlandako gaelikoa:** 1,5 milioi (%40) dio badakiela, erabili 350 milak. Gaeltachtetan 82 mila bizi dira. Errepublikan ofiziala da, paper oro jaso daiteke teorian gaelikoz, baina ez beti, administrazioan ez da beti behar (1973 arte bai), badago erabiltzeko eskubidea. Legeak elebitan (Gaeltachten gaeliko hutsez). Eskola publikoetan derrigorra da, gehienetan ikasgai hutsa (irakasleek jakin behar dute), baina badira gaelikozkoak eta elebidunak, unibertsitatean zenbait karrera. 1996tik TB dago, irratia lehenago, besteek ordu batzuk. Bi astekari eta egunkarietan tarte txikia.

Iparrean ez da ofiziala, agiri gutxi elebitan. Atzerriko hizkuntza gisa beti beharko luke, baina eskola katolikoetan baino ez dago. Gaelikozko bost ikastetxe, bi unibertsitatek ikastaroak. Lá

astekaria egunkari egiteko asmotan. BBCk ordu ½ astean irratian eta minutu batzuk TBn.

✓ **Kornuallesera:** Kernow (Cornwall) konderrian XIX. mendera arte eutsi zioten hizkuntzari, gero berreskuratzeko ahaleginei esker 200 hiztun eta ikasle milaka batzuk. Ezagupen ahula, seinalearen bat, gutxitan ikasgai gisa. Hizkuntza elkarrean aldizkari eta testu-liburuak daude, egunkari batek zutabea astero eta

□ Ama-hizkuntza manxera zuen azken hiztuna 1974an hil zen, baina 200ek zekiten ordurako

irratian 5 minutu.

✓ **Manxera:** Man uhartea (Isle of Man/Ellan Vannin) ez dago EBn. Ama-hizkuntza manxera zuen azken hiztuna 1974an hil zen, baina 200ek zekiten ordurako. Gaur 600dik gora, haur eskola zabaldu dute, irratian programa dago, eta geroz eta seinale gehiago, Mango gobernuaren laguntzen arabera.

BESTE INDOEUROPARRAK.

✓ **Romanes:** Ijitoen hizkuntza Europa osoan dago, baina gutxi jaso du gutxitu legez.

EZ-INDOEUROPARRAK.

✓ **Euskara:** Euskal Herrian mintzatua, Frantzia eta Espainia estatuetan (azken horretan erkidego autonomo bi). 600 mila hiztun (%25-30). Koofiziala EAEn, Nafarroako eremu euskaldunetan eta onarpen mugatua elebidunetan, onarpen gabea gainontzean. Administrazioek jarrera asko, Nafarroak atzerapausu ugari aspaldion, EAEn teorian eskubideak aitortuta, administrazioarekin euskarazko

harremana sarri posible ez den arren, Ipar EHn oso motel aurrerapausuak. Euskarazko irakaskuntza gorantz, gainontzean EAEn ikasgai gisa derrigorra da, Nafarroan eta Iparraldean ez. EH ia osora heltzen diren TB, irratia (publikoak) eta egunkariak gain, herri prentsa ere badago, gehi aldizkari tematiko eta orokorrak. 1.100 liburu inguru.

✓ **Samia:** EBn Finlandian (3.000) eta Suedian (15-20.000) daude sami hizkuntzak (elkar ulertezinak, iparraldekoa indartsuen), babes handiena Norvegiar dago (50.000). Errusian 2.000. Sami Parlamentuek babesten dute, seinaleetan eta administrazioan dago (Suedian gutxiago), eta LHn (aurrerantzean gutxiago, urratsak eman arren). Norvegiarekin hirurek elkarrekin programak egiten



dituzte hamabi orduz astean, baina eremu handian biztanle gutxi arazo handi eta garestia da, etxez etxe behar baitira errepikagailuak. Sami Radiok ordu batzuk eta estatu guztietako Batzorde Samiaren babesean liburu eta aldizkariak argitaratzen dituzte.

DIALEKTUAK.

Ez da gai erraza zer den hizkuntza eta zer ez.

✓ **Oil hizkerak** iparrean, hegoan oc. Batasunik ezean dialektu ugari ziren, Pariskoa -francien- frantses bihurtu arte. Beste oil dialektuak ere irentsi ditu. Zenbait elkartek piztu gura ditu, Frantzia iparrean (daturik ez) eta Belgikan (800 mila hiztun). Walloniera dago indartsuen, pikardoa, galloa, poitevin-saintongera, champenois, lorrenera eta morvandiau dira besteak. Tarteka lekua hezkuntzan eta prentsan.

✓ **Aleman** **standarra** hegoaldeko dialektuetatik abian sortu zen, baina bizi-bizi daude asko oraindik, Suitzan eta Luxenburgon batez ere. Luxenburgera Belgikako Arlonen (24 mila) eta Frantziako Thionville (30 mila inguru) ere mintzo dute. Luxenburgen bertokoek badakite, baina ez etorkin kopuru handiak. LHtik aurrera gutxi erabiltzen da, TB-irriti-kazetetan zenbait ordu eta artikulua baino ez dute.

✓ **Scots** Eskoziako anglosaxoniera da, Ipar Irlandan ulster-scots aldagaia. Eskozian indar handia azken urteotan (ofizialki 1,5 milioi, agian gehiago), hezkuntzan eta hedabideen arreta nabarmen hazi da.

✓ **Behe-alemana** berezia da: mendetan iparreko lautadetan mintzatu diren dialektu germanikoak dira, aleman stan-

darra osatu zutenetik oso desberdinak, baina hizkuntza statusa nederlanderak baino ez du lortu. XX. mendean (gerrak, biztanleria mugimenduak...) asko ahuldu arren, interes nabarmena piztu da. Herberetan ez deritze aleman, ezpadaze saxoniera (nedersaksisch). 5 probintzietan eskubide batzuk aitortuta. Alemanian geroz eta indar handiagoa dauka plattak, eta zenbait erakundebabesten dituzte ekimenak, argitalpenak... Behe-alemanaren institutua Bremen dago.

✓ **Frankoproventzala:** Ascoli hizkuntzalariak francoprovençal deitu zien

AUZOKO ESTATUETAN NAGU-SI DIREN HIZKUNTZAK. Hizkuntza gutxitu asko ez genituzke gutxitutzat hartu lehen begiratuan, hizkuntzak berez ez baitu desagertzeko arriskurik. Historiak jatorrizko lurraldea bere mugetatik at utzi eta auzokidearen hizkuntza ofizialaren azpian hizkuntza gutxitu dira.

✓ Gerra ostetik Austria eta Italiako gutxiengoek zenbait eskubide dituzte. Italiako Alpeetan esloveniarrak (50-100 mila) eta kroaziarrak, Austriakoetan bi horiez gain txekiarrek, hungariarrak, eta eslovakiarrak. Italiako esloveniarrak egun-

karia daukate, eta eskubide nahiko, Austrian St. Germaingo itunak babesten ditu eta estatutu berezia daukate euren udalerrietan.

✓ Italia hegoalde eta Greziako mendiek gutxiengo ugari aterbetzen dituzte, lehen greziar eta albaniarrek daude, nola-halako eza-gupena daukate greziarrek Kalabriar eta Sizilian. Grezia errepresio gogorra darama gutxiengo albaniar (arvanitak), eslaviar mazedoniar, pomak (eslaviar musulmanak) eta aromunioekin. 1951tik daturik ez, 23-40 mila hiztun

bakoitzak (?). Turkiarrek soilik zenbait eskubide.

✓ Alemana ia auzo-estatu guztietan dago: Danimarkan 25 mila (eta Alemanian daniarrak), Belgikan 100, Frantziako Alsazia eta Lorrenako Mosellen 1,25 milioi hiztun (%50-60, gazteek gutxiago), Italian Bozen (%66) eta zenbait haran. Mugaz gaindiko hedabideak daude eta eskolan nahiko sartuta dago.

✓ Eskandinavian suediera Finlandiako zati batean mintzo da, eskubide guztiak bermatuta, errusiera eta tatarra darabilte gutxi batzuek. Suedian egungo suomiera (finlandiera), eta tornedal dialektua



■ Italian mintzo da friulera, Veneziako hainbat tokitan esate baterako.

Suitza (Neuchâteldik hegora), Frantzia ekialdea (Lyonnais, Dauphinat, Bresse...) eta Aosta haraneko dialektuei, frantsesaren eta okzitanoaren ezaugarriak baitzituzten. Historian garrantzia izanagatik, nabarmen galdu dira. Aostan frantsesa da koofiziala da baina frankoproventzera bizi-bizi dago, eta administrazioan erabili ohi da. Erdi Arotik hegoaldeko bi herritan mintzo dute (1.500 hiztun, Aostan eta Piemonten 200 mila). Ez dago eskola arautuan, badaude ekimenak eta gau-eskolak. Hedabide propiorik ez, tarteka kazetarietan, inoiz telebistan.

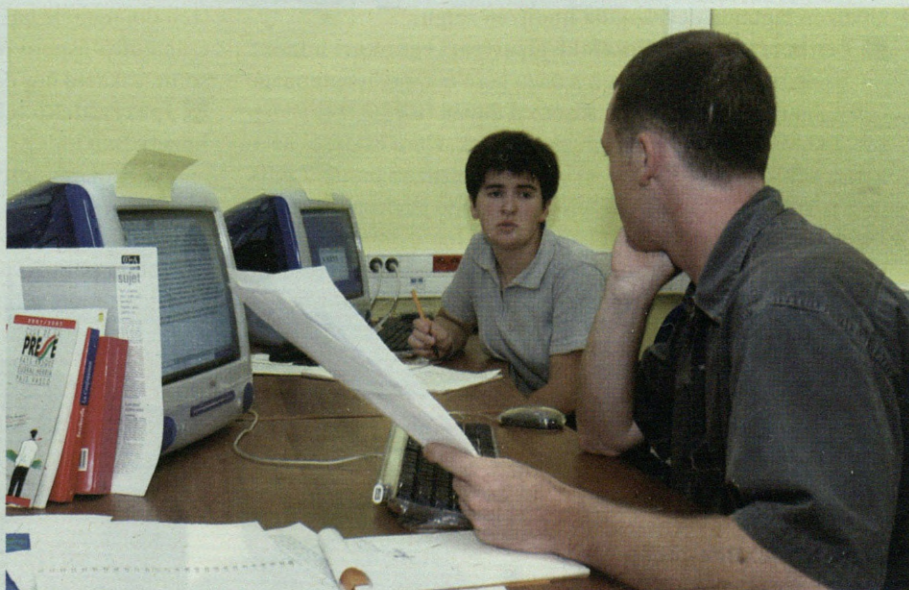
Urriaren 16an egunkari berri bat zabalduko da Ipar Euskal Herrian: "Le Journal du Pays Basque-Euskal Herriko Kazeta". Baionako Lormand karrika 22an du bere egoitza. Euskal Herriaren ikuspegitik Iparralderako egina izanen omen da, nagusiki frantsesez.

EUSKAL HERRI OSOA IPARRALDEKOENTZAT

Ipparraldean bertatik bertara ekoizturiko egunkari bakarra dago: "Sud-Ouest". Bertako gizartearentzako informazioa eskaini arren, ez du Euskal Herri osoaren errealitatea lantzen. Euskal Herriaren ikuspegi osoarekin egiten diren egunkariak, berriak, "Euskaldunon Egunkaria" eta "Gara" -Hegoaldean sortuak- euskaraz eta gaztelaniaz idatziak dira nagusiki. Iparraldean euskara ulertzen ez duen jendearentzako egunkari baten beharra antzeman du kazetaltzintzan diharduen hainbat pertsonak. Euskal Herri osoko ikuspegitik eguneroko informazioa eskaini lezakeen eguneroko baten beharrak sortu da "Le Journal du Pays Basque-Euskal Herriko Kazeta".

EREMU NATURALA LANDU.

Pirinio Atlantikoak departamenduko Jean-Jacques Lasserre presidentea eta Nafarroako Miguel Sanz lehendakaria azpiegituraz mintzatzeko bildu ohi dira, baita Alain Lamassoure eta Roman Sodupe Euskal Eurohiriaren kariatara bildu ere komunzki. Ipar eta Hego Euskal Herriko errealitate historiko-kulturalaz bestera, interes eta harreman politiko-ekonomiko komunak ari dira garatzen egun. Horiek baina ez dira modu natural batez islatzen hedabideetan. Mugaz gaindiko errealitate bat eraikitzen ari da, baina informazioa mugan gelditzen da. Konparazioe baterako, "Sud-Ouest" egunkariaren informazioa Akitania Erregioaren ikuspegitik lantzen den antzera landu nahi dute "Euskal Herriko Kazeta" bere egileek: Euskal Herriaren ikuspegitik Ipar Euskal Herriko. "Eremu natural batean bizi gara, azken urteotan ukatu omen den muga hor dago oraindik ere. Berlineko



ALBERTO ELOSEGI

■ Zero zenbakia prestatze lanetan aurkitu genuen erredakzio talde gaztea.

pareta erori zen, baina Bidasoakoa hor dago. Alta, gero eta jende gehiago ari da mugaz gaindi elkarrekin bizitzen eta errealitate hori ezagutarazi nahi du egunkari honek" diosku Hur Gorostiaga kazetako zuzendariak.

□ "Kazeta hau sortzea nahi ez dutenek 'Gara' rekin lotu nahi gaituzte, irudi itsusi bat zabaltzeko" HUR GOROSTIAGA

Kazetaren eragileek bere finantziazioa aztertu zutenean, tamaina honetako proiektu bat gauzatzeko bertako kazetalt enpresak ez zirela aski sendoak ohartu ziren; egitura sendoagoa bat behar zuten. Frantziako Estatuko "Hachette" bezalako enpresa editorial inportante bat, kasu. Honengana jo zuten baina honek kapitalaren sarrera handia eskatzen zuen eta

ekoizpenaren kontrola ere. Orduan, EKHErengana (Euskal Komunikabideak Hedatzeko Elkarte) jo zuten. Elkarte hau interesatu zen eta kapitalaren %20 bere gain hartu zuen. Gaineratikoa, %80, ekimen pribatuaren ekarpenekin osatu dute.

"Gara" EKHEren eskutik sortu zenez, hainbat esames kaleratu da kazeta berri honen inguruan: "EKHE sortu zen komunikabide berriak sortzeko; era pluralen. 'Gara' izan zen lehena. Xiberoko Boza ere,

kasu, EKHEk lagundu zuen larri-larri zebilenean. Egunkari berri hau sortzea nahi ez dutenak 'Gara' rekin lotzen saiatzen ari dira EKHEk kapitalaren %20 jarri duelako. Ahal bezain irudi itsusia zabaltu nahi dute guri zangoak mozteko", zehaztu digu Hur Gorostiagak.

Ez omen dute ezer ezkutatzerik. Kazeta KIEn inprimatuko dute, "Gara"

■ Hur Gorostiaga, "Le Journal du Pays Basque-Euskal Herriko Kazeta"ren zuzendaria.

"Apustu hau irabaziz gero hemengo errealitate soziala asko alda daiteke"

Euskaldunon Egunkaria"n aritu zara zortzi urtez kazetari gisa. Orain, berriz, "Le Journal du Pays Basque-Euskal Herriko Kazeta"ren zuzendaria zara. Zerk bultzatu zaitu proiektu hau zuzentzera?

Erronkak maite ditut, apustuzalea naiz eta pario hau irabaziko dugula uste dut. Proiektuan ari garenok konbentzituak gaude apustua aitzina aterako dugula. Apustu hau irabaziz gero hemengo errealitate soziala alda daiteke, jende gehiena ez da euskal iturri batetik informatzen, hemengo mentalitatea aldatzen lagundu dezakegula iruditzen zaigu.

■ Zer berri eskaini diezaioke gizarteari egunkari honek?

Esate baterako, hemengo jendea gero eta modu naturalago batez joaten da Hegoaldera. Jasotzen dituen berriak beti berberak dira, ordea: atentatuei buruzko berriak. Gure ustez, esateko azkoz gehiago dago hango eta hemengo bizitzari buruz. Adibidez, sozial mailan ez da ezagutzen hemengo jendeen bizimaila, beren soldatak. Iparraldeko langabeziari buruz informatu nahi dugunean (Euskal Herri osoko egoera ezagutarazteko) ez dago datu orokorrik. Gure asmoa hemengo gizartearen informazioa ezagutu eta eman ahala berau osatzen joatea da, Euskal Herriko zazpi eskualdeei buruzko errealitate soziala osatzeko.

inprimatzen den leku berean; Usurbilen. Borden inprimatzeko bi ordu gehiago beharko lukete. Gainera, %30 merkeago ateratzen da Hegoaldean inprimatzea.

IDEIA ETA EDUKI BERRIAK.

Finantza alorrean zailtasunak izanik ere, merkatua badagoela diote kazeta honen eragileek.

Idea eta eduki berriak ekartzea da gakoa. "La Semaine", "Sud-Ouest", "Republique des Pyrénées", "France 3" eta herri aldizkarietan aritutako 16 kazetarik osatzen dute erredakzioa, baita orain gutxi arte "Gara"n aritu den Iñaki Lekuonak ere. 20 langile dira guztira: "Nahiz eta hasieran merkatua irabazteko lan militante asko egin beharko dugun, profesionalak eginiko egunkaria izanen da gurea" gehitu du zuzendariak.

Iparraldeko frantses prentsan ia ez dago iritzi artikulurik, eta sailari toki berezia eman nahi diote. Joera ezberdinetako

22 pertsonen iritzi artikulua agertuko dira hilean, bakoitzaren bat eguneko. "Courrier des lecteurs" delakorik ez dago ere, eta aukera hori eman nahi diete irakurleei. Enpresa honen talde editoriala "Baigura Communication" da: "Ez dugu editorialik eginen ordea. Kazetari bati ez dagokio zer den on eta zer den txar esatea, gure ustez. Horren ardura hemengo gizartearen eragileei utzi nahi diegu".

24 orrialdeko kazeta bat kaleratuko dute astelehenetik ostiralera, larunbatekoak 32 orrialde izanen ditu eta astelehe-

■ "Sud-Ouest"en monopolioarekin bukatzeko irakurle nahikoren sostengua izanen al duzue?

Jendeak prentsaren monopolioa "Sud-Ouest"eri bizkarretzeko joera du, baina Iparraldean egunkari bakarra izatea ez da "Sud-Ouest"en "errua" soilik. Prentsan ari garenok beste zerbait sortzeko gai garela frogatu behar dugu. Oraingoz, eragile politiko, kultural eta sozialen aldetiko harrera biziki ona izan dugu, jendeak aspaldi itxaroten zuen proiektu hau. Jendeak asko maite du "Sud-Ouest", baina aldi berean gorrotatzen du, maitale bakarra baitu. Orain, jendearen eskaera horri erantzutea espero dugu. Azken finean ez dugu guk eskaera sortu, eskaera hor dago eta guri dagokigu erantzutea.

■ Iparraldeko lehen egunkari abertzaletzat jo daiteke kazeta hau?

Ez. Etiketa politiko oro argi eta garbi ukatzen dugu, eta jendeari esaten diogu etiketa politiko bat ezarri nahi badio itxaron dezan egunkaria atera dadin. Alderdi politiko guztiekin lotura politiko oro ukatu eta Euskal Herri osorako berriak emanen ditugula baieztatzen dugu. Hedabide batzuek haien

ikuspegia Bidasoaraino mugatzen badute, guk, berriz, mugaz gaindi errealitate sozial bat badagoela erakutsi nahi dugu ●



ALBERTO ELOSEGI

■ "Pazientzia eskatzen diogu jendeari, hasieran peto batzuk eginen ditugu, baina aitzina egitea besterik ez dugu izanen".

nekoa kirol berri soilez osatua izango da. Frantsesa izanen da nagusi hasieran, baina poliki-poliki euskarak leku gehiago hartzea nahi dute berau ez dadin sinbolikoa izan: "Oinarria finkatzen badugu, beste proiektu asko dugu pentsatuta. Igandean ateratzea eta euskararen tokia zabaltzea, kasu".

Kazeta goizeko 8etarako ziurtatzen zaie harpideei etxean, ia-ia Lapurdi osoan.

Gainerako lurraldeetan eguerdi aitzin, berriz. 3.000 ale zabalduko dituzte kioskoetan. Egunkari honek ez du memento deus ziurtatua, "abentura bat da", baina eskaera bati erantzuten diote zuzendariaren hitzetan: "Egunkaria ateratzen denean jendeak juzka dezan eta kritikak badira ongi etorriak, baita animoak ere. Konfiantza eta pazientzia eskatzen diogu jendeari, hasieran peto batzuk eginen ditugu, baina aitzina egitea besterik ez dugu izanen" ●

◆ MIKEL ASURMENDI



Anjel Alkain

“Oso pelikuleroa naiz, ideia eta proiektu berriak asmatzen beti”

P E R F I L A

Institutuko garaietan “lagun txarrekin” elkartu zelako da aktore, akaso. Niko Lizeaga, Jose Mari Berasategi eta tamainako alproja koadrilarekin, ondo pasatzea zer den behintzat ikasi zuen Tanttaka antzerki taldean. Ordutik txalo-zaparrada askok busti du proiektu berrietan busti den aktorea. Sei uda badira Hankagorri taldean dabilena kalean antzerkia eginez, asko lotsagorritu gabe, hurrei jolasetan zapatak urratuarazten. Telebistako Joxe Antonioren betaurrekoak erantzita, Anjel bai pertsonajea: artisten orbita baino “glamourosoagoak” zaizkio astelehen arruntak. Entziklopediaz betetako apala baino apalago, hizketan “Xilbestre Estalone” galanta da, espainol zaharra bezain (umorez) euskalduna.

Testuak: Estitxu Eizagirre / Ixiar Eizagirre / Argazkiak: Alberto Elozegi



Aktorearentzat ere ez da berdin kaleko lana, edo-zer gauza gerta baitaiteke. Batez ere kale antzerkiak probokazio hutsa direnean. Estilo horretan Trapu Zaharra taldekoak dira maisu. Sekulako eszena sortzen dute kalean, oinezkoek

"Jaiak" saioa grabatzerakoan, esaterako, goizeko 3:00etan herriko festetan sartzen

TAKA TAKA!
TAKA TAKA!
TAKA TAKA!
TAKA TAKA!
TAKA TAKA!

BA! BA! SEGURO!
BAINA...
HOR GELDTZEN DIREN
GIDOILARIENTZAT!
OSTIA! ZE' LANA!

senarrak emazteari zaplako bat ematen
zionaren itxura egin zuten. Etorri zen

“Nabaritzen dut jendeak euskaraz barre egiteko benetako beharra duela”

bazara, eta parrandan dabilen bati mikroa jartzen badiozu, agian bere erreakzioa mikroa botatzea da, baina guk ez dugu hari errietan hasteko eskubiderik, gu gara bere giroan sartu garenak.

■ **Kale antzerkiaren egoera nola dago?**

Gauzak aldatu egin dira, ez dakit onerako ala txarrerako. Nik uste orain helduentzat kale antzerki gutxiago egiten dela. Haurren esparruan, berriz, eskaera badago.

Telebistan produkzio propioa asko ugaritu denetik, iruditzen zait aktore berriek nahi dutena telebistan ateratzea dela, "Hasiberriak" en edo antzerako saioetan. Eta antzerkia beste gauza bat da. Antzerkia goizeko 3:00etan kamioia kargatzen aritzea da!

Orain prentsaren aurrean sariak eta jaialdiak modan daude. Jokulariak sariak ez dakit zenbat urtetan egin ditugun, baina hasieran inork ez zekien baziren ere. Orain berriz, aktoreak eurak ere ondo jantzita joaten dira Arriagara, glamouraren kutsu hori eman nahian; eta antzerki mundua sekula ez da halakoa izan. Nik uste telebistan diru pixka bat mugitzen delako eman dela aldaketa hau, eta aktoreok diru pixka bat ikusten dugulako.

■ **Prentsako kritikak zenbaterainoko eragina du antzezlan batengan?**

Hori ere aldatu egin dela esango nuke. Garai batean kritika gehiago egiten zen. Gogoratzen naiz hasi nintzenean Begoña del Tesok "Deia" n idazten zuela; obra bat antzeztu, eta hurrengo egunean egunkaria azkar irekitzen genuen, ea Begoña del Tesok zer jartzen zuen. Orain ez du halako garrantziarik adituen kritikak, eta gainera zentzu askorik ere ez dut uste duenik. Kritiko bati ez gustatu izanak zenbateraino esan nahi du beste ikusleei ere gustatuko ez zaienik?

Beste kontu bat da programatzaileena (kultur etxeetako arduradunak...). Horiek dira benetako gakoak. Eta askotan ikuskizunera gonbidatu, eta ez dira azaltzen. Orduan, nola salduko duzu zure

emanaldia? Nahiz eta ona izan, programatzaileek ez badute ikusten, antzezlanak ez du emanaldirik izango.

■ **Hankagorri taldea nondik nora sortu zen?**

Nire harrikada bat izan zen. Aisialdi mundua eta antzerkia uztartu genituen. Ni antzerki mundutik nentorren, eta Ana Arizetak aisialdiko jende asko ezagutzen

• **Jaio:** Donostiako Antigua auzoan, 1966an.

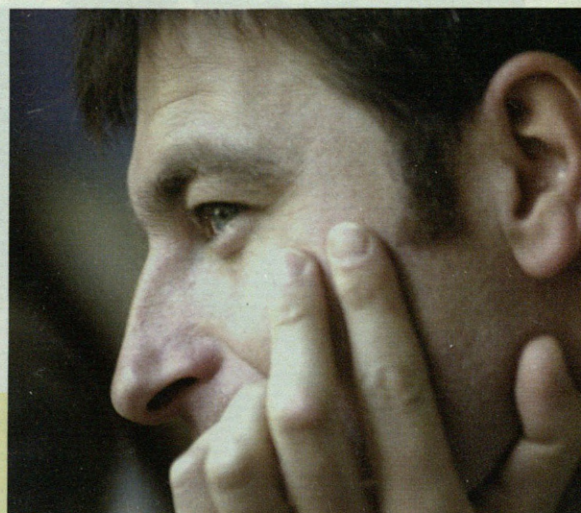
• **Aktorea.**

• **Antzerkia:** Hernanin Tanttaka taldearekin hasi, eta ondoren Eusko Jaurilaritzak antolatutako "Antzerki" eskolan egin zituen ikasketak. Ordutik antzerki taldeetan hainbat antzezpen eginak ditu. Besteak beste: "Eta ohea egin gabe" eta "Euskal Off 2050" antzezlanak Hika taldearekin; Orain taldearekin "Modigliani pintorearen historia" eta "Dartagnanen historia", eta Bederen bat taldearekin "Jacks eta nagusia". Hankagorri taldearen sortzaile, 1996az geroztik udaoro haurrentzat kale antzerki berri bat egiten dihardu talde honek: "Piratak" (1996); "Saltsatronik" (1997); "Bonb Eroak" (1998), "Mukikrosa" (1999); "Petrikiloak" (2000); "Urbasako Astronautak" (2001).

• **Telebista:** "Kili-kolo" eta "Jaiak" saioetan aurkezle izana, egun "Sorginen Laratza"ko aktore da. Bikoizketa lanak ere egin ditu.

• **Irratia:** "Babilonia" irrati-nobelan parte hartu zuen iaz, Euskadi Irratian.

• **Sariak:** "Jokulariak" sariketan (Euskal Aktoreen Batasunak antolatua) "Telebistako aktorerik onena"ren saria jaso du aurten.



zuen. Biak elkartuta umeentzat ikuskizun bat egin nahi genuen, ikusgarritasuna galdu gabe baina parteidetza bultzatzen zuela. Eta asmatu dugula iruditzen zait, harrezkero beste talde batzuek ere formula hori hartu baitute.

■ **Hankagorri taldeak gipuzkeraz eskaintzen ditu emanaldiak. Zergatik erabaki hori?**

Hasieran modu naturalean egin genuen, bakoitzak gure hizkeran, halaxe irten zitzaigulako. Baina bigarren urtean konturatu ginen hizkera ere badela taldearen ezaugarria, jendeak horixe aipatzen zigulako harrituta.

Beste taldeetan antzerkia egin izan dudanean, euskara batuan egitea suertatu izan zait, eta oso ongi iruditzen zait gainera. Baina Hankagorriren ezaugarrietako bat da hizkerarena, eta nik uste horretara jo behar dugula aurrerantzean ere. Talde bakoitzak bere estiloa topatu behar



BIZITZAREN PASARTEA

Ez naiz oso prebisorea, unearen arabera egiten ditut gauzak. Nire bizitzan bi erabakik markatu dute etorkizuna. Batetik, antzerki eskolan sartzeak, bestela egun beste edozer gauza izango nintzen. Eta bestetik, sekula hartu dudan erabakirik gogorrena eta politena izan da aita izatea.

du, ona edo txarra izan, zeren eta beste taldeek egiten duten gauza berbera egiteko, lehendik ere badira nahikoa.

■ **Euskaraz bakarrik aritzen den aktorea mugatuta al dago?**

Beste taldeetan denetatik ikusi dut, baita emanaldi denak gazteleraz egin, eta dirulaguntza jasotzeko azken bi asteetan euskaraz egiten dutenak ere. Gainera beti dago aktorearen bat euskara menperatzen ez duena, eta gazteleraz funtzionatzen da. Hankagorri denok euskaldun zaharrak gara, eta horregatik ez dugu sekula arazorik izan.

■ **Testu bat hizkuntza batean ikasi eta gero itzulpena ere ikastea ez al da**

korapilatsua?

Niretzat ez, euskaldun zaharra bezain espainol zaharra bainaiz. Beste aktore askorentzat da zaila.

■ **Antzerki merkatuan nolakoa da**

“Talde bakoitzak bere estiloa topatu behar du, ona edo txarra izan. Besteek egiten duten gauza berbera egiteko, lehendik ere badira nahikoa”

euskararen egoera?

Horretan bai aurreratu dela. Herrietan antzerkia batik bat euskaraz egiten da. Baina hiriburuetan ez. Hiritan euskarazko ikuskizun bat ikusteko, asteazken batean joan beharra dago antzokira. Hori taldeak salmentari begira daudelako da. Eta jakina da euskarazko emanaldia ikusi nahi duena militanteagoa dela, eta saiaturako dela ostegun batean antzokira joaten. Beraz, antzerki enpresek emanaldi bat euskaraz eta lau gazteleraz egiten dituzte, baina euskararen errealitatea ere hori da.

■ **Gidoiak ere idazten dituzu?**

Eskaini izan didate gidoilari lana, baina nik ez dut nahi, ez da nire lanbidea. Gustatu, gustatzen zait, baina sekula ez naiz idazten saiatu ere egin. Hori da Euskal Herrian dugun arazorik handiena: gidoilari gutxi ditugula. Euskarazkoak, are gutxiago. Desprestigiatuta dago gidoilariaren lana eta agian horregatik daude hain gutxi. Oso gutxi kobratzen dute. Gehiago irabazten da telebistan irudia edo aurpegia jarritz. Nire ustez hain justu gidoilariak kobratu behar lukete gehien, beraiek direlako istorioa sortzen dutenak. Eta garrantzitsuena zerbait kontatzea da, istorioa bera; nola eta nork kontatzen

“Zergatik ezin da dirua irabazi, aktore izanda? Beti eduki dugu dirua irabazteko beldur hippy bat”

duen, ondoren dator.

■ **Joxe Antonio Aranaren pertsonaiak arrakasta handia lortu du “Sorginen Laratza” telebista saioan.**

Gidoilariaren ideia izan zen, eta asko gustatu zitzaidan. Iruditzen zait jendearentzat oso hurbileko pertsonaia dela, eta horrexegatik funtzionatu duela. Baina hurbilekoa izateak esan nahi du pertsonaia hori zaindu egin behar dela. Joxe Antonio Arana sexu tertulietan sartu nahi izan zuten eta ez nuen onartu. Joxe Antonio hori nire aitona izan zitekeen, edo edozein ikuslerena, eta badakigu horrelako aitona batek ez lukeela sexuaz hitzik egingo. Gidoilariak ez dakite euskaraz eta agian ez dute pertsonaia horren errealtatea ongi ezagutzen, nik ez dakidan bezala Extremadurako aitona batek zer esango lukeen. Beraz, pertsonaia hori nik zaindu dut pixka bat.

■ **Pertsonaia euskalduna da, baina ez hizkeraz bakarrik...**

Pertsonaia horrekin umore euskalduna ere landu dugu, eta nire ustez ETBk orain arte ez du hori egin fikziozko pertsonaiekin. Beti Espainiako umorea imitatu da eta euskaldunok gure berezitasunak baditugu umorean ere. Umore espainola askoz exageratuagoa da, keinu gehiago egiten dituzte. Guk ez dugu hainbeste imintzio egiten (begira bestela bertsolarien posea).



B E R T S O A

Doinua: Iparragirre abila dela

Antzoki, kale nahiz telebistan hain nortasun ezberdinez azaltzen zera, halere beti zirrara bat eraginez hainbat lan eta obra egin ondoren, horra guk opa dizugu zinez “Jokulari” bat irabaztea aitaxorena eginez.

Aitor Mendiluze

Gainera, nabaritzen dut jendeak euskaraz barre egiteko benetako beharra duela. Ez dakit beharra den, edo telebista

aurrean euskaraz barre sarri egin ez delako den...

■ **Iaioena imitazioetan zara.**

Hemendik bost urtera galdetzen badidazu gaur argazkilariak zein alkandora duen jantzita, ez dut ideiarik ere izango. Baina agian, bere keinuren batekin gogoratuko naiz. Gainerakoa gogoratzeko desastre bat naiz, baina keinuak, ibilerak... ez zaizkit ahazten. Hori ez da antzerki eskoletan ikasten. Ni, berriz, lehen egunetik irakasleak imitatzen hasi nintzen eta baten bat haserretu ere egin zitzaidan.

■ **“Sorginen Laratza”n, zuzeneko programa izanik, bat batekotasunak garrantzi dezente du. Zer nolako aktore mota da saio horretarako egokia?**

Estereotipotan sartzen dakiten aktoreak komeni dira. Hiru minutuko tartean ez dagoelako denborarik nortasun oso bat garatzeko. Aktoreen artean arraro asko

Bizkaiko Foru Aldundia

Euskararen alde hizkuntzen urte europarrean



Bizkaiko Foru Aldundia
Kultura Saila

Diputación Foral de Bizkaia
Departamento de Cultura

dago: esaldi bat esan behar, eta ordubete pasatzen dutenak "nor naiz ni, zergatik bai, zergatik ez..." pentsatzen, azkenean "Kafe bat, mesedez!" esateko. Ni ez naiz horietakoa. Horrelako programa batean pertsona moldakorra behar da, ohituta dagoena jendearekin antzerkia egiten, eta inprobisatu behar badu inprobisatzeari beldurrik izango ez diona. Ikusleekin zuzenean lan egiten ere jakin behar da: saltseroren bat ikusiz gero jokoan sarrazazi, harengana joan eta zerbait esan... Hori asko gustatzen zait niri, baita kale antzerkian ere.

■ **Telebistan oso denbora gutxirekin**

"Antzerkian geure buruarentzat lan egin dugula iruditzen zait askotan, ez jendearengan pentsatuta"

■ **Antzerkitik telebistarako pausoa eman duzu. Lan erritmoan bakarrik ez, patrikan ere nabarituko zenuen alde ederra...**

Egia esan, alde horretatik ere ilusioa



■ **"Kalean antzerkia edo telebista elkarrizketetan ari garela, jendeak gaizki hartzen badu, errua gurea da, gu sartzen garelako jendearen espazioan".**

lan egiten da. Hori zer da, ona edo txarra?

Kasu honetan gustatzen zait, zuzeneko programa delako. Beste kontu bat da grabatutako saioa denean eta dirurik ez dagoelako presaka aritu behar denean. Hain justu zuzeneko izateak erakarri ninduen, beste gauzen artean, lan hau hartzerakoan. Grabatzeko sekulako pazientzia behar da. Zuzeneko berriz, gaizki edo ongi atera, bukatu da eta bihar beste gauza bat egingo duzu. Gainera gidoiak ez ditut hitzez hitz ikasi beharrik eta gustuko lana dut.

egin zidan urte askotan antzerkian aritu izan den bati telebistako lan bat suertatzeak. Zergatik ezin da dirua irabazi, aktore izanda? Beti eduki dugu dirua ira-

"Telebistako Joxe Antonio, nik uste jendearen hurbileko pertsonaia dela, eta horrexegatik funtzionatu duela"

bazteko beldur hippy bat. Orain, agian, hippytik Yupiera pasa gara... Telebistan hilabeteen askoz gehiago irabazten da beste antzerki lanetan baino, baina horregatik ez da zergatik antzerki mundua utzi behar. Lan batean irabazten denak hain justu eman dezake dirurik ematen ez duten proiektuetan aritzeko gaitasuna.

■ **Zeintzuk dira gustuko dituzun beste proiektu edo zaletasun horiek?**

Ez naiz oso originala horretan (ez naiz ornitologian aditua). Hankagorri proiektuak berak, zaletasuna eta lana nahastu ditu. Dirua irabazi dugu, noski, baina gure helburua ez da emanaldietatik bizitzea, afizio hutsa da. Askotan "inbertitu" dugu diru hori gauza berriak sortzeko (txotxongilo ikastaro bat hartuz, esaterako). Saltsan ibiltzea da kontua. Bestalde, oso pelikuleroa naiz, eta beti aritzen naiz ideia eta proiektu berriak asmatzen, gero paperean idaztera ere iritsi ez arren.

■ **Zer behar du aktoreak komunikatzailerik on izateko?**

Aurrean jendea dagoela gogoratzea, hori da garrantzitsua. Askotan iruditzen zait antzerkian geure buruarentzat lan egin dugula. Egiten diren gauza batzuek oso errespetagarriak dira, baina ezin da pentsatu horretaz bizi daitekeenik. Errealitatea da jendea telebista gustatzen zaiola. Ez dut esaten antzerkian telebista egin behar dugunik, baina kontuan hartu behar da jendea zer gustatzen zaion. Zuk bakarrik ulertzen duzun umorea egiten baduzu, hor geratuko da, eta ez saiatu horrek arrakasta izan dezan, alferrik izango da-eta. Baina bestalde, ez dut sinesten jendea eskatzen duena ematen zaionik. Jendeak ez du eskatzen, eman egiten zaio, eta ematen zaionaren artean aukera egiten du.

■ **Zuri ere gertatuko zitzaizun halakorik: antzezlan ikusleei ez egokitua izatea...**

Sarri eskoletatik etortzen dira antzezlanak ikustera eta behin gogoratzen dut obra ez zela eskola umeentzat aproposa. Saioa hasi aurretik, nik nire burua imajinatzen nuen ikusleen adinean, antzezlan hori ikusten. Emanaldi erdian, haurrek kiratsa darion petardo horietako bat bota ziguten eszenategira. Taldeko batzuek haserretu egin ziren, baina esaten genien, "Zer nahi duzue, bada? Guk ere adin horretan gauza berbera egiten genuen!" badirudi ahaztu egiten zaigula ●

Artistaren bizibidea

Ane Lorek orain dela bi urte bukatu zituen Arte Ederretako ikasketak. Lehendabiziko urtean institutueta eskola emateko eskatzen duten titulua atera zuen, nahiz eta irakaskuntza bere gustuko lana ez izan. Bigarren urtean, ikastola batean bi hilabeteko ordezkapena egin ondoren erakustea ez zela bere lanbidea izango erabaki zuen. Beraz, fakultatean hasitako lanak egiten jarraitu zuen arte munduko oihanean sartzen saiatzeko.

Ikaslea zela pare bat erakusketetan parte hartu zuen. Bukatu ondoren, sariren bat edo beste jaso zituen. Bere lana zentsuratu zuten erakusketari esker egunkarietan ikusi zuen lehendabizikoz bere izena, baina ospearen ohoreak iheskorak dira Barrokoko arteak behin eta berriz gogorazten digun bezala.

Hasieran lehiaketetara aurkeztea izan zen lanera bultzatzeko ia akuilu bakarra, baina hura ere ez zen oso errentagarria. Erakunde publikoen dirulaguntzak eskatu zituen bere burua ziurrago sentitu zuenean, baina Unai lagunari eman zizkioten 500.000 pezetako urte beterako soldata Ingalaterrako eskola batera joan ahal izateko. Hurrengo urtean berriz ere aha-
leginak egin beharko ditu.

INBIDI handiz begiratzen ditu Veneziako biurtekoari buruz egunkarietan argitaratzen diren berriak. Neska gazte eta mutil gazte euskaldunek nahi duten instalazioa paratzeko aukera izan dute Espainiako estatuaren pabilloian. Berak ere bazituen ideiak, agian haienak bezain interesgarriak, baina ez du biderik aurkitu sistemaren sarean sartzeko.

Bere lana saltzeko zaila da, ez du aukera gehiegirik galeria komertzialetan. Nora, bere lagunak, argazki handi bat saldu du azken udaberrian Donostiako galeria batean jarri duen erakusketa kolektiboan, ez da gauza handirik baina lanean jarraitzeko eta zirkuetoan sartzeko balio du. Erakusketetan katalogoak argitaratzen dituzte, katalogoak zabaldu egiten dira, erakusketetako ardura-
dunek katalogoak ikusten dituzte eta izenak hartu beste

erakusketak antolatzeko eta pixkanaka artista gazteek "arte munduan" sartzea lortzen dute.

Hala ere, ez da erraza artea saltzea. Noizean behin norbait koadroren bat erostera animatzen da etxean zerbait jartzeko tokia duelako eta pintura edo argazki "artistikoren" bat aukeratuko du dekorazio beharrak asetzeko. Baina salneurriak gehiegizkoak irudituko zaizkiola ez dago zalantzarik.

Gure herrian bildumazaleak bilatzea alferrikako lana da. Norbaitek arte garaikidea erosten badu, pintura eta argazkia ez dena nekez erosiko du. Izen nahikoa ez duen norbaiten artelana erostera ez da ausartuko eta gainera bide berriak gustuko dituzten erosle pribatuak aurkitzea ia ezinezkoa da.



MONIKA DEL VALLE

Ismael Manterola
EHUko irakaslea

"Aukera bakarra bilduma publikoak dira eta hala ere ez dago zeregin handirik. Gure arteko hoge mila erakundek (...) zerbait mugitzen dute, baina ez dute oso serio hartzen proposamen berrien bidea"

AUKERA bakarra bilduma publikoak dira eta hala ere ez dago zeregin handirik. Gure arteko hoge mila erakundek: gobernuak, aldundiak, udalak, aurrezki kutxak, museoak, eta abar, zerbait mugitzen dute, baina ez dute oso serio hartzen proposamen berrien bidea. Badirudi erdi behartutako lan moduan egiten dutela (egiten dutenean) eta zaila da gogo pixka bat somatzea edo koherentzia izango lukeen bilduma osatzeko asmoa aurrera eramaten dutela ikustea.

Bestela izanda ere, Ane Lorek ez du aukera handirik. Bere artelanak gehienetan ez dira objektuetan edo salgarria den beste zerbaitetan gauzatzen. Badaki gaur egun edozein gauza sal daitekeela, baina bere lan proiektuek ez dute ohiko arte

formarik.

Ikasketetako lagun batek ekimen artistikoak bultzatzeko enpresa sortzea proposatu dio. Ez da ideia txarra, baina zer da hori? Nola egin daiteke? Ez al da oso arris-
kutsua horrelako saltsetan sartzea?

Zalantzan jarraituko du hurrengo hilabeteetan, baina iruditzen zaio nahiago duela funtzionario puntuala izan, hau da erakusketak edo antzekoak antolatu udalarentzat edo kultur etxe batentzat.

Bitartean tabernan lanean jarraituko du, Guggenheimko hurrengo erakusketa muntatzeko deitu arte ●

PRINTZA

INBIDIARIK EZ

Bernardo Atxagak "Ostie-la!"n euskal kulturari buruz esandakoak dira hauek:

"Ba datorkit Bilboko udal-
txean kultura kontuetan ari
den pertsona bat eta esaten
dit, Bidebarrietako liburute-
gian poesia aste bat antolatu
behar dutela, maila handikoa,
eta lehenengo egunean Jose
Hierro egongo dela, eta egu-
netako bat euskal poesiari
eskaini nahi lioketela.(...) Non
eta Bilbon entzun behar
hori. Noren ahotik eta 'euskal
indar politikoe' agintzen
omen duten udal-
txe bateko
arduradunagandik! Esan nion
gutxi gorabehera: 'Beraz, zuk
uste duzu Hierroko baduela
nahiko balio egun bat berari
eskaintzeko, berari bakarrik
eta ez, kasu 'Poetas de los
alrededores de Aranjuez'
delakoei; Lete bat, berriz,
edo hemengo beste hainbat
poeta, Izagirre bera, 'euskal
poesiari' eskainitako egu-
nean sartu nahi dituzu. Zure-
tzako euskal poeta guztiak ez
dute berdintzen Hierroren
balioa. Ba nik, esaten dizut
euskal poeta askok, aipatuta-
koak eta beste batzuk, ez dio-
tela inolako inbidiarik Hie-
rrori'. (...) Horrelako
komentarioak maiz entzuten
nituen orain dela 25 urte,
baina egin dugun bidea egin
eta gero! Gainera, kultura
antolatzaile horiek, (...) zer-
gatik dira hain amateur kax-
karrak? (...) Kultur antola-
tzaile gehienek botere
mediatikoek eragindako arra-
kastari jarraitzen diote, eta
gainera atzo goizeko jendea
da, ez daukate inolako nortasun-
unik. Ezin dute izan bere
esperientzia urriagatik eta
sortu diren giroan sortuta".

EUSKARRI BERRIAK

DUELA urte eta erdi inguru sortu zuen Eus-
kal Kultur Erakundeak webgunea. Orain gune
hori garatu nahi du elkarteak. Berrikuntza aipa-
garriena Ipar Euskal Herriko artisten gida elek-
tronikoa izango da. Musika, dantza, kantua, arte
plastikoak, antzerkia edo literatura jorratzen
dituzten artisten xehetasunak izango dira ber-
tan. Urtarrilerako jarriko da martxan, eta guzti-
ra, hirurehun bat artista bilduko ditu gidak.

Bestalde, artisten xehetasunak ez baina
artearen digitalizatzeko du Nafarroako Unibertsita-
teak Nafarroako Hezkuntza eta Kultura sailare-
kin sinatutako akordioaren bidez. Hiru urteren
buruan Nafarroako monumentu historikoen
argazki katalogo osoa egina izango da.

ANTZERKIAREN UMOREA

UMOREZKO Antzerki Jardunaldiak 20. edi-
zioa du aurten Pasaian. Urriaren 18an hasi eta 21a
bitartean honako lanak taularatuko dira. Topo
Antzerki Taldeak "Uppsalako banpiroa" estreina-
tuko du lehen egunean; 19an berriz, Almeriako
Basur Teatrok "Nius" taularatuko du; hurrengo



egunean Alikanteko Jáca-
ra Teatrok "Pasarela
Otoño-Infierno" antzeztu-
ko du eta egun berean
Swingtzailak taldeak
jazz klasikoa eskainiko
du; azkenik, hilaren 21ean
Italiako Luciano Federico
taldeak "Loko Tidiano"
taularatuko du.

ARTIUM-EN
ARRAKASTA
AZKARRA

APIRILEAN inaugu-
ratuko den arren, eta
jasandako polemikatik
urrun, Gasteizko Arte
Garaikideko Artium
Museoak bi albiste
garrantzitsu jaso ditu.
Bata, Madrilén egiten den
Arco arte garaikideko
nazioarteko azokaren
2002ko edizioaren aur-
kezpena bertan egingo
dela. Azaroan beraz,
Artiumen emango da jaki-
tera otsailean burutuko den azokaren egitaraua
eta partehartzaileak. Gainera, urtero azokara doa-
zen galerien katalogoak Artiumi emango dizkio
Arcok, non liburutegi bat osatuko den. Beste
albistea zera da, 2002. urtean Nazioarteko
Museoen Konferentzia Artiumen egingo dela.
Bertan izango dira Europako arte areto garrantzi-
tusenetakoa arduradunak.

MIRA ANTZOKIA MARTXAN

USTE baino zailtasun gehiago topatu ditu
Iruñeko Mira antzokiak ateak zabaltzeko. Joan
den urteko sanferminetan ireki bazen ere, ondo-
ren, itxi egin behar izan zuten. Urtebete geroago,

H I T Z B I T A N

- Hasier Etxeberriak honela zioen "El Mundo"-n: "Euskaldunok, Alaskako fokatxoaren antze-
ra, zaindu eta babestu beharreko espezieak baino ez gara gaur. Karga bat baino ez bere
arbasoen hizkuntza ikasteko astirik ez daukan gizartearentzat".
- Edu Murumendiaraz Aukeran dantza taldearen zuzendariak "Deia"-n adierazi zuenez,
"kanpoan egin behar da izena lehenengo, gero etxean onartzerko".
- Unai Elorriagak "Euskaldunon Egunkaria"-n: "Literatura guztietan daude liburu onak eta

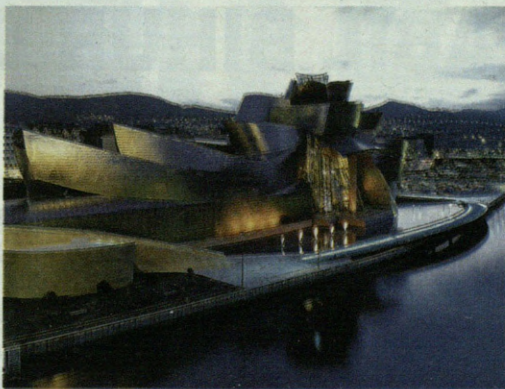
L A K



GORKA SALMERON

IKUSMIRA GRAFIKOA

300 artista, 23 erakusketa, Euskal Herriko 13 herri. Parte hartzeko dozena bat ekimen. Lehiaketa bat eta www.okupgraf.net web atarian kokatutako mintegia. Horiexek dira hil honetan hasi eta abendua bitarte burutuko den Okupgraf Grafika Topaketaren ezaugarri nagusiak. Artelekuk sustatu eta Mariano Arsuagak koordinatutako ekimen hau bigarren aldiz antolatu da aurtan. Eta hemendik aurrera bi urtetan behin errepikatuko da. Hau guztia grafika munduaren ikuspegi zabala jasotzeko. Eta bide batez, erakusketetara hurbiltzen ez den jendeari ikusmina pizteko. Ikusmiran, Don Herbert, Dora Salazar, Koldobika Jauregi, Gorka Salmeron, Angela Moreno...



■ Bilboko literatur ibilbidea aztertu du egileak.

azaroaren 10 eta 11 finkatu dituzte aretoa martxan jartzeko data gisa. Hala ere, joan den astetik Oreak taldeak zirku eskola abian jarri du. Bertan, malabareak, akrobaziak, dantza eta antzerkia ikasi ahal dira bederatzi hilabeteko ikasturtean.

BILBOKO IDATZ HARROBIA

JON Kortazarrek Bilborekin lotura izandako idazleei buruzko "Bilbao, 700 urtez idazten" liburua osatu du. Lehenengo atala euskal idazleei zuzendua dago. Bertan, Rafael Mikoleta, Bizenta Mogel edo Resurreccion Maria Azkue ageri dira. Bigarren atalak gaztelaniaz idatzi zutenak jorratzen ditu, hala nola, Unamuno edo Blas de Otero.

liburu ez hain onak baina komertzialak. Euskal Literaturan ere denetarik egon behar du, baina gu ohituta gaude igual sasoi batean Atxaga, Sarrionandia eta halakoak irakurtzen, eta horiek guztiak liburu onak ziren".

• Juan Luis Zabalauren aburuz, "euskara, zalantzarik gabe, Donostiako Zinemaldiko ardure-tako bat da. Buruhauste bat zehatzago. Donostiako Zinemaldia, izenak izen, dantzariak dantzari eta markoak marko, Espainiakoa baita beste inongoa baino lehen, beste inongoa baino indar handiagoz. Ez ala?". "Euskaldunon Egunkaria"n jasotako hitzak dira.



JOSEBA OLALDE

■ Lourdes Oñederra.

IZENAK

Lourdes Oñederra izango da aurrerantzean EITBko hizkuntza aholkularia, Miren Azkarateren lekua betez.

Anje Duhaldek urrian plaza-ratuko du bere disko berria Elkar-en eskutik. Diskoan George Brassens-en letrak baliatuko ditu Duhaldek.

Fernando Gonzalez nafarra-ren "Velocidad" laburmetraiak sari berri bat irabazi du. Hain zuzen, Astorgako Laburmetrai Jaialdian Ikusleen Saria eskuratu du.

Espido Freire laudiotarrak "Diabulus in música" izeneko nobela kaleratu du. Lan honen protagonista Londresera bidaiatzen duen gazte bilbotar bat da.

Gabriel Celayaren poesiak, prosa, marrazkiak eta beste hainbat objektu biltzen du Koldo Mitxelena Kulturuneak antolatu duen erakusketak azaroaren 17a arte.

Pantzo Hirigarainen "Lamindegiko laminak" obra estreinatu du Xirrixti Mirrixti antzerki taldeak Donibane Garazin. Ondoren, Euskal Herriko hainbat lekutan emango du.



ALBERTO ELOSEGI

■ Pantzo Hirigarai.



B E R R I T X A R R A K

Inoiz baino gogorrago, sendoago, trinkoago eta azkarrago dator Berri Txarrak taldea. Orain zazpi urte sortutako Lekunberriko laukoteak "Eskuak/Ukabilak" izena jarri dio Gor diskoetxearen eskutik plazaratu duen hirugarren lanari.

"UNE BATEAN ESKUA DENA UKABIL BIHUR DAITEKE"

Berri Txarraken hirugarren diskoa, "Eskuak/Ukabilak", entzun eta gero, euskal talderik sendoenetako baten aurrean gaudela esatea ez da, inolaz ere, baieztapen merke bat. Metal estiloa eta doinu gogorrak gustukoak izan edo ez, Gorka Urbizuk (ahotsa eta gitarra), Aitor Goikoetxeak (bateria), Aitor Orejak (gitarra) eta Mikel López "Rubio" (baxua) lan borobila osatu dute, sendoa eta indartsua. Lekunberriko laukote honek, aurreko diskoaren premisa nagusiak jarraitu ditu, baina ez mimetismoan erortzeko, baizik eta aldatzeko eta berritzeko. Hala, inoiz baino gogorragoak diren hamabi kantu jarri dituzte entzungai lan berrian.

Duela zazpi urte sortu zen talde honek orain arteko ibilbidea eta lan oparoa sendotu nahiko luke disko honekin, Gorka Urbizu kantari eta gitarra joleak ondorengo elkarriketan dioen bezala.

■ Nahita Nahiez taldetik alde egin zenuten Berri Txarraken aritzeko.

□ **"Harro gaude 'Ikasten' diskoarekin, baina erritmo denak pisutsuak dira eta guk badugu punki toke bat, horregatik abiadura sartu behar genuen"**

Nolakoa izan zen aldaketa hori?

Aitorrek eta biok sortu genuen Nahita Nahiez. Memento horretan gogoko genuen musika egiten genuen. Bi disko atera genituen eta bigarrenarekin, egia esan, oso gustura gelditu ginen. Sekulako giroa geneukan talde barruan, baina gero Berri Txarrakekin hasi ginen. Jendearen harrera ona izan zen kontzertuetan. Hala, Su Ta Gar-eta ezagutu genituen eta baita heavyaren munduan sartu ere. Maketa grabatzerakoan gauzak ondo zihoazela ikusi genuen, eta horren inguruan begiratu eta mintzatu ginen. Talde bat edo bestea hartu behar genuen, zuzeneko batzuk aldi berean ematen baikenituen. Bere garaian Berri Txarrakekin jarraitzea erabaki genuen.

■ Denbora honetan guztian ez da taldekide aldaketarik egon. Lau hasi eta laukote jarraitzen duzue. Hortaz, giro ona arnasten da talde barruan?

Bai. Beti izaten dira tirabirak, batez ere diskoa grabatzen duzunean. Tentsio momentuak egoten dira, baina bai, lauok hasi ginen, zale gisa hasi ginen, eta badi-rudi ondo jarraitzen duela.

■ Hirugarren diskoa grabatu aurretik denbora luzez egon zarete eszenatokitatik kanpo. Zer gertatu da?

Denetik pixka bat. Diskoen artean bi urte uzten ditugu normalean, horrek bira dezente bat egiteko aukera ematen digulako, urte batekoa edo. Urtebetea ia 80 kontzertu jo genituen, gehienak Euskal Herrian, eta hori rock talde batentzako gehiegi da. Azkenean, taldea ez ezik, jendea ere erretzeko arriskua dauka horrek. Gelditzea hobe izango zela pentsatu genuen, eszenatik atera eta gero indarbermiturik itzuli. Ondoren, kontzertu batean

tako bat horixe da, gehiago ateratzea.

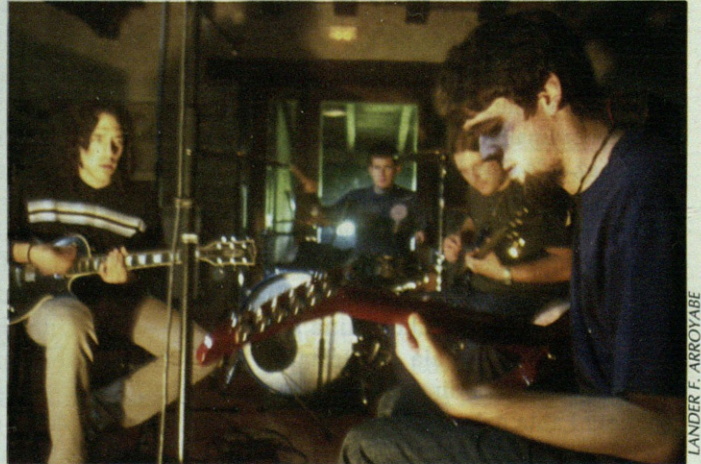
■ "Ikasten" oso goian utzi zenuten publikoa eta kritikaren aldetik. Hori hala bada, "Eskuak/Ukabilak" erron-

□ **"Hemen rocka duela 20 urte hasi bazen, zergatik txosnetan gehien entzuten dena euskal rock erradikala da beti? (...) Alde negatiboa badu, urte hauetan mugimendu bat egon delako"**

ka berezitzat hartu duzue?

Bai. Presioa nabaritu dugu. Ez kanpo-tik baizik eta geure buruarekin. Oso altu utzi genuen. Ez genuen hainbeste espero.

bigarren diskoen artean egon zen aldaketarengatik, eta ez bakarrik zentzu kualitatiboan, estilo aldaketa bat egon baitzen. Noski, bigarrenetik hirugarrenera ez dago hainbesteko aldaketarik soinuaren aldetik, baina nik uste dut eboluzio bat egon dela eta positiboa dela eboluzionatzea. Nahiz eta arrakasta izan, argi geneukan ez genuela disko bera berriz egin nahi, eta alde horretatik eboluzioa egon da. Ez da egon zisma bat lehenengo eta bigarrenaren artean bezala. Nire ustez, kantu sakonak egin ditugu, benetan landutakoak. Eta pozik gaude baita ere jendeak uste zuelako "Ikasten II" bat egingo genuela. Aitzitik, hirugarren hau gogorragoa egiten zaie. Adibidez, "Ikasten" diskoan bi single egon ziren, "Ez" eta "Ikusi arte", dezente entzun zirenak eta lagundu ere egin zigitenak diskoa saltzeko orduan. Erraza litzateke guretzat kanta horien antzeko bi egi-tea. Ordea, ez dugu hori egin eta nik uste dut ez dagoela single argirik. Alde horre-



LANDER F. ARROYABE

ezbehar bat izan genuen: belauna apurtu nuen, baina batera gertatu zen, azken kontzertuetako batean izan baitzen. Denbora honetan guztian diskoa konposatzen aritu gara eta Estatuan zehar zenbait kontzertu eman dugu, alde batetik "puntua" ez galtzeko eta bestetik, kanpoan ere probatzeko. Ez gara aspertu.

■ Bigarren diskoarekin Espainiara ateratzerik izan zenuten orduan.

Ezer gutxi. Diskoa Madrilan aurkeztu genuen eta oso ondo joan zitzaigun, baina gero dena Euskal Herrian izan zen. Urte "sabatiko" honetan kanpoko kontzertuak hartzen zentratu gara. Valentzia, Cuencan eta Palman egon gara. Jendearen erantzuna oso ona izan da eta disko honekin lortu nahi dugun helburue-

Prentsak oso ondo hartu zuen eta normalean prentsarentzat ona den diskoa gero publikoarentzat ez da hain ona edo entzuteko zaila gertatzen zaio. Oraingoan gutxiago saltzea edo gutxiago jotzea edo jendeak eta prentsak esatea okerrago egin dugula "jipoia" litzateke guretzat, ezta? Horregatik utzi genituen zuzenekoak eta diskoan zentratu ginen. Eta beti bezala, azkeneko orduan iristen zara estudiora, gauza batzuk lotu gabe dituzula; baina hamar urte hartzen badituzu ere, horrela iritsiko ginateke gu. Hala ere, nire ustez, disko hobe da, mardulagoa.

■ Zeintzuk dira aldaketa nabariak "Ikasten" eta "Eskuak/Ukabilak" diskoen artean?

Jendea harritu egin zen lehenengo eta

tatik akaso gogorragoa da...

■ Azkarragoa bai behintzat.

Bai. "Ikasten"-aztertzen konturatu ginen. Oso harro gaude disko horrekin, baina egia da erritmo denak pisutsuak direla eta guk badaukagu punki ukitu bat ere bai, eta horregatik, abiadura pixka bat sartu behar genuen. Jada bosgarren aldian oso erraz entzuten da diskoa. Hasieran gogorra ematen du -eta gogorra da-, baina nik uste "Ikasten"-en ildokoa dela, sakonagoa. Entzuteko zailagoa bai, baina behin gustua hartuta, hobe da uste dut.

■ Hasieratik soinu eta estilo ezberdina uztartu dituzue metalarekin, eta melodiei ere garrantzia eman diezue.

Beti sartu izan ditugu guztiak. Lehengoan galdetu zidaten beste elka-



■ "Gure musikak badu alde bat laztantzekoa, eskua litzatekeena, eta beste bat indarra duena, eta ukabila litzatekeena".

rrizketa batean ea hori natural ateratzen zitzaigun. Uste dut gure soinua nahiko finkatuta daukagula dagoeneko. Nahiz eta diskoak heterogeneoak diren, beti dute Berri Txarrak ukitu hori. Nire arrebari eskatzen diot beti: "*Entzun kanta hau*"; eta berak esaten badit, "*Berri Txarrak total*", egina dago. Problema litzateke berezko soinu hori ez aurkitzea eta estilo ezberdinak ukitzen ibiltzea, baina uste dut ez dela gure kasua. Abesti denek badute ukitu bat nahiz eta ezberdinak diren eta horrek aberats egiten du diskoa. "Ikasten"ekin gertatu zitzaigun eta hone-tan ere badira kanta ezberdinak. Entzulea pixka bat nahastu dezake, baina hori etxeko marka bat bezala da. Bestalde, melodiak antzekoak dira, esan nahi dut, nahiz eta kanta ezberdinak izan, Berri Txarrak zigilua edo kutsu hori daukate eta hori da azkenean garrantzitsua.

■ Nondik dator "Eskuak/Ukabilak"?

Absolutuaren aurkako disko bat da, ez dugulako egi absolutuan sinesten. Pentsatzen dugu eskuak eta ukabilak gauza bera direla, beso baten bukaera. Segun eta nola jartzen duzun, gauza bat edo beste bat izan daiteke. Memento batean eskua dena ukabil bihurtu daiteke. Pixka bat horrekin jokatu dugu. Egi bakoitzak badu gezur bat, gezur bakoitzak egi bat, eta norberak egin behar du errealitateari buruz bere irakurketa. Musikaren aldetik, guk egiten duguna deskriba dezake nolabait ere, gure musikak baduelako alde bat laztantzekoa, eskua izango litzatekeena, eta beste bat indarra duena, eta ukabila litzatekeena.

■ Azkenaldian tabernetan jartzen

■ Gogortasun anitza

Eskuak/Ukabilak" Andoaingo Garate estudioetan grabatu eta nahastu zuten, Kaki Arkarazo teknikari lanetan aritu zelarik. Taldearen hirugarrena den disko hau melodiez ongi baino hobeki hornitua dago, beti ere inoiz baino gogortasun handiagoaz jantziak.

Lan hau metal estiloan ardaizen bada ere, askotariko doinuak aurkituko ditu entzuleak diskoan biltzen diren hamabi kantuetan (berez 13 abesti dira): abiadura ("Oihu", "Ez dut nahi"), doinu trinko eta astunak ("Pangea"), hip-hop ("Biziraun"), gitarra basatiak ("Zirkua"), ukitu punki biziak ("SMT") eta sentimenduak ("Mundua begiratzeko leihoak", "Eskuak/Ukabilak") ●



■ Andoaingo Garate estudioetan grabatu zuten diskoa.

duten musika mota baten kontra azaltzen zarete abesti batean.

Bai. Gu Lekunberrin bizi gara eta gogorra da hau esatea, baina Lekunberrin ez da euskal musikarik entzuten, edo oso gutxitan. Nik uste horrekin hautsi behar dela. Halaber, "SMT" kantua letrak zera esaten du: hemen rocka duela 20 urte hasi bazen, zergatik da euskal rock erradikala beti txosnetan gehien entzuten dena? Aurtengo Sanferminetan esatera-ko: La Polla, Kortatu eta abar. Oso ondo dago musika hori, bere garaia izan zuen eta orain ere ikusten da denbora igarota, kanta horiek bere indarra dutela. Hori positiboa izanik, bere alde negatiboa ere badu, 20 urte hauetan mugimendu bat egon delako baita ere. Taldeak egon badaude eta badirudi eszenarik ez dagoela. Orduan, ez dakit hemengo taldeari benetan laguntzen zaion. Gero, techno merkearekin sartzen gara eta gezurrezko latinoekin, hainbeste "bomba" eta abarrekin, Gloria Stefan bezala, komeni zaioenean kubatarra dena.

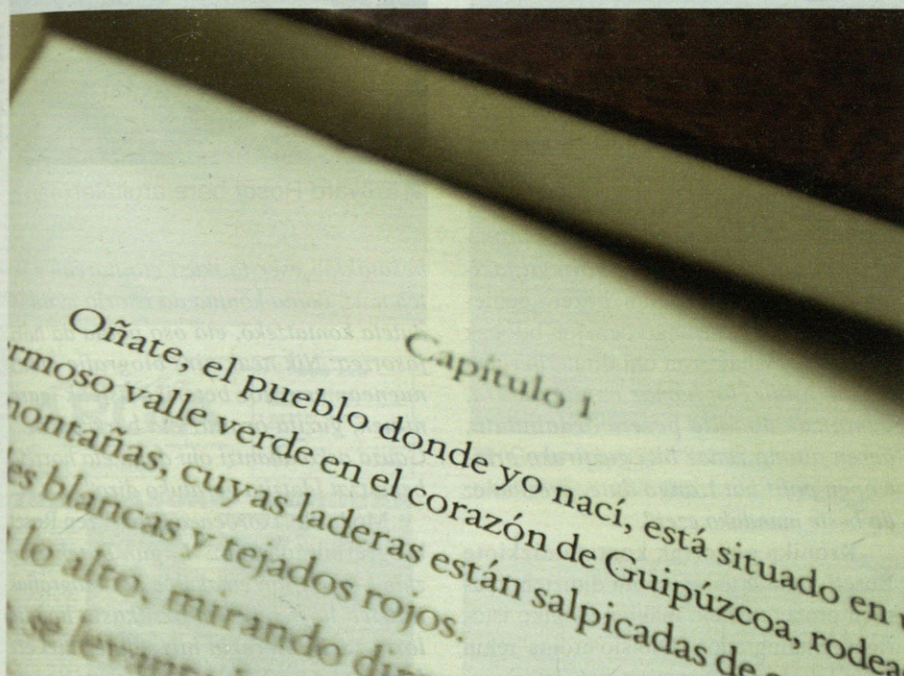
■ Testuei garrantzi handia ematen diezue baita ere.

Eboluzioa batez ere hitzetan egon dela esango nuke nik. Gehiago zentratu gara horretan. Kantak musikalki gustatu behar zaizkigu eta gero hitzak egiten ditugu. Letrarekin janzterakoan kontu handia izan dugu oraingo honetan. Beti bezala salaketa sartu dugu, baina panfle-tismoan batere erori gabe. Letrak ilunak-edo dira, batzuk sakonagoak, ez dakit, norberaren munduari buruzkoak... baina beno, politik iruditzen zaizkit ●

◆ XABIER SAGARDIA

Gaur egun edonork izan dezake bere biografia etxean. Baldintza bakarra sakelean gutxienez 350.000 pezeta (14.000 libera) edukitzea eta zer kontatua izatea dira. Hortik aurrerakoak Edward Roset idazleak egingo ditu Hondarribiko Mundo Conocido argitaletxean.

PERTSONA ARRUNTEK ERE BIZI INTERESGARRIA DUTELAKO



■ Edward Roset-en biografiaren liburuko lehen atala.

Ospe handiko jendea liburutetan, biografietan, hilezkortu ohi da. Baina ospetsuena bezain bizitza interesgarria aurki dezakegu pertsona arruntengan. Horiei buruz, ordea, ez da inoiz idatzi. Ez behintzat Edward Roset idazlea biografiak idazten hasi zen arte. Orain 350.000 pezetaren (14.000 libera) truke liburu bateko protagonista izan zaitezke, eta 500.000 pezetagatik (20.000 libera) zortzi aletan bizirik iraungo duzu betirako.

"Oñati, ni jaio nintzen herria, haran zoragarri batean dago Gipuzkoaren bihotz-bihotzean, mendiz inguratuta (...). 1938ko ekainaren 16 hartan, diotenez, eguna zoragarri argitu zen, eguzkiak indartsu argitzen zuen, zalanztarik gabe haur jaio berri hari ongi etorria emateko". Jaio berri hura, Eduardo izenez

bataiatu zuten Oñatiko San Migel parrokian, eta Edward Roset izena eman zioten Britainia Handiko kontsulatuan. Hitz horiekin hasi zuen Rosetek bere biografia. Baina horrekin nahikoa ez eta edonori gauza bera egiteko aukera eman nahi dio, alegia, gure bizitzako gorabeherak, argazki eta guzti, ehun bat orritan kontatzeko aukera.

Bere biografian kontatzen duenez, euskaldun-britainiar hau Hondarribian bizi da gaur egun. Duela hamabi bat urte Stanley argitaletxea sortu eta ingelesezko testu liburuak idazten hasi zen. Horrek, ordea, ez zuen bere idazteko grina asezten eta historia nobela batzuk idatzi zituen. "La Conquista del Amazonas", "El estratega Cartagines" eta "Invasión!" eleberriek Mundo Conocido argitaletxe sortu berriaren baitan ikusi zuten argia.

Argitaletxe berak eskaintzen digu orain, etxeko apalategian geure biografia edukitzeko aukera. Baina hauek ez dira salgai jartzekoak, ez ditugu liburudendetan ikusiko. Edward Rosetek adierazi digunez, beraiek ez dute inolako eskubiderik liburuen gainean: "Liburua norberarentzat da eta bere gogora argitaratu nahi badu berak ikusiko du zer egin, baina guk ez ditugu salgai jartzen, normalean senideentzat izaten dira".

DATUAK BILDU ETA FORMA EMAN.

Biografia guztiak urratsez-urrats osatzen dira. Bai Juan Sebastian Elkano-rena baita Julen Gerrerorena ere. Liburudendetan ikusten ditugun liburukoteak ez dira idazlearen etorri onaren emaitza hutsa, noski. Ezta Mundo Conocido argitaletxeak ere. Bertan, biografiei buruzko sekretu guztiak ez, baina ia denak argitu dizkigu Edward Rosetek. Izan ere, dokumentazio eta idazketa lan astunak arintzeko formula bat baino gehiago asmatu da ezinbestean eta horietako bat azaldu digu biografiagileak.

Galdera sorta bat, grabagailua, eta historia garatzeko eskema jakin bat dira oinarritzko baliabideak Mundo Conocido argitaletxean. Hasteko, lehenengo egonaldian, lehendik eginda duten biografia bat erakusten diote bezeroari eta berak nolakoa nahi duen zehazten du. 500.000 pezetagatik zortzi liburu eskura ditzakezu. Beste aukera bat ale bakarra egitea da: 350.000 pezeta. Hortik aurrera eskatzen diren aleek 40.000 pezeta (1.600 libera) balio dute.

Biografiak arinak eta irakurterazak izan daitezen, letra eta lerro tarte handi samarrekoak egiten dituzte. Orriak horixkak izaten dira, eta liburuaren azala gogorra eta eskuz eginga. Larruzko azalarekin ere eska daitezke, baina 25.000

pezeta garestiago da. Liburuaren egitura zehaztu ondoren, edukia lantzen hasten dira: protagonista izango denari galdera sorta eta grabagailua ematen dizkiote, eta berak egiten du dokumentazio lana, pixkanaka erantzunak grabatuz. Baina maiz, norberak ez du jakiten grabagailuari nola hitz egin eta nahi izanez gero, edo behar izanez gero, idazleak lagun diezaioke.

Hilabete baten buruan liburu bateko protagonista bihurtuko zaituzte Edward Rosetek eta bere taldekideek. *"Normalean hilabete batean egiten dugu; hilabete idazten, baina lehenago informazioa biltzeko lauzpabost bidaia egin behar izaten dira laguntza behar badu, nahiz eta normalean lan hori protagonistak egitea den. Grabagailu bat eman eta gal-*

koan atontzen dute liburua, bizitzako aro bakoitza atalka banatuz. Argazkiek ere leku garrantzitsua betetzen dute, bestela, idazlearen hitzetan, *"gatzik gabea"* gerta baitaiteke liburua. Nahi izanez gero, zuhaitz genealokioa ere sar daiteke.

HAMAICA IRAKURTZEKO JAIOAK. Orain arte Mundo Conocidon idatzi dituzten biografiak pertsona helduenak dira, 80 eta 90 urte bitarteko agurrenak. Izan ere, zaharrak hamaikatxo bizitakoak dira eta askok bizipen horiek gogoan izan nahi dituzte, beren bilobei kontatu eta... Baina adinean aurrera egin ahala geroz eta leku gutxiago izaten du gure memoriak eta kontu horiek bizirik mantentzeko liburua gordailu aproposa da. Edward Roseten iritziz biografiak lekukotza baten gisakoak dira: *"Ondorengoek irakur dezaten oso polita da, askotan atzera begiratu eta gure aitona amonek zer egin zuten ez baitugu jakiten"*. Horrexegatik, agian, bezero gehienak protagonista izango denaren bilobak edo seme-alabak izan ohi dira: *"Beraien artean bildu eta, hamar baldin badira, bakoitzak 50 mila pezeta ordainduta, beren aitona zenaz bizi guztirako oroitzen polit bat izango dute, prezioa ez da beste munduko ezer"*.

Kronika gogorak kontatu dizkiote Roseti orain arte argitaratu dituzten liburuen protagonistek: makien garaiko istorioak, Stalingradon "Dibisio urdina" rekin egondakoenak, Frantzia erresistentziarekin jardun zuen baten gorabeherak, apaiz izandako batek kontatutako istorio "intimo" eta delikatuak... *"Honetara jarritzen den laurogeita hamar urteko aitona*



■ Edward Roset bere argitaletxean.

□ Kronika gogorak kontatu dizkiote Roseti liburuen protagonistek: makien garaiko istorioak, Stalingradon "Dibisio Urdina" rekin egondakoenak...

deren erantzunak grabatzeko eskatzen dugu, informazio horrekin istorioa osatzen da; egun batean haurtzaroa, gero gaztaroa, bitxikeriak, bidaia, bere gustuak...", azaldu digu Rosetek. Gero horri nobela itxura eman behar zaio:

"Horretarako, normalean, eskema bera jarraitzen dugu, baina bitxikerien arabera alda daiteke". Modu kronologi-

besaulkian eserita ikusi eta harritu egiten naiz, baina kontua da istorio mordoak dutela kontatzeko, eta oso polita da hori jasotzea. Nik neuk nire biografia idatzi nuenean emozioz beteriko asteak igaro nituen, guztia oroitzuz eta berriz biziz... Gauza asko ahanitzi ohi dugu eta horrela behintzat idatzita geratuko dira".

Modurik "txoroenean" hasi zen Roset biografiak idazten: *"Lagun batek esan zidan Frantzia emakume bat biografiak idazten hasi zela eta arrakasta handia lortu zuela. Berekin hitz eginez niri ere horrelako zerbait egiteko gogo sartu zitzaidan"*, azaldu digu idazleak. Duela hilabete batzuk ereindako haziak lau liburu eman ditu. Orain artekoak gaztele-raz idatzi dituzte baina euskaraz, frantsesez edota ingelesez ere egin dezakete. Rosetekin batera, lau kolaboratzaile ari dira honetan, filologoak denak; eta etorkizunerako asmo jakinik ez duten arren, bizirik dagoen pertsona ospetsu baten biografia idaztea gustatuko litzaioke Roseti. Bitartean, Matahariren biografia prestatzen ari da, eta laster beste eleberririk bat amaituko du: *"Desaparecida"*.

Urteek aurrera egin ahala ugaritzen dira bizipenak, eta horiek ahanzturan gal ez daitezen, gordetzea gauza ederra da. Baina batzuetan gure ganbarak huts egin diezaguke eta hobe izaten da oroitza-pei leku seguruago bat aurkitzea. Rose-tek eskaintzen duena izan daiteke leku horietako bat ●

◆ LORE AGIRREZABAL



■ "Nik neuk nire biografia idatzi nuenean emozioz beteriko asteak igaro nituen, guztia oroitzuz..."

Eliza Katolikoko gotzainak Sinodoan bilduta ziren Erroman. Arostegetar Jok-ek elizaren aurrean bere kritika plazaratzen zuen ale hartan, gotzain ez izan arren.

Eliza munduaren desafioaren aurrean



■ "Gaur eguneko mundua zuzengabekeriak leporaiño beteta dagoala, nork ukatu? Oso aberats, bakar batzuk, eta miseria gorrian gizatalde aundia".



Bilduta ziren Erroman Eliza Katolikoko gotzainak, Sinodoa deitu batzarra ospatzeko. Ordukoan, bi gai garrantzitsuz etzabaidatu behar zituzten: apaizen zeregina, alde batetik, eta zuzenbidea munduan, bestetik... Apaizen eginkizunari bueltak ematen hasiak ziren, errazagoa zitzaien nonbait. Haatik, gerorako utzia zuten gairik korapilotsuena, alegia bakoitzari dagokiona emanaz, zuzentasunez jokatzu aritzeko era nola zegoen mun-

duan erabakitzeari zegokiona. Zergatik ote? Horixe azaltzen saiatzen zen ZERUKO ARGIA, bere lehen orrialdean eta editorialean.

ZUZENGABEKERIA NAGUSI

Antza denez, gotzain horien artean bazen gai biak loturik aztertzea nahi izan

zuenik ere, apaizen zerbitzu edo ministerioa berez gizartearen arazoekin loturik behar lukeela sinetsita zeudelako, baina ezin izan zituzten konbentzitu Sinodoko besteak, haien ustez gai biak lotzeak "beste teologi-ikuspegi" bat eskatzen zuelako, "apaizaren politiko eta gizartearekiko lotura" onartzen zuena. Gehiegi-txo, beraz.

■ Munduan zehar: Ego Vietnam

D.U., 1971-X-17

Horra hor berriro ere beste lau urtetarako Thieu "aukeratu". Auteskundeak benetan lotsagarriak izan dira. Auteskundeak itxurarik ere ez dute izan. Oraingo honetan Ipar amerikarrak lotsagarri gelditu dira. Berak nahi zuten lehendakaritzarako besteren bat presentatzea, horrela munduaren aurrean Ego-Vietnameko gobernuak erriak aukeratua izan dala agertzeko. Baina ez dute lortu. Nere iritziz, Amerikarrek okasio on bat galdu dute. Behin eta berriz garbi gelditzen da Ipar amerikarren laguntzarik gabe Ego-Vietnameko gobernuak ez lukeala asko iraungo. F. L. N., berriz, gero eta indartsuago azaltzen da erriaren barruan. Katoliko, budista, ikasle eta erriko progresista jendea erakunde honen esanetara ari da jartzen. Baina gauza bat da erriak edo erriaren aldeko jendeak gauza bat nahi izatea eta bestea indarra eskuetan izatea. Eta zoritxarrez munduan ez du arrazoiak agintzen, indarrak baizik ●

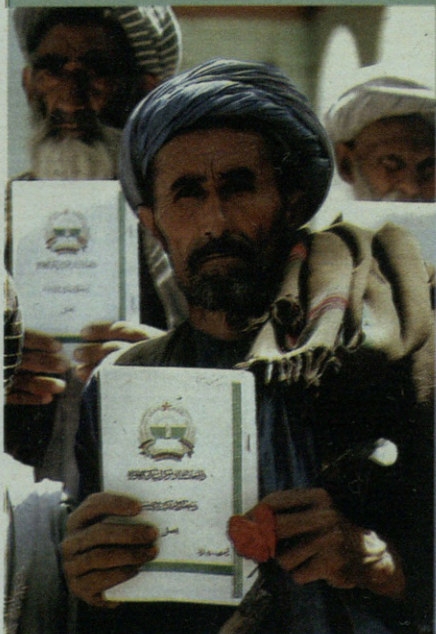
■ Arabeen elkarteak ulertzeko

Juan Elustondo, 1971-X-17

Egiptok, Siriak eta Lybiak elkarte bat sortu dute. Sudan ere laster bilduko da elkarte honetara. Arabiako lurraldeetan zerbait ari da gertatzen. Lehenago ere horrelako elkarte bat izan zuen Nasserren garaian. Siriak eta Egiptok egindako elkarte hura pikotara joan zuen. Gaizki atera zuen. Oraingoari zer gertatuko ote zaio? (...) Batasun hori bi modutara egin ditek:

batasuna errien artean, inperialistei

eta baita erriko indar atzerakoiei ere aurka egiteko; batasuna erriaren indarra aurrera eramateko. Baina batasuna egin ditek inperialistei bakarrik aurka egiteko eta bide batez erriko indar progresistei sendotzen ez uzteko. Batasun hau izan ditek beraz iraultzaille eta atzerako. Orain egin dena bigarren motakoa da. Inperialisten aurka egiteko laguntza bat izango da, baina aberri bakoitzean opresio andiagoa izango da. Pundu hauek beste batean aztertuko ditugu. Ala ere beldur naiz elkarte hau askatzeko baino zapaltzeko gehiago ez ote den izango... ●



■ Egiptok, Siriak eta Libiak elkarte bat sortu zuten.

Gotzain inkonformisten jarrera txalotzen zutenetakoa zen Arostegetar Jok, Z. ARGIAren lehen orrialdean idazten zuena. Ez izaki bera gotzain, ordea, ezin bada Erromako bileran Eliz barrutiko egitekoez aritu. Han ez, baina Z. ARGIA esatea zuen barnean zeramana, eta horixe egiten zuela, lagunak!

"Gaur eguneko mundua zuzengabekeriak leporaño beteta dagoala, nork ukatu? Oso aberats, bakar batzuk, eta miseri gorrian gizatalde aundia", eta okerrera, bere ustean bederen, "zoritxarrez, gizon eta erri aberatsenak kristau izenekoak dira...".

Jarraian, munduan zehar antzematen zuen zuzengabekeria azpimarratzeari ekiten zion: "Indarrez giza-eskubideak zapaltzen dituzten agintariak... Askatasunik gabeko erriak nork bere pentsaerak agirian agertzeko, politika, erlijio eta langille arazoetan... Gartzeletan atxilotuok jasotzen dituzten zigor eta makilkada

gorriak. Langille, sindikato, politikako elkarteak inñolaz sortu eziñ dituzten erriak. Erriaren nortasun, izkuntza eta etnia oinperatuak arkitzen diran lurraldeak. Razismoa. Totalitarismoa. Hainbeste zuzengabekeria dago munduan!".

Gauzak horrela, hauxe zen Arostegetar Jok-en epaia: desafio gogorra egina ziola Munduak Elizari, hitzetan jartzen saiatzen zen desafioa, hain zuzen ere: "Hogei gizaldi Eliza bizi dala munduan. Nolatan hainbeste zuzengabekeria? Kristoren mezua, Elizak eraman bear dio munduari. Kristoren mensajea onetan datza: Gizon bakoitza eta guziak Kristok maite izan dituan bezela, gizonok elkar maite bear dugu. Gizon guziekiko maitasuna, beraz, Kristoren mezua. Maitasun onek berea du aitormen au: Diñatasunean, aundi dira gizon guziak eta eskubide berdiñak dituzte. Aski indar ote du mezu orrek gaur eguneko zuzengabekeriak lurretik uxatzeko...? Balio al du mundu zuzenagi bat egiteko? Erantzun zuzen eta egoki bat eman behar dio Elizak munduaren desafioari".

ELIZAREN ZUZENTASUNA KOLOKAN

Lanaren egileak bazekien, horregatik, geroxeago bazen ere, hura guztia eztabaida zitekeela Sinodoan. Dena den, eztabaida berari buruz ere izango zituen bere zalantzak, zeren, badaezpada, eskema gisako bat eskaintzen zien Erroman bildutako gotzainei:

"Sinodoaren

galdera izan ditek: Zuzenak ote dire gure erakundeak? Elizaren jokabide eta gobernatzeko era beti ote datoz bat gizonari dagokion diñatasunaz? Elizaren bizi-tza eta egoera ez dira berdiñak emen eta an; jokabideak ere desberdiñak dira; zein dira zuzenak? Zein okerrak?".

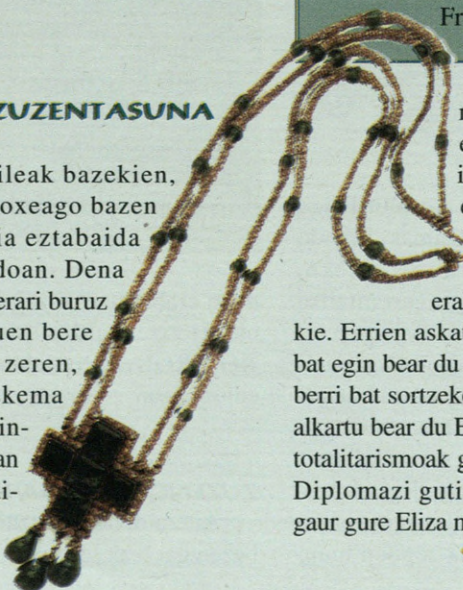
Arostegetar Jok kristauak, bere alde-tik, horrela ikusten zuen arazoaren zera:

"Sinodoaren erabaki eta agiriak konkretuak bearko lirake. Postura garbi bat beñik ar beza Elizak. Gogorkeriarik gabe, baiña oso iraultzaille, agertu bear du Elizak. Emeki eta enplastoz konpon ditezkean arazorik ez dugu esku artean. Batzuen geiegikeriari eta erri osoetako

■ Mitxelena bitxitegia

Iragarkia, 1971-X-17

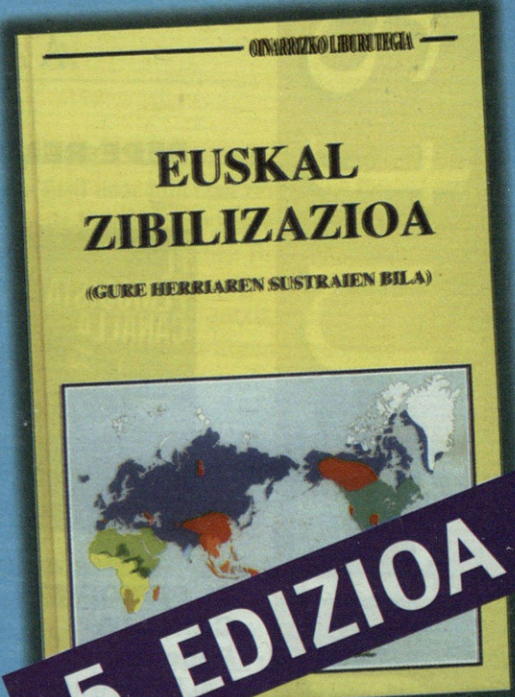
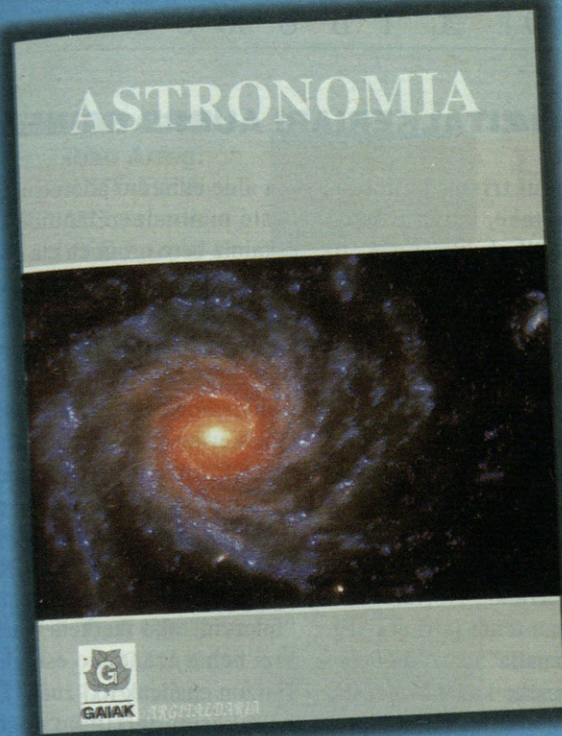
Bitxitegia-Erlojutegia. Euskaldunak eskatu salneurriak (deskuentoa). Avda. de Francia 1. Irun ●



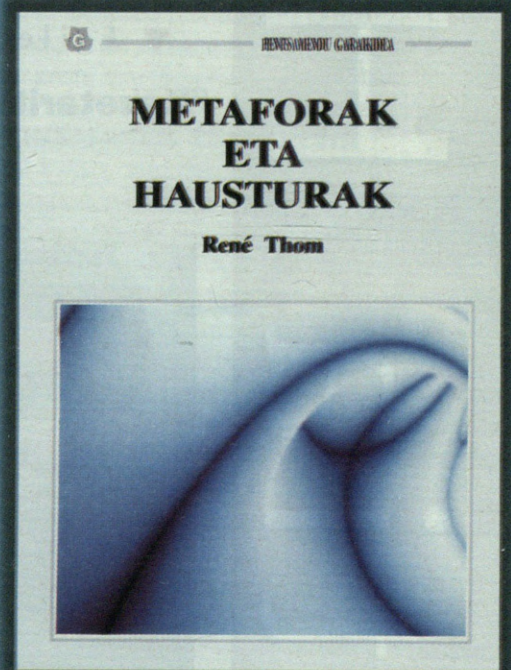
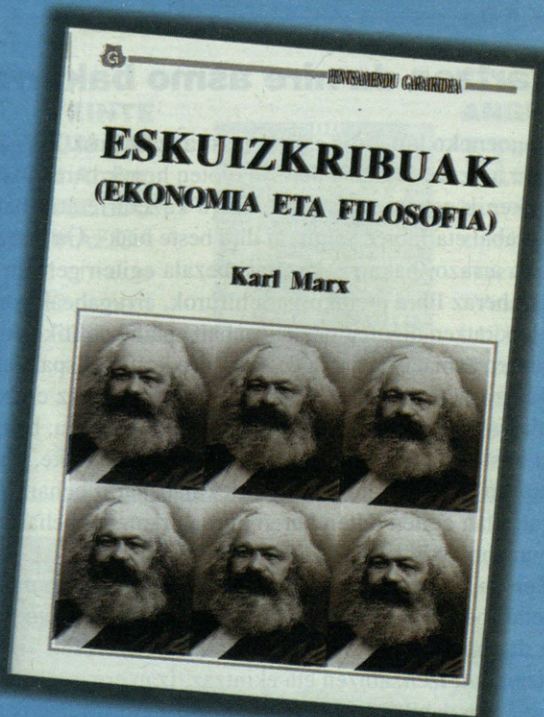
miseriari eusten dioten erakundeak azpiz-gora irauli bear dira. Gizon eta erriei, beren askatasun, diñatasun eta aurrerape-nak zuzenduko dizkien erakundeak eman bear zaiz-

kie. Errien askatasun billa dabiltzanekin bat egin bear du Elizak. Gizarte zuzen eta berri bat sortzeko burrukan diardutenekin alkatu bear du Elizak. Erri zapalketak eta totalitarismoak gogorki sala bitza Elizak. Diplomazi gutiagoko eskatuko nioke nik gaur gure Eliza maiteari" ●

◆ PILAR IPARRAGIRRE



5. EDIZIOA



**Udazkeneko
argitalpen berriak
Jadanik
salgai zure
liburudendan!!!**



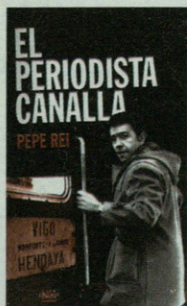
GAIK

ARGITALDARIA

Astia Hartuta

A S T E K O L I B U R U A

PEPE REI, ERASO DION ZITALKERIARI AURRE EGINEZ

**EL PERIODISTA CANALLA****Pepe Rei**

KALE GORRIA

399 orrialde

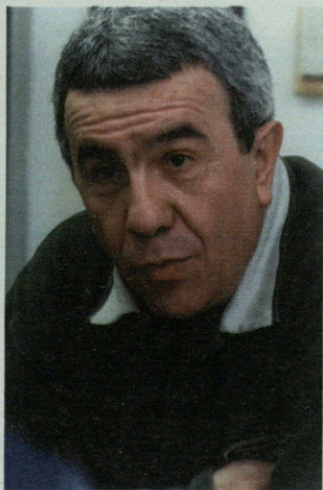
2.300 pezeta

92 libera

Mundu triste honetan baliteke, baina Espainian behintzat azken urteotan ez da Pepe Rei bezain iraindua izan den kazetaririk bere ikerketa lana egiteagatik. Bai agintarien aldetik, eta baita komunikabideenetik ere, gogor erasotua izan da, makina bat nahigabe jasanez: lau espetxealdi, auzi piloa, Galindo generala bezalako jendeek jarritako kereilak, egundoko salaketak, mehatxu beldurgarriak... Horren guztiaurrean tente jarri eta "El periodista canalla" idatzi du Pepe Reik, dagoeneko kazetari bezala 33 urte lanean diharduen gizonak. Eta adierazpen askatasuna-

ren alde ekin dio adoretzu, hainbeste maite duen lanbide horri eskainiz bere oroimen eta gogoe- ta erabat kritiko hauek: besteak beste, ezagutu dituen pertsona eta komunikabideen zerrenda luzea baita, "Ya"tik bota zutenekoa, frankismoak itxi zuen "Madrid" egunkarian izandako eskarmen- tua, "Prensa del Movimiento" delako hainbat egunkaritan espe- rientziaz frogatua, "La Voz" edo egunkari publiko eta anitz bat egin nahi izan zuteneko porrota, "Interviú"rako ikerketa lanak eta bizi behar izandako estualdiak, Garzon epaileak itxi zuen "Egin" egunkarian jarritako gogo eta ametsak, "Ardi Beltza"...

▼ Egileari Galdezka

"Kazetaritza onera ekartzea da nire asmo bakarra"

Pepe Rei

■ Dagoeneko lau aldiz espetxeratua izan zara. Zergatik hori?

Ni izan naiz demokrazia deitzen dioten honek bere lana egitea- tik azkenik espetxeratu dituen hiru kazetarietatik bat -Sabino Ormazabal eta Jabier Salutregi dira beste biak-. Gu kartzelaratuak izateko arrazoi bakarra, kazetari bezala egiten genuen lana izan da, eta beraz libre aterako gara hirurok, errugabeak garelako eta guri leporatzen diguten guztia zenbait epaile, politiko eta komuni- kabideren asmakaria hutsa delako, nire kasuan Espainiako Entzu- tegi Nazionaleko epaileek dagoeneko hiru aldiz erabaki duten bezala: errugabe nintzela. Orain guri gertatu zaigu, baina hurren- goan beste batzuei ere berdin-berdin gerta dakieke, eta oraindik duintasun apur bat duten kazetariak hausnartu beharko lukete ea zergatik lan egiten duten beren burua urkatzera behartuko dituen komunikabide horietan.

■ Zer da "El periodista canalla"n azaltzen duzuna?

Kazetari bezala 33 urtez izan dudana eskarmentua eta jasan behar izan dugun errepresioa. Errepresio hori ezartzen zигun jendea salatzen dut, izen, abizen eta ekintzaz. Izan ere, orain demokrazia goraipatzen dabiltzan batzuk lehengo errepresore berberak dira.

■ Mendekutzat har daitekeenaren beldurrik ez al duzu?

Ez. Nik hor agertzen dudana guztia egiazkoa eta frogagarria da. Eta hori guztia idazterakoan izan dudana asmo bakarra gure ofizio hau onera ekartzea izan da, ea kazetariok behingoan adierazpen aska- tasunari dagokionean gutxieneke etika bat berreskuratzen dugun. Esate baterako, berri bat egiaztatzeko orduan iturrien aniztasuna ziurtatzea nahitaezkoa dela, tokian tokiko ugazabek ezarritako pentsamolde bakarraren aurka joateko era bakarra baita.

ALBERTO ELOSEGI

LIBURUAK

ANGEL OTAEGI
Iban Arregi
UZTARRIA

163 orrialde

1.000 pezeta

40 libera


**ANGEL
OTAEGI**
ANGEL OTAEGI, MENDE LAURDENA ETA GERO

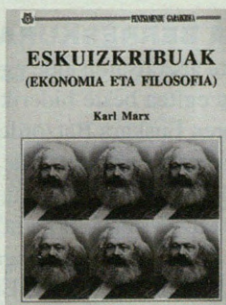
Heriotzera zigortua eta fusil tiroz hila izan zen Angel Otaegi 1975eko irailaren 27an, ETako beste kide bat, Jon Paredes Manot "Txiki", eta FRAP erakundeko Baena, García Sanz eta Sanchez Bravo bezala. Data gogoangarria, dudarik gabe. Geroztik mende laurdena igaro eta makina bat gorabehera gertatu diren arren, gurean behintzat inork gutxik ahaztu du haiek jasandakoa. Iban Arregi azpeitiar gazteak eskaintzen digun liburu hau lekuko. Bertan, berak bizirik ezagutzerik izan ez zuen Angel Otaegi herritarraren nondik norakoak azaltzen ditu, Nuarbe auzoan hazitako umearengandik hasiz, haren ama Maria eta izan zuen lagunartea gogoratuz, hala nola ETaren langile frontean bizi zituenak, erakunde bereko fronte militarra pasa zenekoa, espetxean eman behar izan zuen denbora... eta hil zuten eguna, besteak beste.

**ESKUIZKRIBUAK
(EKONOMIA ETA
FILOSOFIA)**
Karl Marx
GAIAK

187 orrialde

2.000 pezeta

80 libera


MARX FILOSOFO ETA ANTROPOLOGOA EUSKARAZ

Karl Marxek 26 urte zituen orain Iñaki Azkunek euskaratu eta Gaiak argitaletxeak plazaratutako "Eskuzkribuak. (Ekonomia eta Filosofia)" lanean agertzen diren gogoetak idazterakoan. Orduko Marx, filosofikoagoa zen "Kapitala" idazlanarekin ezagutzera emango zen pentsalari zientifikoa baino, alegia ideologikoagoa, ekonomia politikoa, jabego pribatua, komunismoa edota garapen ekonomikoak herrien nortasun eta kultura nazionalen eboluzioan dituen eraginak bezalako gaiak aztertzerakoan. Haatik, Engelsekin batera Lehen Internazionala sortu zuenak, epe laburrera, filosofi ikuspegia erabaztertu gabe, ekonomiaren zientzia murgiltzeari ekingo zion, "Ekonomia politikoaren kritikarako oinarritzko elementuak" lanean, kasu. Eta "Kapitala" guztiz zientifikoa egiten saiatu zen, filosofia eta ideologiatik urrun ibiliz.

ANGEL AMIGO ETA ZINEMAREN EKOIZPENA

Hogei urte badira, Imanol Uribek zuzendutako "Segoviako Ihesa" filma Donostiako Zinemaldian plazaratu zenetik. Hogei urte, presoen ihesaldi hura egiaz protagonizatu zutenetako batek, hau da Angel Amigok, lehen aldiz zinema gidoi bat idatzi eta film baten ekoizle izateari ekin zionetik. Eta hain zuzen ere, orduantxe estreinatutako lanbidean bizi izan duen guztiaz dihardu "Veinte años y un día" liburuan. Filmak, dokumentalak, telebistarako telesailak... denetarik ekoiztu du gizon honek, Euskal Herrian bertan -"La conquista de Albania", "Lauaxeta", "Ander eta Jul", "Bi eta Bat", "Jaun eta Jabe"...-, Europako hainbat tokitan eta itsasoz bestaldean ere: Chiapasen, Kuban, Kolonbian... Eta oztopo ugari gainditu behar izan dituen arren, ematen du oro har oso pozik dagoela Angel Amigo zinema ekoizle izatearekin.



Zure gorputzak 8 orduko atsedena behar du.
Zure begiek 24 orduko lasaitasuna.

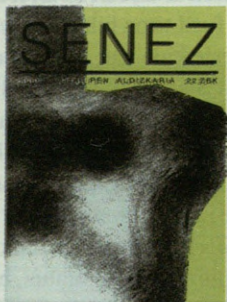
Zure lasaitasuna da garrantzitsua. Horregatik, **MultiOpticasen** gure produktu eta zerbitzu bakoitzean kalitate eta garrantziarik handiena emateko konpromisoa hartu dugu. Izan ere, nahiko genuke zu gustura egotea Espainiako optika-sarearik handieneko - **MultiOpticas** - profesionalengan konfiantza izan duzulako

ZINKUNEGI
MULTIOPTICAS
ZERBITZU OPTIKOETAN 1a
Hernani, 4 - DONOSTIA

LIBURUAK

SENEZ

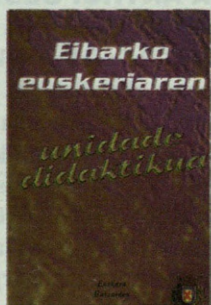
Batzuen artean
EIZIE
111 orrialde
1.200 pezeta
48 libera



"SENEZ" ITZULPEN ALDIZKARIA

Dagoeneko "Senex" itzulpen aldizkariaren 22 zenbaki kaleratuak ditu Euskal Itzultzaile, Zuzentzaile eta Interpreteen Elkarteak. Azken honetan, lan hauexek eskaintzen dituzte: duela ez asko betirako joan zen Jose Luis Etxeberria "Txigua"ren omenez egile berak hain maite zuen Urolako trenari buruz egindako idazlana; George Brassens kantari frantziarraren poema sorta bat, Anje Duhaldek itzulia; Manu Lopez Gaseni irakaslearen "Euskaratutako Haur eta Gazte Literaturaren azterketa: funtzioak, eraginak eta itzulpen-estrategiak"; Karlos del Olmoren "Kalitate arauak itzulpengintzan: jaio dira berriak"; Koldo Biguriren "Egile, irakurle, itzultzaile" gogoeta; Gotzon Egiak Antton Garikanori egindako elkarrizketa eta Jon Alonsok idatzitako "José Saramagoren 'Lisboako Setioaren Historia' liburuaren aurkezpena".

**EIBARKO
EUSKERIAREN
UNIDADE
DIDAKTIKOA**
Mikel
Sangroniz
EIBARKO UDALA
195 orrialde



EIBARKO EUSKERIA BERRESKURATZEKO ERA

Euskara on, jator, bizi eta aberatsaren alde egin nahi duenak nor bere inguruko euskalkiaren alde egitea beste biderik ez duela-eta, hara non agertzen zaigun Eibarko Udaren Euskara Batzordearen eskutik Mikel Sangronizek plazaratutako "Eibarko euskeriaren unidade didaktikua", bere bideo-zinta osagarria eta guzti, euskalki hori berreskuratu nahi duen ororen lagungarri. Bizkaieraren esparruan kokatzen den "berbetia" hartu da oinarri gisa, alegia Soraluze, Elgeta, Ermua eta Zaldibarko Eitzaga auzoarekin batera Eibarraldean mintzatu ohi dena, azken mendean zehar Eibarrera lan bila gerturatutako euskaldunen kopuruak oso zaila egiten duelako benetako "Eibarko euskeria" zehaztea. Errazenetik zailenera doazen zazpi ataletan banatua dago "Unidade didaktikua", bakoitza bere esamolde, hiztegi, aditz, ariketa eta irakurgaiekin.

**BAT
SOZIOLINGUISTIKA
ALDIZKARIA**
Batzuen artean
ESIS
112 orrialde
1.000 pezeta
40 libera



"BAT" ALDIZKARIAREN 39. ZENBAKIA KALEAN

Euskal Soziolinguistika Institutua Sortzen erakundeak kaleratzen duen hizkuntza normalkuntza eta glotopolitika agerkaria dugu "Bat. Soziolinguistika aldizkaria". Bere azken zenbakian, bereziki Esloveniaz dihardu. Alde batetik, Jernej Zupancic-ek eta Xabier Iriondok eginiko "Esloveniako egitura etnikoa eta gutxiengoen babesa" aurki daiteke, eta bestetik, Imanol Esnaolak izenpetzen dituen honako bi lan hauek: "Hizkuntza politika Eslovenia independentean" eta "Eslovenieraren kodifikazioaren historia sozialari hurbilpena". Gai monografiko honez gain, bada besterik, ordea: "Euskararen historia sozialaz" Erlantz Urtasunek eginiko gogoeta eta Larraitx Mendizabalen "Hizkuntz eskubideen behatokia", kasu; edota Joxe Manuel Odriozolari eta Aitana Guía Concarri eginiko elkarrizketak.

DISKOA

**MUNDO
KAOTIKO**
Kaotiko
OIHUKA
13 kanta
2.195 pezeta
87 libera



KAOTIKO MUSIKA TALDEAREN ROCK-PUNKA

Aguraingo eskolako dugu Kaotiko, hau da, musika aldetik eta jarrerari dagokionean La Polla taldeak jorratutako bideari eusten diona. Bost lagunek osatzen dute: Kaos Etilikotik bereizi ziren Aguayo eta Aguayiko gitarrajoleak eta Fonta baxujolea, Xabi baterijolea eta Jon, ahotsa. Eta rock-punk joera arakatzeari ekin dio Kaotikok bere lehen disko honetan. Hamairu kanten

letrak, berriz, La Pollako Evaristok idatzitakoak dira: Lelo sarkorreko abesti askatzaile bezain indartsu hauexek: "Soberbia", "Mi curro", "Otra noche", "Odio obedecer", "Contento de ser así", "No, como Barby no!!", "En el barrio de latón", "Vueltas y vueltas", CDari izena ematen dion "Mundo kaotiko", "El último hipy", "María libre", "Siempre igual" eta "Jhimy kaos!!".



BILBO, urriak 12 Kontzertua

The Matt Harding Project blues, country eta jazz trebeki uztartzen dituen kantaria da. Oraingoan, Mikel Azpiroz (organoa) eta Karlos Aranzegi (bateria) hemengo musikariek osaturiko hirukotean entzuteko parada izango dugu. Sarrera 800 pezeta.
Kafe Antzokia
22:00

ORDIZIA, urriaren 15a arte

Erakusketa "Ezagutu Kontserbatzeko" izena daraman erakusketa honek Euskal Herrian arriskuan dauden ornodunak ditu protagonistatzat.
Barrena kultur etxea
18:00-20:00



DONOSTIA, urriak 15

Ipuin kontaketa
Helduek Koldo Amestoyren ahotik ipuinak, istorioak eta kondairak entzuteko aukera izango dute.
Ipar Haizea auzo elkarte
20:00



HENDAIA, urriak 13 Kontzertua

Benito Lertxundi musikariak emanaldia eskainiko du, bertan abeslariaren betiko abestiak eta berriagoak tarikatuko ditu.
Belzenia pilotalekua
20:30



Zikloa dela eta antolatu diren ekintza ezberdinetako bat dugu hau. Sarrerak 500 pezeta balio ditu.
Ibar-Etxea
00:30

GASTEIZ, urriak 13 Antzerkia

Teatro Meridional konpainiak "QFWFQ" izena daraman lana eskainiko du, non nekazari familia celebretate existentziaren gorabeherak kontatzen dituen istorioen bitartez.
Beñat Etxepare antzokia
20:30



AGURAIN, urriak 11 Dantza

Aukeran konpainiaren eskutik datorren koreografia honetan sua, euskal dantza tradizionalak eta dantza garaikidea uztartzen dira.
Haserri aretoa
22:30



GIARTZUN, urriak 13 Musika elektronikoa

Daman, DJ Parson, Imanol Intermusic eta Montrealeko DJ Morgan Taylor ariuko dira. Daman, Nico Labaten, Didier Etcheberria eta Itoiz taldean ari zen Jimmy Arabiten proiektu berria da eta erritmo afrokubatarrak instrumentu eta makinekin sortzen dituzte.
Pagoa
01:00



DONIBANE-GARAZI, urriak 12 Antzerkia

Les Freres Brothers lau anai aktore eta kantarik osatzen dute. Eskainiko duten antzezlanean irria eta hunkipena tarikatzen dira.
Le Vauban zinegela
21:00



ERRONKARI, urriak 13 Haur antzerkia

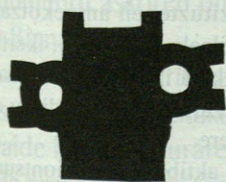
Trokolo taldearen "Bigarren Printzesa" izeneko antzezlanaz gozatu ahal izango dute haurrek. Guraso Elkarteak antolatutako ekintza da hau.
Erronkariko Polikiroldegia
18:00



Agendarako deialdiak hogeit egun lehenago bidali 37 34 03 faxera

Argitarapen honen edizioko laguntzaile:

En la edición de esta publicación colabora



kutxa

zuri esker
gracias a ti

gizarte ekintza
obra social

Landareak negurako prestatzen hasi dira dāgoeneko (hostoak jakiz husten, erresebak pilatzen), baina baita beraien etsaiak ere. Landareak babesten laguntzeko hauxe dugu garai aproposena.

MAISEATU GABE

Eguna moztu, gero eta argi gutxiago eta tenperaturak behera. Honela laburbildu daiteke estreinatu berria dugun udazkena. Neguaren atari aurrean sartu gara eta landareek prestaketa lanak abiatuta dituzte dagoenerako. Haziak zabaltzeko fruituak bota, azalak loditu, kimu-begiak ezkatapean babestu, hostoak jakiz hustu, erreserbak pilatu eta hilabetetako loaldira makurtu.

Negua badator, baina landareentzat soilik ez, baita hauen arerioentzat ere. Zorri, ontto, kukurrutxa, lizun, euli, armiarma eta abar ere negua ahal duten erosoan igarotzeko prestatzen ari dira. Azala bereziki loditutako arrautzak



errun, erreserbak metatu, beroki gozoz inguratu, espora iraunkorrak sortu, izotzak joko ez duen landareen zirrikitueta ezkutatu eta abar.

Hala ere, lan hauek denak alferrika-

koak izango dira gehienentzat negua natural samarra etortzen bada. Hotzak garbitasun latza egiten du. Guk ere gure landareen babesteko sasoi honetan egin dezakegu lanik eraginkorrena. Frutarbolak, adibidez, hostoak erortzen ari direnean olio berezi batzuekin tratatzen dira. Olio honek ezkutuan dauden arrautz, intsektu eta esporen gainean barreiatuz geruza bat moldatzen du eta arnastea eragotzen dienez ito egingo dira, neguko hotzaren lana osatuz. Honek arerioen udaberriko lehen belaunaldiak ahulak izatea dakar eta landareen urteko pujaldi indartsuenaren sasoiareagotzen du ●

◆ JAKOBA ERREKONDO
mandio@zerain.com

O S A S U N A

Zahartzaro zoriontsu eta osasungarria izatea norberaren esku dago. Ariketa fisikoa egitea, jan neurria zaintzea eta zailtasunei modu positiboan aurre egitea dira faktoreetako batzuk.

ZAHARTZARO OSASUNTSUA

Bizimodu luze eta zoriontsua pertsona bakoitzak jan-neurria, ariketa fisikoa edota zailtasunei aurre egiteko mekanismo egokien inguruan hartutako erabaki edo aukeren ondorioa izan omen daiteke". Horixe da, behintzat, Ameriketako Estatu Batuetako ikertzaile-talde batek atera duen konklusio nagusia, 60 urtean zehar 724 pertsonaren osasun mental eta fisikoa aztertu ondoren, AEBetako Psikiatria Elkarteko aldizkarian argitaratutako lanak esaten duenez, Georges Vaillant arduradunetako baten hitzetan.

Ikerketa, orain arte parekorik izan ez duena, 1940. urtean hasi zen, ikertzaileek zahartze osasuntsu eta zoriontsua aurre-sateko gai zirela zazpi faktore identifika-



tu eta gero: alkohol-kontsumo moderatua, ez erretzea, ezkontza egonkorra, ariketa fisikoa, pisu egokia, zailtasunei aurre egiteko mekanismo positiboak edukitzea eta presiorik eza izan ziren 7 faktore iragarle horiek.

Bost urtean behin azterketa fisikoak egin zizkieten ikertutako pertsonen eta baita horien parean aztertutako beste 724

pertsonak osatzen zuten kontroleko taldeari. Azterketa psikosozialak, berriz, bi urtero egin zizkieten. 65 urte bete zituztenean, jatorriz pobreenak ziren gizonezkoen baldintza psikiko eta fisikoak Harvard-eko ikasleek (konparazioko taldean horrelakoak erabili baitziren) 75 urtera iristean eduki zituztenen antzekotzat jo zituzten ikertzaileek. Eta hortik, ikertzaileen ustez, heziketa izan zela esan daiteke diferentzia ezarri zuena, ez dirua ezta estatus soziala ere.

"Zahartzaro aktiboa eta zoriontsua ez da agian zorte-kontua, ezta astroen menpean dagoen zerbait ere, geure geneen eta geure eskuetan dagoen zerbait baizik" esan zuen Georges Vaillant-ek ●

◆ JABIER AGIRRE

Bianaldea.

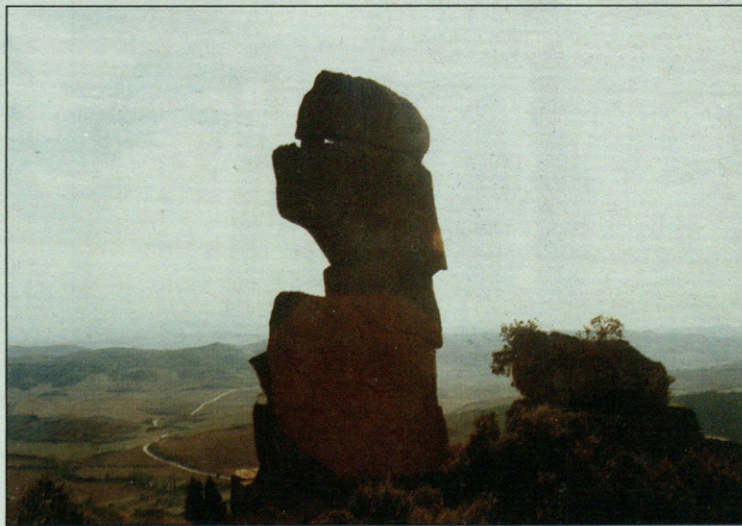
Harrizko Penitenteak



■ Kodeseko santutegia toki ederrean dago kokatuta.

Bere garaian Bianako Printzerria izan zena Gaztelarekiko eremu estrategikoaz gain, Santiagoko Bideak Nafarroan zehar egiten dituen azken kilometroen lekuko da, eta, horrenbestez, erromesei ongi etorria ematen zieten tenplu eta monumentu askoren biltoki (Dorreaga, Urantzia edo Biana bera).

Hala ere, zalantzarik gabeko garrantzi historiko-artistiko horrek utzitako ondarearekin batera, lurralde honek naturaren laguntza handia ere izan duela argi eta garbi geratzen zaigu. Horrenbestez, gure begien eta zentzu guztien gozamenerako, indar naturalek Kodeseko eta San Gregorioko monolito harrigarriak bezalako altxorak zizelkatu dituzte.



■ San Gregorioko monolitoak.



 **IBILBIDEA PRINTZERRI OSPETSUARI** izena ematen dion hiritik hasiko dugu, garrantzi defentsibo (nafar mendebaldeko ertza betetzen du), historiko (Santiagoko Bidearen pasabide eta Printzerriaren hiriburu), monumental (hainbat tenplu eta jau-regiz josita) eta pertsonaia ospetsuen sorterri (Navarro Villoslada) eta hil-herri (Cesar Borgia) izan den Biana.

Hiritik Logroñorantz jaitsiz, oraindik harresiak ukitzen ditugula eskuinera joko dugu, "Aguilar de Codes"erantz. Bidean, 7. km.rako eliza baten hondakin ikusgarriak ikusiko ditugu, arku apuntatu handi bat eta gutxi gehiago geratzen baita. Berandutxoago Aras herrixoa zeharkatuko dugu.



■ **Kodeseko monolitoen ilara harrigarria.**

KODESEKO MONOLITO ERRAldoiaK

14. km.rako jada Joar mendia ikusgarriki agertzen hasten zaigu, eta handik km. batera mendiko eta monolitoetako ikustaldia ederra bihurtzen da. Jaisten garen bitartean landaretza gehiago agertuko zaigu, eta laister Kodes herriko etxe-ilarak sortzen duten osotasun polita ikusiko dugu.

Kodeserantz hurbiltzen ari garela, Joar eta bere magaleko natur mirariak gero eta ikusgarriago ageri zaizkigu; Azuelo herriskan monolitotzar hauek hurbiltzeko lehenengo aukera iritsiko zaigu (23,5 km. daramagu). Ikuskizuna bertan benetan ikaragarria da.

Nahiago badugu, berriz, beste kilometro eta erdi segitu, ezkererantz eginez Torralba herria igaro, eta Kodeseko Santutegi ederretik ere, bere alboko zelai-aparkalekutik hain zuzen, izen bereko monolitoetarantz zuzen gaitezke (ibilbidean 29,5 km. daramatzagu).

Batetik edo bestetik joan, ikusiko duzue nola ahaleginak azkeanean sari handia izango duen, eta, noski, santutegiaren edertasuna kōkatuta dagoen ingurune zoragarriaren pare-parekoa dela esan behar da.



BIANA

Herrialdea: Nafarroa

Iruñiera: 81 km.

Altitudea: 464 m.

Biztanleak: 3.389

Euskaldunak: %3

Azalera: 78 km²

Dentsitatea: 43 bizt./km²

Jaiak:

Madalenak (uztailak 22)

Ama Birjinaren Eguna (irailaren

8aren osteko igandea)

Bianak Nafarroako erronboaren ezkerreko ertza betetzen du, eta kokapen honengatik Gaztelaren aurreko bastioi eta nafar Santiagoko Bidearen azken geldialdi bihurtu zen. Bere interes historiko, arkitektoniko eta artistikoaz gain, hiri hau Navarro Villoslada idazlearen sorterri eta Cesar Borgiaen hilotza izan da. Azken hau, Birpizkundeko pertsonaiarik ospetsuena eta Nafarroako armadaren jenerala izan zen.

Hiria Santxo VII.a Indartsuak fundatu zuen, 1219an, eremu estrategiko hau indartu asmoz. Ordudanik, bertako monumentu, jauretxe eta jauregiek erakusten duten moduan, garrantzi historiko handia izan du. Horren adibide, 1423an Carlos III. Nobleak Biana Printzerria fundatu zuela. Nafarroan eta geroago Gaztelan sartu ondoren, XVI. eta XVIII. mendeen artean hiriak garapen handia ezagutu zuen; ordukoak dira ikus dezakegun monumentu eta jauregi askotxo.

IKUSTEKOAK

Gotorlekuaren inguruan, oraindik harresien hondakinak ikus daitezke, eta bestalde plazaren inguruan antolatutako Erdi Aroko kutsua duen alde zaharretik ibiltzea gomendatzen dugu.

Santa Maria Eliza gotikoa 1250-1329 artean eraiki zen. XVI.lean berriz, dorrea altxatu eta Birpizkundeko estiloko egundoko ataldea landu zen. Honen aurrean, hilarri batek Cesar Borgiaen hilobia seinatzen du.

Foruen plazan ere, XVII. mendeko Udaletxea dugu. Bertan



■ Santa Maria eliza gotikoaren atalde ederra.

aurrealde barroko ederra nabarmentzen da, erdian armari monumental eta alboetan bi dorre dituela. Udaletxearen zezen-balkoia, zezenplazan altxatutako eraikina da, ohorezko palku izan zedin. Azkenik, aipatu dugun moduan, alde zaharretik ibiliz gero, tarteka-marteka hainbat armarridun jauretxe topatuko dugu, XVI. eta XVIII. mende artekoak. Horien artean, Añon y Busto, Ripa, Itxaso, Muskiz-Aldunatetarren jauregiak nabarmentzen dira. Dicastillo, Urrea eta Cereceda-tarren gazteluak ere oso interesgarriak dira.

KODES MENDIZERRA

Nafarroako ezker izkinan, Kantauriko mendizerraren ekialdeko muturrak Euskal Herriko mendirik ikusgarrienetakoa gordetzen du, inguru osoa mendean hartzen duen Joar mendia, alegia. Honen hegoaldeko isurialdean, mendi honek gure herrian paraje bakar eta harrigarria osatzen duten monolito erraldoiak erakusten ditu, ikustaldi ezin ikusgarriagoa osatuz.

Gainera, inguru basati honetara ailegatzeko aukerarik baduzue, inguruetako bidezidorren bat aprobetxatuz (geroxeago azalduko dizuegu pare bat), izugarrizko harritzar gorrixka hauen artean txundituta geratuko zarete. Dena den, natur mirari honetara hurbildu baino lehen, mendi berberaren pean dagoen

santutegia bisitatuko dugu.

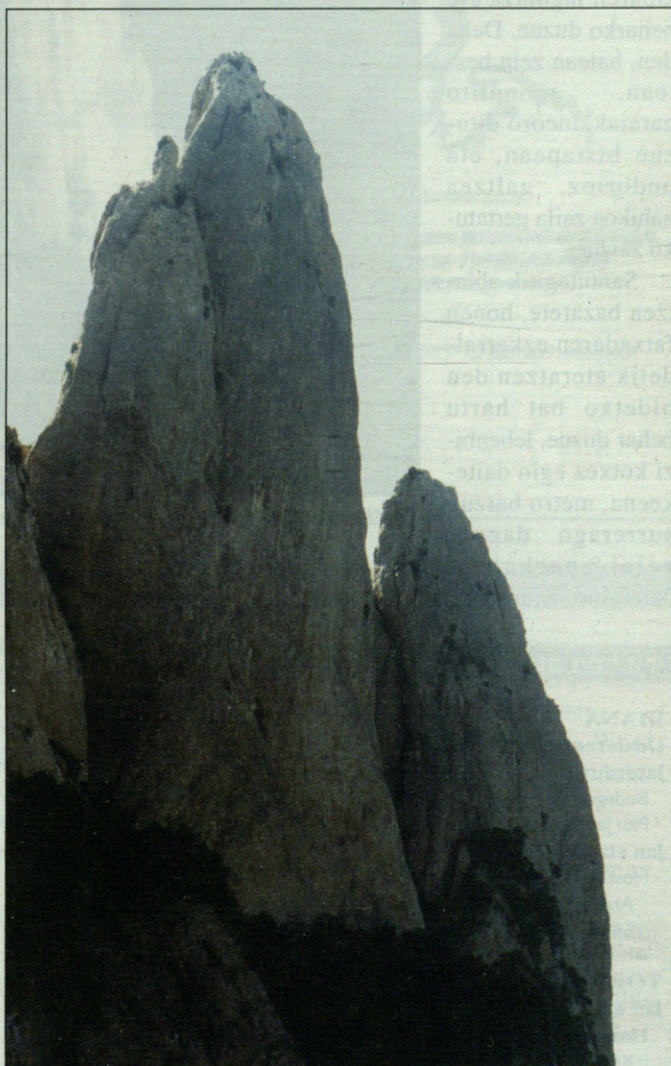
KODESEKO SANTUTEGIA

Izen bereko mendiaren pean eta Torralba herria igaro ostean, atzeko mendi-haitzen aurrean ikusgarriro agertzen zaigun tenplu hau dugu. Gaur egungo jainkotea (lehenago X. mendeko monasterio hispaniar-bisigodoa zegoen) XVI. eta XVII. mendeen artean eraiki zen.

Harmaila ederra igo ostean, aurrealde monumental eta gorrixkadunak dorre handiosoa erakusten digu. Barruan, nabe bakar batez egituratua, sabai izardunek gurutzeria erraza dute ikusgai, baina batez ere gehien nabarmentzen dena erretaula nagusia da. Erretaula nagusi hau ederki landutako burdin hesi barroko baten ostean gordetzen da, eta bertan XIV. mendeko Kodezeko Ama Birjinaren irudi gotikoa azpimarratu behar dugu, Bibliako pasarteak erakusten dituzten bestelako margo batzuen artean; zehazki, Jaiotza, Jasokundea eta Igokundea.

KODESEKO MONOLITOAK

Hauen artean handienek "Kodezeko Bi Ahizpak" izena hartzen dute (nahiz eta benetan lau izan), zeren kondairaren arabera, beren amorde krudelak esklabizaturik zeuden bi neskato



■ Monolitorik handienetakoa dugu hau.

umezurtzei dagozkie. Hauek egun batean ihes egin eta basoan ezkutatuak oin, amordeak "harrizkoak bihurtuko al dira" madarikazioa bota zien eta hurrengo egunean haitz erraldoi hauek agertu ziren. Beldurra sortzen duten orratz bertikal hauek hurbiltzeko pare bat aukera duzue, santutegitik bertatik edo lehenago dagoen Azuelo herri-tik. Lehenbizikoa motzagoa eta lauagoa bada ere, bidea ez da oso erraza eta agian zenbait lekutan intuitzioaren laguntza ere beharko duzue. Dena den, batean zein bes-tean, monolito garaiak uneoro dituzue bistapean, eta ondorioz, galtzea nahikoa zaila gertatu-ko zaizue.

Santutegitik abiatzen bazarete, honen fatxadaren ezkerre-tatik ateratzen den bidetxo bat hartu behar duzue, lehenbi-zi kotxez egin daite-keena, metro batzuk aurrerago dagoen zelai-aparkaleku bateraino. Bideak zelaia gorantz eta ezkerreantzen zeharkatzen

du (kotxea bertan uztea hobe), eta monolitoetarantz zuzentzen da.

Monolitoetara hurbiltzen ari gare-la, bidezidorra gero eta estuagoa bihurtuz doala, baso baten erdian sartzen da, eta leku gehie-netan segitzeko erraza bada ere, bakar batzuetan sasiek oztopatu egin dezakete eta

nahastu gaitzaketen bidebanatzeak ageri daitezke.

Dena den, intuitzioarekin jokatzeko eta jadanik parean ditugun monolito ila-aren behealdetik irten behar dugula kon-tuan hartuz, bide egokia aukeratzea ez da oso zaila. Azke-nik, ilararen azpian gaudenean bide zabalago bat aurkitu-ko duzue; honek zuzenean Peniten-teen Haizpitartearen barrenerraino eramango zaituzte. Orain, adi, behean bakarti "Lama makurtua" izeneko haitz zorroz-tua duzue eta goian sekulako haitzar lerro beldurgarria ageri da.

Azelotik irtenez gero, egin beharre-koa zera da, gorantz doan Kale Nagusia hartu ostean ipar-mendebalderantz (monolitoak ikusten diren norabidean) doan Genevillako bidea hartu. Bide hau bihurtu batzuk egin ostean urontzi baten ondotik pasa-tzen da. Bidebanatze

batean eskuinera eta monolitoetarantz doan bidea hartu, eta bihurtu handi eta bikoitz baten ostean, hurrengo bidebana-tzean zuzenean "Lama makurtua" haitzera hurbiltzen den bidea hartu.

Artadi batean sartzen garelako bidetxo ez da hain garbi ikus-ten, baina egin beharreko bakarra harkaitz hori eskuinaldetik igaro eta zuzenean monolito ilaren arteko Penitenteen Haizpi-tartearen sartzea da. Ezkerreko ilara Penitenteen Arista deitzen da, bertako monolito txikiago eta zuriek penitente-kaputxadu-nen prozesioa diruditelako.

Ibilbide bata zein bestea hartu, azkenean haizpitarte horren erdian ahalik eta gehien aurreratzea gomendatzen dizuegu, nahiz eta bidea gero eta zailagoa bihurtu, goialdetik monolitoen beste ikuspegi harrigarri bat hartuko duzuelako. Azkenik, kon-tuan hartu bi ibilbide hauek paseo arruntak baino gehiago egun erdiko txangoak direla, beraz komeni da oinetako egokiak (bidezidorrak ez dira errazegiak), janaria eta edaria eramatea.



■ "Lama Makurtua" haitzera hurbiltzeko denbora hartuko dugu txangoan.

Informazio Praktikoa

BIANA

Udaletxea: ☎ 948- 64 50 07.

Jatorduan:

Bodegón Borgia- K/ Serapio Urra 1.

Pitu Jatetxea- K/ Medio de San Pedro 9.

Jan eta lo egiteko:

Hostal-Restaurante-Sidreria Casa

Armendariz- Navarro Villoslada 19. ☎ 948- 64 50 78. Logela bikoitza 3.200-4.800 pzt.

TORRALBA - KODES

Jan eta lo egiteko:

Hospederia N° 5° de Codes Ostatu Berezia-

Kodes Santutegia. ☎ 948- 65 70 82. Logela bikoitza 4.000 pzt.



Denborapasak

Asteko Lokuzioa

MANIXT MANIXT MANIXT

ZAZPIAK
BATMAN

BESAGAINKA BOTA



Zerbait indar...

AKOZALIBK GIBELAK BILHOTZAK ETAKILASE
QUITZETAKO TRIPAKIAK BOTATZEN ZUZKOLUTEN
ETAKOLUK ERROK AHALA HARTU ETAK BESAGAINKA...

ARROURALGO CONFLUBIZA, AHAZERHOSITAS

...guaitarekin bota

ITZULTZEN GENUZTEN BIDENABAR ESANDA
OSO IDEIA BOKIA MASKARADA
ODOLTSUA FILMARAKO

ENVOYERBOULIER//THROW IT TO BUGGERY AND BACK

Kike Amonarrizen Umorea

BILL GATES ERAGILE EZKUTUA

New York eta Washingtoango atentatuak antolatu dituen sarearen atzean, Ben Laden ezkututzen dela badiote ere, Microsoftera garamatzaten azarnak azaldu dira azken boladan Interneten.

Eta ez badidazue sinesten egin ezazue proba hau:

- New York hiriaren laburdurarik ezagunena NY da.
- Yihad islamiarrak aldarrikatzen duen "gerra santua"ri "Musulman

Zigayed" (MZ) esaten diote.

- Lehen dorrearen kontra jo zuen hegazkinaren zenbakia Q33 zen.

Horiek horrela, zabal ezazue Word programa eta idatz ezazue honako hau letra larrietan:

NY MZ Q33

Ondoren bi urrats hauek eman behar dituzue:

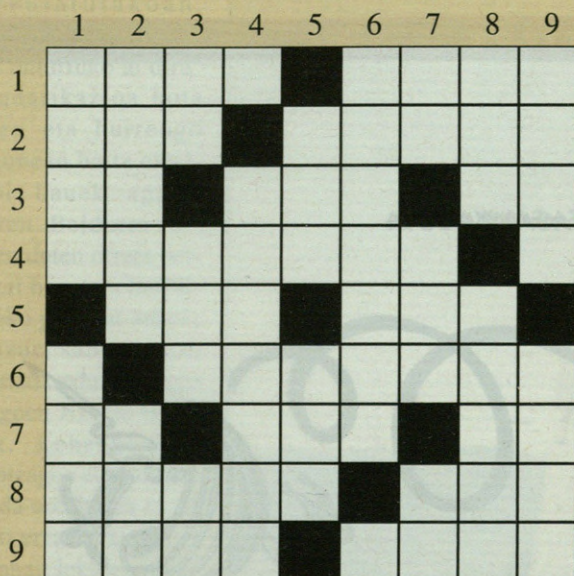
- Testuaren letra tamaina, 36 edo 48 neurrira aldatu.

- Letra mota hau aukeratu: "Wingdings".

Hor duzue Bill Gates inplikatzten duen proba!



Hitz gurutzatuak



EZKER ESKUIN

- 1.- Emakume dotorea. Ezertarako modua eduki.
- 2.- Arnas ezak hil. Ogi egilea. 3.- Herri hizkeran, eta. Gora egin. Nork atzizkia. 4.- Esku itxia. Uranioa.
- 5.- Edo. Bilo. 6.- Sufrea. Antolatuta. 7.- Interjekzioa. Hari, du. Ukatzeko. 8.- Ez geza. Zintzoa.
- 9.- Gipuzkoako hiria. Asiako estatua.

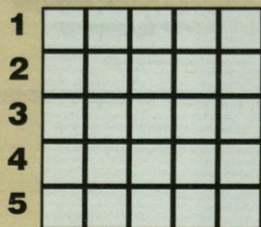
GOITIK BEHERA

- 1.- Dauzka. Jarrai 2.- Mendiko atea. Jatorri atzizkia.
- 3.- Molibdenoa. Bihi, garau. Zaren hori. 4.- Bokala. Bera eta Sara arteko mendatea. 5.- Elikagai mota. Gipuzkoako herria. 6.- Apaizaren laguntzaile. Iodoa.
- 7.- Heu. Sexu eme. Txakur. 8.- Emakume izena. Moztua.
- 9.- Aintzira. Pl., barazki ezaguna..

Ekar bosteko hori!

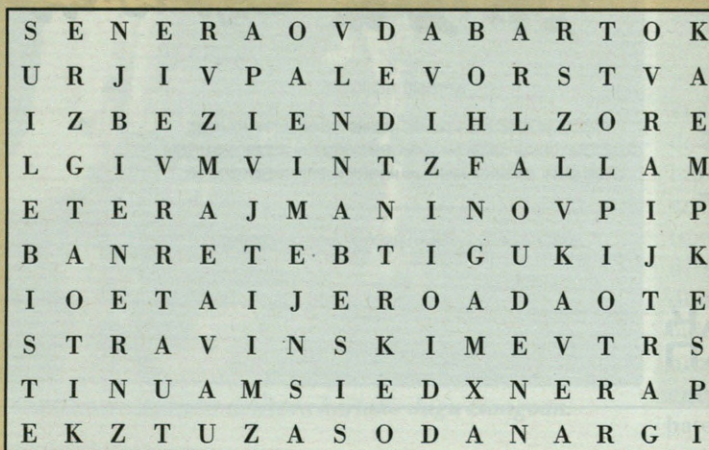
Ezker eskuin eta goitik behera, zenbaki bakoitzean hitz bera aterako zaizu

1 2 3 4 5



1. Ez militar, ez erlijioso.
2. Emakume izena. 3. Bazegoen.
4. Batrazio mota. 5. Betekizunak.

Letra Zopa



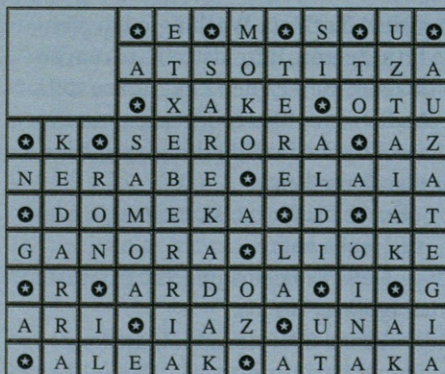
Aurki itzazu letra zopa honetan XX. mendeko 8 konpositoreren deiturak. Hitzak ezker eskuin, goitik behera edo diagonalean azalduko zaizkizu

Aurreko asteko soluzioak

ZUERGIPIZCHOLEMH
RNNAMUHCSRHUTEXA
EKOJOKISTHIONAGI
ASLHAESAMURDPKIL
THOBEETHOVENTIAL
KMITAZIULLARATNA
RAITZGOTSEIUSAUZ
TREBUHCSURKSAMHI
LBAREROSSINIZITZ
NSOGINTSNTRUKTOK

8ko txikian

1. Eroaldia. 2. Bakailao. 3. Aterioak. 4. Elebakar. 5. Ikasketa.
6. Atezaina. 7. Oniritzi. 8. Maizenik. 9. Asketsi. 10. Zirikatu.
11. Sokatira. 12. Bidezkoa.



Hitz gurutzatuak

Ezker-eskuin: 1. Beta. Esan. 2. Ira. Egona. 3. Re. Izu. Ez. 4. Amatatu. 1. 5. Uma. Eki. 6. N. Alariko. 7. Ai! irA. Ur. 8. Harat. Ase. 9. Izar. Oria.

Goitik-behera: 1. Bira. Nahi. 2. Eredu. Iaz. 3. Ta. Ama. Ra. 4. A. Italiar. 5. Eza. Art. 6. Egutera. O. 7. So. Uki. Ar. 8. Ane. Ikusi. 9. Nazi. Orea.



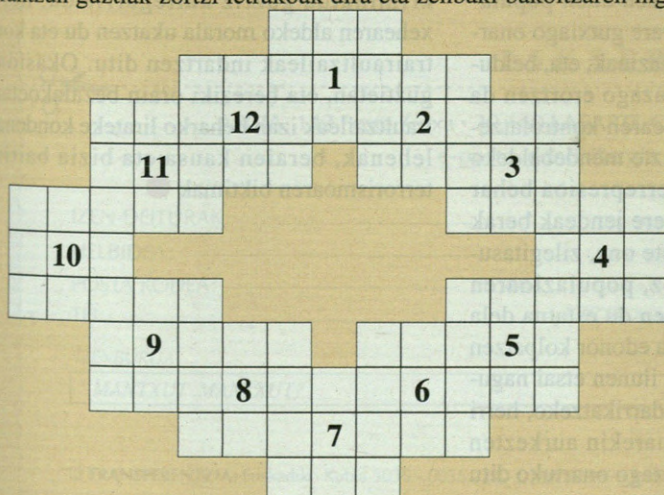
Hitz Gezidunak

	Deitura		▼	Ezten		▼	Barazki mota		▼	Hitz egiten ez duena		▼	Oso txikia	
	Poztasun			Oso garbi			Gorputz apaingarria			Egituraketa				
	►			▼			▼			▼				
	Musika tresna		►											
	Konforme													
Izena	▼	Elkartasun		►	▼									
Euli beltz lodi		Aitaren aita												
►		▼					Nitrogenoa		►	Aparkatze-ko zerga		►		
							2000an			Fosforoa				
... de Janeiro	►					Janari ongailu	►	▼		▼			Bokala	►
Amasa						Ahuntzaren ar					Gipuzkoa-ko hiria			
►					▼	Ajearen hasieran	►			Musika nota		►	▼	Garoa, iratzea
						Garai, aldi				Errep., in-tsektu mota				
Holmioa	►				Egunkariko langile	►	▼			▼				▼
Gizon izena					500									
►		▼						Artsenikoa	►		Oinarritzko edari		►	
								Kontso-nantea			Tona			
Sodioa	►				Edari al-koholdun	►	▼		Italiako sumendia	►	▼			

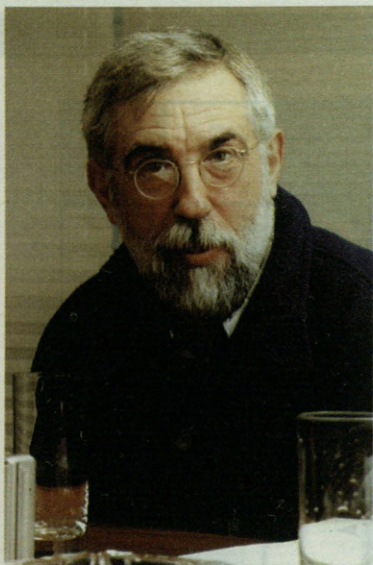
Pertsonaia: Euskal txirrindularia

8ko Txikian

Erantzun guztiak zortzi letrakoak dira eta zenbaki bakoitzaren inguruan kokatu behar dira. Hitzak ordu orratzen arabera bideratu behar dira, beti ere zenbakiaren gaineko lauki txikitik abiatuta.



- 1.- Izarrez betea
- 2.- Erabatekoa
- 3.- Kakeria
- 4.- 30 eguneko epe, hil
- 5.- Pl., zango atala
- 6.- Mantenimendua
- 7.- Kaikua, ergela
- 8.- Aztarnak, zantzuak
- 9.- Arrain mota
- 10.- Lodiak, gizenak
- 11.- Karraskari mota
- 12.- Narrasti mota



EMILIO LOPEZ ADAN

TERRORISMO MONOTEISTA

Dorre bizkien aurkako atentatuen ildotik, bizpahiru ideia azpimarratu nahi nituzke. Hasteko, atentatuak ez direla pobre eta zapalduen iraultza sozialaren alde egin. Badirudi integrismo islamistarekin lotuak direla. Horrela bada, fedegabekoen aurkako beste gerla erligioso baten aurrean gara, mende honetakoa eta oraingo teknikekin egin, baina gure arbaso giristinoen edozein gurutzada bezain higuin garria. Otoi, ez nahastu iraultzaren kausa eta monoteismo inperialista!

Bestalde, Mendebaldeko estatu indartsuenaren aurka egin direlako, ezkertiar antiziek baliatu dituzte Estatu Batuen politika kritikatzeko. Ongi da, bada zer kritikatu, eta alor honetan elikatu dira justiziaren aldeko mugimendu herrikoiak. Alta, nik uste, sistema beraren analista argi eta liberalen lana da munduan zehar sortu duten gorrotoaren sustaia arakatzea; finean, beraien iraupen eta bizitzarako beharko lukete kanpo politika egokitu eta garbitu. Berriz, kapitalismo eta estatuaren etsaiek azpimarratu behar zutena hauxe zen: atentatu horien aurka direla arrunt, atentatuen ondorioz iraultzaileen kausa galtzaile aterako baita, eta estatua, berriz, irabazle.

“Etsaiaren kontra egiten den edozer ez dugu txalotu behar. Estrategia iraultzailea ez da errebolta primarioa, ez da bitarteko ideologiko edo moralik gabeko jazartzea. Alderantziz, ongi pentsatu behar da zer, nola eta zertarako egiten den. Islamistak oso urrun dira pobreen errebolta primarioetatik”

ATENTATU masibo eta indiskriminatuetatik estatuak atera etekinak nabariak dira; bere haragian sofritzen duen populazioak ez ditu ulertzen eta are gutxiago onartzen terrorismoaren motibazioak, eta, beldur-raren beroaz, askoz errazago erortzen da estatuaren sareetan. Jendearen kontrolatzeko bi bide erabiltzen dituzte mendebaldeko estatu demokratikoek: errepresioa behar denean bai, baina batez ere jendeak berak sistemari ematen dion uste ona, zilegitasuna. Atentatuen ondorioz, populazioaren parte handi batek sentitzen du estatua dela bere babeslea, polizia dela edonor kolpatzen duten terrorista anker eta ilunen etsai nagusia. Salbuespen legeak aldarrikatzeko, herri osoa babesteko estakuruarekin aurkezten dira, eta populazioak errazago onartuko ditu non terrorea handiago eta indiskriminatu-

goa bait den. Herri xehearen defentsan ari direla proklamatzeko dute politikariek, eta emozioak emandako legitimitateaz biltzen dituzte hauteskondeetako fruituak. Pagotxa ederra dute terrorismoa, eta lotsarik gabe baliatzen dute; diru beltza irabazteko edota pribilegioak eskuratzeko okasione hauta izaten da, eta borroka antiterroristaren misterioek egiten dute ustelkeriaren ohantzea.

OROHAR, populazioaren gaineko kontrola emendatzeko dute atentatu terroristek, eta horrek oztopo handia egingen die ideia subertsiboen zabaltzeari. Gehiago dena, salbuespenezko errekurtsioak ez dira soilik talde terroristaren aurka erabiltzen: sistemaren kontrako guztiek pairatzen dituzte, eta, askotan, agerian direnek bereziki sofritu, errepresiorako errazenak baitira. Oraingoan, bi adibide: Europan barneko extradikzio automatikoak eta exilio politikoaren bukatzea, eta globalizazioaren aurkako mugimenduan sortu den krisia.

Hots, etsaiaren kontra egiten den edozer ez dugu txalotu behar. Estrategia iraultzailea ez da errebolta primarioa, ez da bitarteko ideologiko edo moralik gabeko jazartzea. Alderantziz, ongi pentsatu behar da zer, nola eta zertarako egiten den. Islamistak oso urrun dira pobreen errebolta primarioetatik; beraiek bai pentsatu dute, eta beren motibazioak eta helburuak ez dira iraultzaile humanista, demokrata eta herrikoiak. Huentzat, humanitatearen esperantza daramaten iraultzaile modernoentzat, terrorismo indiskriminatu guztiz kaltegarria da: herri xehearen aldeko moralak ukatzen du eta kontrairaultzaileak indartzen ditu. Okasione guztietan, eta bereziki orain bezalakoetan, iraultzaileak izan beharko lirake kondenan lehenak, beraien kausa eta bizia baitira terrorismoaren biktimak ●



Bidalketa gasturik gabe
(Euskal Herrian)



Gure Azokan
1.000 pta.



ASISKO URMENTAK ETA
ZAZPIAK BATMAN
KOLEKTIBOAK AURKEZTEN
DUTE:

MANTXUT MANTXUT?

HAMAICA BRADERIA,
HARRIKALDI, AGUSAGAILU
ETA EXPANTUKERIA,
GIZABANANOEZ ETA
PINTTERDIKO JENDEAZ
TXUFEATZEKO

EZ HAUGU BI ZEHE BETE
SUDUR UTZIKO

EZ IZAN ASTAPULLO!
FERIAZANK!!!



ESKAERA ORRIA

ARGIA: 142 Posta Kutxa • 20.160 LASARTE-ORIA • Tel.: 943371545 • Faxa: 943361048
e-posta: denda@argia.com • www.argia.com

IZEN-DEITURAK: _____
HELBIDEA: _____
POSTA KODEA: _____ HERRIA: _____ HERRIALDEA: _____
TEL.: _____ E-POSTA: _____

IZENBURUA	PREZIOA	ALEAK	GUZTIRA
MANTXUT MANTXUT?	1.000		

☐ TRANSFERENTZIA: Euskadiko Kutxa 3035 - 0036 - 14 - 0360048647 Ondorengo datuekin batera ingresoaren agiriaren kopia bidali behar da

☐ KONTUA: TITULARRAREN IZEN-DEITURAK _____ N.A. / N.I.F. _____

KONTU KORRONTEA/LIBRETA Entitateak _____ Sukurtsala _____ K.D. _____ Kontu zenbakia _____

Kepa Junkera

HERNANIN



HERNANIK
kronika ren alde

Urriak 20 larunbata

gaueko 10:30etan kiroldegiko frontoian

Sarrerak salgai: 2.000 pta. (aurrez erosita) • 2.500 pta. (egun berean)

- HERNANI: Lete Liburudenda • Kitto Taberna • Oindi Taberna • DONOSTIA: Bilintx • Frudis
- ASTIGARRAGA: Zipotza Taberna • LASARTE: Jalgi Taberna • USURBIL: Benta Taberna

Laguntzailea:

